

TYDAL KOMMUNE

Årsbudsjett 2021 og økonomiplanen 2021 - 2024

Vedtatt av Tydal kommunestyre
I sak 82/20 den 17.12.20

Innhold

Innledning	5
Plan- og styringssystem for Tydal kommune	5
Kommuneplan	6
Kommuneplanens hovedmål	6
Kommuneplanens delmål	6

Del 1 - Konsekvensjustert budsjettoversikt

1. Statsbudsjettet kommunal og moderniseringsdepartementet	
Det økonomiske opplegget for kommunesektoren	7
1.1 Kommunesektorens inntekter i 2020	7
1.2 Kommunesektorens inntekter i 2021	8
2. Tydal kommunes overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk	9
3. Gjeldende økonomiplan	9
3.1 Endringer i forutsetningene for driftsbudsjettet 2020	10
4. Befolkningsutvikling- og framskriving	11
4.1 Befolkningsutviklingen siden 1990	11
4.2 Prognose for folketall for 2021 og for økonomiplanperioden 2021 – 2024	13
5. Kommunens rammebetingelser	15
5.1 Driftsinntektene.....	15
5.1.1 Skatteinntekter og rammetilskudd.....	16
5.1.2 Eiendomsskatt	17
5.1.3 Konesesjonskraftinntekter	18
5.1.4 Konesesjonsavgifter	19
5.1.5 Ekspertutvalg for gjennomgang av beskatning av vann- og vindkraft.....	19
5.2 Driftsutgiftene	19
5.2.1 Lønns- og prisvekst, pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift.....	20
5.3 Investeringer og gjeld	20
5.3.1 Langsiktig lånegjeld, finansutgifter- og inntekter	21
5.3.2 Langsiktig lånegjeld.....	21
5.3.3 Brutto finansutgifter	22
5.3.4 Avdrag	22
5.3.5 Renteutgifter	23
5.3.6 Rentefølsomhet på driftsbelastende renteutgifter	23
5.3.7 Renteinntekter	24
6. Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat	24
6.1 Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat målt mot Tydal kommunes eget mål	25

Del 2 – Økonomisk handlefrihet

7	De ulike sektorene	27
7.1	Ansvarsområde 1 – Sentrale styringsorganer og fellesfunksjoner	27
7.1.1	Driftsbudsjettet	28
7.1.2	Investeringsbudsjettet	29
7.2	Ansvarsområde 2 – Sektor oppvekst	35
7.2.1	Driftsbudsjettet	35
7.3	Ansvarsområde 3 – Sektor helse og omsorg	37
7.3.1	Driftsbudsjettet	40
7.4	Ansvarsområde 4 – Sektor næring og landbruk	44
7.4.1	Driftsbudsjettet	47
7.4.2	Kommunedelplan idrettsanlegg og kulturbygg	49
7.5	Ansvarsområde 5 – Sektor teknikk og miljø	50
7.5.1	Driftsbudsjett	53
7.5.2	Investeringsbudsjettet unntatt vann og avløp (selvkost)	54
7.5.3	Vann, avløp og feiing	55
7.5.4	Investeringer i vann og avløp (selvkost) i planperioden	57
7.5.5	Gebyrgrunnlag vann	58
7.5.6	Gebyrgrunnlag avløp	59
7.5.7	Gebyrgrunnlag feiing	60
7.6	Tydal menighet	61
8.	Saldering, finansielle måltall, fond langsiktig lånegjeld og finansutgifter	64
8.1	Korrigert netto driftsresultat	64
8.2	Saldering av budsjettet for 2021 og økonomiplanen for perioden 2021 – 2024	64
8.3	Tydal kommunens overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk	64
8.4	Målet om korrigert netto driftsresultat på minimum 1,7 %	65
8.5	Målet om 9 % disposisjonsfond	65
8.6	Næringsfondet	66
8.7	Finansiering av investeringer i varige driftsmidler	67
8.8	Langsiktig lånegjeld	67
8.9	Brutto finansutgifter	68
8.10	Avdrag	68
8.11	Renteutgifter	69
8.12	Rentefølsomhet på driftsbelastende lånegjeld	69
9.	Oppsummering	70
10.	Budsjettoversikter	71
10.1	Økonomisk oversikt drift	71
10.2	Bevilgningsoversikt drift A	72
10.3	Bevilgningsoversikt drift B	72
10.4	Bevilgningsoversikt investering A	73
10.5	Bevilgningsoversikt investering B	73

Forord

Etter kommuneloven § 14-4 så skal årsbudsjett og økonomiplan settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige. Kommunedirektøren legger fram budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024 i tråd med dette.

Arbeidet med å få til budsjett 2021 og økonomiplan 21-24 har vært krevende. Med vesentlig mindre inntekter både i forhold til rammetilskudd og kraftinntekter har det gitt sektorene store utfordringer å få til et realistisk budsjett.

Budsjett for 2021 er satt opp med kr 5.650.000,- fra disposisjonsfondet for å få budsjettet i balanse. Etter kommunedirektørens vurdering er det nødvendig for å få budsjettet i balanse. Bruk av disposisjonsfondet er helt nødvendig og kan forklares i forhold til de tapte inntektene.

Budsjettet er satt opp uten ekstra Korona tiltak og det kan gjøre kommende års økonomi svært krevende hvis nye og ekstra tiltak må settes inn grunnet korona.

Det er fortsatt nedgangen i folketallet som er en av grunnen til at vi får mindre inntekter. Samtidig er Tydal kommune så heldig å ha kraftinntekter, men en ser også her at det er vesentlig mindre i inntekter på dette området og de siste årene har kraftinntektene minsket med 12 mill. kr. Konesjonskrafta har i år en lav pris som skyldes bl.a. hydrologiske utfordringer og at den industrielle aktiviteten er svekket pga. korona. Dette gjør at prisen på konsesjonskrafta er meget lav. Eiendomsskatteinntekten er dessverre ikke klar ved budsjettets framleggelse.

Administrasjonen har påpekt i over lengre tid at det økonomiske bildet i Tydal har endret seg vesentlig. Fra å ha gode og relativt forutsigbare inntekter ser vi at de endringene som kommer gjør at Tydal kommune må vurdere hvordan drifta skal være og hvilket tjenestenivå skal vi ligge på. Vi ønsker å gi et godt og høgt tjenestetilbud til våre innbyggere men tiden er kommet for å vurdere hva er godt nok.

Vi er fortsatt avhengig av å ha et samarbeide med andre kommuner for å klare å levere tjenester da spesielt innenfor oppvekst, helse og omsorg. Vi har så langt hatt samarbeid ei Værnesregionen men med kostnadsnøkler som slår veldig dårlig ut for oss som liten kommune, er det nå grunnlag for å se på samarbeidet med eksempelvis Selbu innenfor enkelte tjenester. Her må både pris og kvalitet vurderes.

Vi har fortsatt et næringsliv som er sårbart og det rettes mye oppmerksomhet mot etableringer i Tydal men vi har så langt dessverre ikke lyktes med etableringer som gir flere arbeidsplasser og tilflytting til bygda. Næringslivet går en svært usikker tid i møte da det er vanskelig å se for seg hvordan korona vil påvirke framover.

Kommunedirektøren mener at framlagte budsjettet gir politikerne grunnlag for å ta noen valg som sannsynligvis vil føre til noen endringer i tjenester og næringsutvikling.

Tydal, 09.11.20

Heidi Horndalen
Kommunedirektør

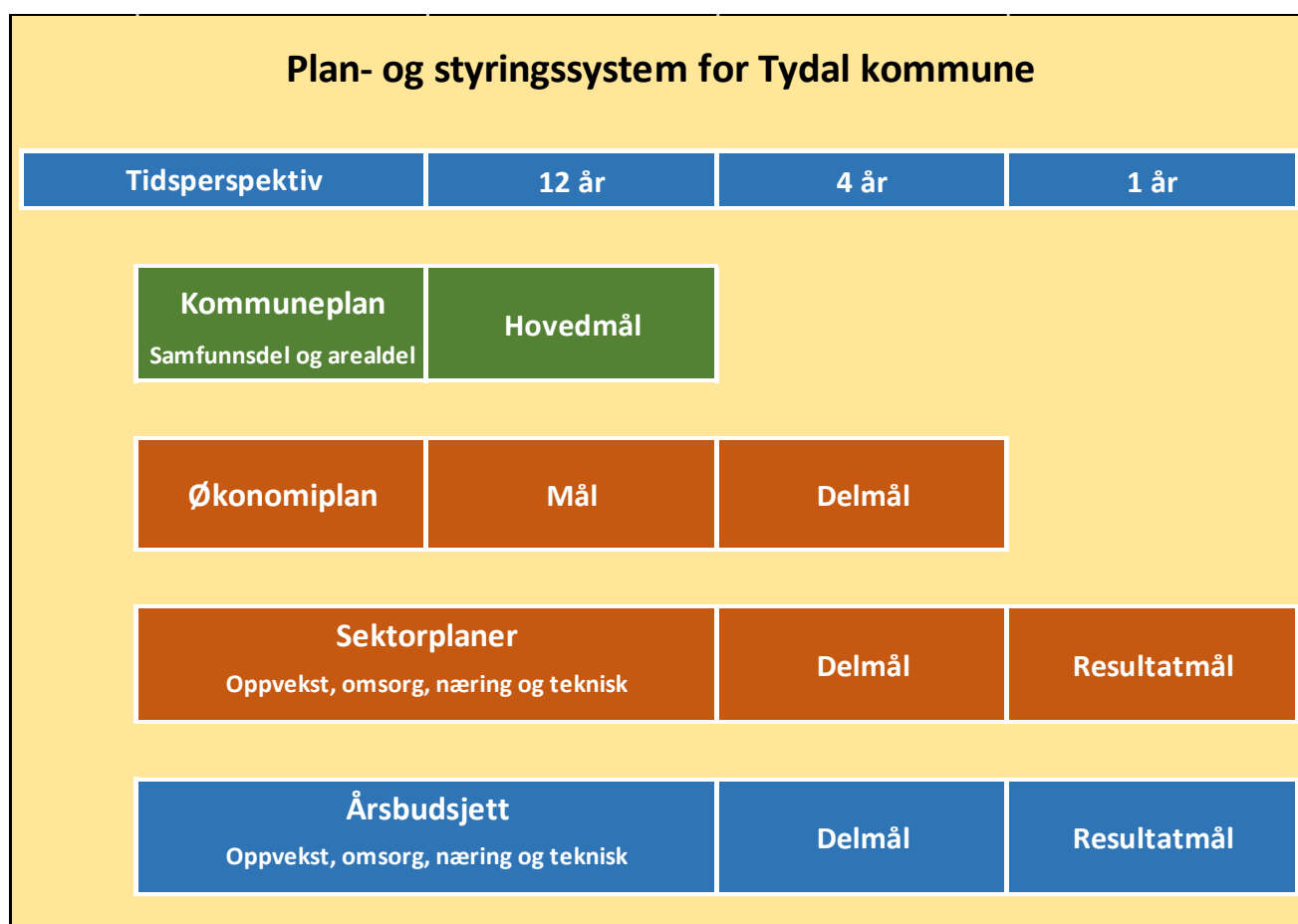
Innledning

Kommunedirektøren legger fram forslag til økonomiplan for perioden 2021 – 2024 og budsjettet for 2021. Forslaget har tatt utgangspunkt i følgende dokumenter:

- Kommuneplanens samfunns- og arealdel.
- Kommunens planstrategi.
- Økonomiplanen for perioden 2020 – 2023 og budsjettet for 2020.
- Regnskapet for 2019.
- Økonomistatus pr. 31.08.20.
- Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021.

Økonomiplanen ivaretar både kommunelovens krav til handlingsdel som skal angi hvordan kommuneplanen skal følges opp de fire påfølgende år, og plan- og bygningslovens krav om handlingsdel som skal angi tiltak i 4 års perspektiv. Økonomiplanen ivaretar også de krav som nå stilles til ny kommunelov knyttet til sammenhengen mellom kommuneplanens samfunnsdel og handlingsplan med økonomiplan.

Plan- og styringssystem

Oversikten viser plan- og styringssystemet i Tydal kommune.

Kommuneplan

Dagens kommuneplan, samfunnsdelen ble vedtatt i 2018 og arealdelen i 2012. Gjeldende planstrategi ble vedtatt høsten 2016. Kommunestyret skal minst en gang i hver valgperiode, og senest innen et år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Denne bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommuneplanens hovedmål

I gjeldende kommuneplanens samfunnsdel er det vedtatt følgende hovedmål for Tydal kommune:

«Lokalsamfunnet Tydal skal bestå og utvikles på en bærekraftig måte til det beste for bygdas innbyggere, hyttefolk og tilreisende.»

Kommuneplanens delmål

Videre er det vedtatt 4 delmål i kommuneplanen:

Delmål 1 – Tydal som lokalsamfunn

Uavhengig av framtidig kommunestruktur skal Tydal ha:

- Lokalt tilpassede kommunale tjenester til innbyggerne.
- Samfunnsutvikling på lokalt nivå.
- Et levende lokaldemokrati med lokal beslutningsmyndighet.

Delmål 2 – Ei god bygd å bo i

«Trivsel og bolyst skal prege lokalsamfunnet og bidra til en positiv befolkningsutvikling i Tydal.»

Delmål 3 – Aktiv samfunnsutvikling

«Tydals fortrinn skal utnyttes til å utvikle et moderne og nyskapende lokalsamfunn med arbeid til alle.»

Delmål 4 – Ansvarlig naturforvaltning

«Lokale naturressurser skal forvaltes på en bærekraftig måte, med hensyn til areal, miljø og klima.»

Del 1 - Konsekvensjustert budsjett

For å få en bedre oversikt over den økonomiske handlefriheten for økonomiplanperioden skal det utarbeides en konsekvensjustert budsjettoversikt. Med utgangspunkt i inneværende års budsjett skal en se på konsekvensene av å oppretholde dagens driftsaktivitet uten at det settes i gang nye driftstiltak og nye investeringer.

I konsekvensjustert budsjett for årene 2021 - 2024 sier handlingsrommet noe om hvilke muligheter kommunen har til å påta seg nye driftsutgifter/investeringer, dvs. om kommunen har økonomisk handlefrihet eller ikke.

1. Statsbudsjettet kommunal- og moderniseringsdepartementet – det økonomiske opplegget for kommunesektoren

Regjeringen Solberg sier dette i sitt forslag til kommuneopplegget i statsbudsjettet for 2021:

1.1 Kommunesektorens inntekter i 2020

Regjeringen har varslet at kommunesektoren skal kompenseres for merutgifter og mindreinntekter i forbindelse med virusutbruddet. I løpet av første halvår 2020 er det gitt ekstrabevilgninger og iverksatt økonomiske tiltak til kommunesektoren som utgjør 19,6 mrd. kroner. Dette inkluderer en midlertidig reduksjon i arbeidsgiveravgiften, som gir kommunesektoren en innsparing anslått til 2,2 mrd. kroner. I tillegg er det gitt smittevernustyr kostnadsfritt tilsvarende 0,8 mrd. kroner.

I Prop. 142 S (2019–2020) foreslår regjeringen å øke bevilgningene til kommunesektoren med 2,5 mrd. kroner. Dette inkluderer en ytterligere økning i kompensasjonen til fylkeskommunene knyttet til bortfall av billettinntekter i kollektivtrafikken på 1,5 mrd. kroner. Regjeringen har også varslet at den tar sikte på å dekke alle nødvendige kostnader kommunesektoren har i forbindelse med testing og smittesporing i tråd med TISK-strategien i 2020 og 2021. Det foreslås derfor å øke skjønnsmidlene med 500 mill. kroner som skal målrettes til kommuner som har hatt særlig store utgifter til oppfølging av TISK-strategien.

Regjeringen vil fortløpende vurdere om det er behov for å sette inn nye tiltak overfor kommunesektoren i forbindelse med virusutbruddet. I nysalderingen av statsbudsjettet for 2020 vil regjeringen komme med en ny vurdering av merutgifter, inntektsbortfall og eventuelle behov for justeringer i bevilgningene til kommunesektoren.

Kommunesektorens skatteinntekter i 2020 ser nå ut til å bli 2,25 mrd. kroner høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett for 2020. Årsaken er høyere skatteinngang enn ventet hittil i år fra forskuddstrekket, noe som reflekterer en bedre utvikling i arbeidsmarkedet enn ventet. I tillegg viser ny informasjon at utbyttene i 2019 ble en del høyere enn anslått, noe som isolert sett bidrar til å trekke kommunale skatteinntekter i 2020 opp med om lag 1 mrd. kroner. Det understrekes at det fortsatt er stor usikkerhet om utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2. halvår 2020.

Kostnadsveksten i kommunesektoren i 2020 er oppjustert fra 1,4 pst. i revidert nasjonalbudsjett for 2020 til 1,6 pst. Det skyldes en oppjustering av både lønns- og prisveksten fra anslagene i mai. Det innebærer at virkningen av lavere lønns- og prisvekst nå anslås til 8,2 mrd. kroner, mot 9,1 mrd. kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2020.

Når ekstrabevilgningene til kommunesektoren knyttet til virusutbruddet holdes utenom, kan den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2020 anslås til 4,4 mrd. kroner. De frie inntektene anslås reelt redusert med 2,6 mrd. kroner. Reduksjonen i frie inntekter må ses i sammenheng med at kommunesektorens skatteinntekter i 2019 ble oppjustert med til sammen 6,6 mrd. kroner sammenliknet med anslaget i revidert nasjonalbudsjett for 2020. Denne oppjusteringen ble ikke videreført til 2020.

1.2 Kommunesektorens inntekter i 2021

I kommuneproposisjonen for 2021 la regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 1,4 og 1,9 mrd. kroner. I tråd med etablert praksis regnes veksten i inntektene i utgangspunktet fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2020 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett for 2020. Ekstraordinære bevilgninger i forbindelse med virusutbruddet holdes utenom beregningsgrunnlaget når veksten skal beregnes, slik ekstraordinære bevilgninger vanligvis behandles.

Det som avviker fra vanlig praksis, er at regjeringen foreslår at det i år, som et særskilt tiltak i forbindelse med virusutbruddet, skal gis et særskilt tillegg i frie inntekter som kompensasjon for den reelle skattesvikten gjennom 2020 utover det som automatisk kompenseres gjennom at kostnadsveksten også er lavere. Dette tillegget holdes utenfor den beregnede veksten sammenliknet med anslått nivå fra revidert nasjonalbudsjett. Tillegget er fastsatt til 1 926 mill. kroner. I praksis betyr dette at kommunesektoren i 2021 tilføres i overkant av 1,9 mrd. kroner ut over regjeringens forslag til vekst i frie inntekter. Dette er midler som gir en varig økning i sektorens inntekter, og de bidrar dermed til styrking av det kommunale tjenestetilbudet. Holdes det særskilte tillegget utenom, legges det nå opp til en reell vekst i de samlede inntektene på 1,7 mrd. kroner, jf. tabell 3.2. Dette tilsvarer en reell vekst på 0,3 pst. Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst i kommunal tjenesteyting på 2,7 pst.

I kommuneproposisjonen for 2021 varslet regjeringen en realvekst i kommunesektorens frie inntekter i 2021 på mellom 2,0 og 2,4 mrd. kroner. Det ble varslet at kommunene ville få mellom 1,6 og 2,0 mrd. kroner av veksten, og at fylkeskommunene ville få 0,4 mrd. kroner.

Regjeringen legger nå opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter i 2021 på 2,0 mrd. kroner. Dette tilsvarer en realvekst på 0,5 pst. Siden veksten beregnes fra anslått inntektsnivå i revidert nasjonalbudsjett, påvirker ikke oppjusteringen av skatteanslaget for 2020 med 2,25 mrd. kroner, jf. punkt 3.1, nivået på sektorens inntekter i 2021. Regjeringen foreslår en vekst i kommunenes frie inntekter på 1,6 mrd. kroner. Av veksten begrunnes 100 mill. kroner med en særskilt satsing på barn og unges psykiske helse.

For fylkeskommunene foreslås det en vekst i frie inntekter på 0,4 mrd. kroner. Av dette begrunnes 100 mill. kroner med utgifter knyttet til ferjer og nullutslippsbåter.

Veksten i frie inntekter i 2021 må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter som følge av befolkningsutviklingen. Beregninger utført av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) viser merutgifter for kommunesektoren i 2021 på 1,4 mrd. kroner som følge av den demografiske utviklingen. Av dette er det anslått at om lag 1,1 mrd. kroner må finansieres innenfor veksten i frie inntekter. De anslåtte merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste å opprettholde tjenestetilbudet i blant annet skole, barnehage og omsorgstjenesten med uendret standard og produktivitet i tjenestene.

I kommuneproposisjonen for 2021 ble det anslått en nedgang i kommunesektorens samlede pensjonskostnader i 2020 på rundt 1,9 mrd. kroner sammenliknet med anslaget i statsbudsjettet for 2020. Det ble anslått en vekst i kommunesektorens pensjonskostnader i 2021 på om lag 300 mill. kroner. Nedgangen i pensjonskostnadene i 2020 er nå justert til rundt 1,7 mrd. kroner sammenliknet med statsbudsjettet for 2020. Veksten i pensjonskostnadene i 2021 anslås nå til om lag 600 mill. kroner. Veksten i pensjonskostnadene for 2020 og 2021 må ses i sammenheng.

Kommunesektorens handlingsrom anslås å øke med om lag 700 mill. kroner i 2021, jf. tabell 3.1. Da er det tatt hensyn til merutgifter som følge av den demografiske utviklingen på 1,1 mrd. kroner, og satsinger finansiert innenfor veksten i frie inntekter på 200 mill. kroner.

Regjeringens budsjettopplegg innebærer at kommunesektoren får økt handlingsrom, men det er fortsatt nødvendig å prioritere og sikre god ressursbruk. Det gjennomføres i dag et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommunesektoren, og bedre organisering av tjenestene kan frigjøre midler som vil styrke handlingsrommet ut over veksten i frie inntekter.

Tabell 3.2 Økning i kommunesektorens handlingsrom i 2020.

	Mrd. kroner
Vekst frie inntekter utover særskilt tillegg	2,0
- merkostnader til demografi	-1,1
- satsinger innenfor veksten i frie inntekter	-0,2
Økt handlingsrom	0,7

2. Tydal kommunes overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019 ble det bl.a. vedtatt følgende handlingsregler og mål for budsjettet 2019 og økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 for Tydal kommune:

- For å skape en robust økonomi og tilstrekkelig handlingsrom skal netto driftsresultat være minimum 1,7 % i løpet av planperioden.
- Disposisjonsfondet skal være minimum 9 % av brutto driftsinntekter.
- Sykefraværprosenten skal maksimalt være 5 % i økonomiplanperioden.

Disposisjonsfond er viktig å ha som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd, svingninger i økonomien og som egenkapital i investeringer. Med budsjetterte brutto driftsinntekter på ca. 130 mill. kr utgjør målet for fondet ca. 12 mill. kr. Pr 31.12.19 utgjorde beholdningen 19,7 mill. kr tilsvarende ca. 14,7 % av driftsinntektene og man har nådd målet.

Kommunen står foran planlagte og til dels store investeringer de nærmeste årene. Dette vil gi økte kapitalutgifter. Dersom/når rentenivået kommer opp på et normalnivå slik Norges Bank definerer det, vil Tydal få utfordringer. Imidlertid er det positivt at Tydal kommunen har et betydelig disposisjonsfond. Dette gir en del robusthet i økonomien.

Den nye kommuneloven legger sterkere vekt på langsiktig økonomisk handlefrihet, der finansielle måltall er et av verktøyene. Den nye kommuneloven lovfester en generalbestemmelse som slår fast at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Kommunedirektøren vurderer å fremme nye forslag til finansielle måltall for planperioden. Det vil man komme nærmere tilbake til.

Finansielle måltall vil være en del av en strategi for en sunn og bærekraftig kommuneøkonomi og økonomistyring i årene framover.

3. Gjeldende økonomiplan 2020 - 2023

Gjeldende økonomiplan for perioden 2020 – 2023 ble vedtatt av kommunestyret i sak 73/19 den 19.12.19.

Driftsinntektene har de senere årene gått kraftig ned og kommunen må tilpasse seg et lavere driftsnivå. Arbeidet med å redusere drifta vil måtte fortsette i flere år framover.

Bakgrunnen for den dårligere kommuneøkonomien skyldes først og fremst følgende forhold:

- Stor nedgang i eiendomsskattene.
- Stor nedgang i antall grunnskolebarn.
- Stor nedgang i antall barnehagebarn.

Eiendomsskatteinntektene fra kraftverkene har siden 2016 blitt redusert med 10 mill. kr tilsvarende over 35 %.

Det har over tid vært en svært stor nedgang i antall barn i grunnskolen og barn i aldergruppen 2 – 5 år. Den store nedgangen i både barnehage- og grunnskolebarn de senere årene gjør at kommunen over tid har fått en meget stor nedgang i inntekter gjennom inntektssystemet for disse aldersgruppene. For nærmere informasjon om historisk utvikling av folketallet og prognosene framover se kapittel 4.

De senere årene har det vært gjennomført en del tiltak for å tilpasse aktiviteten til kommuneøkonomien. Tiltakene har kommet i de fleste virksomhetene. Sektor oppvekst har fått noe reduserte budsjetttrammer da sektoren nå har betydelig færre barn i barnehagen og grunnskolen. Videre har det blitt færre årsverk i administrasjon, næring og landbruk, kommunalteknikk samt innenfor helse- og omsorgstjenestene.

Eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter kan fritt benyttes til å finansiere alle typer utgiftsformål og er av helt avgjørende betydning for det tjenestetilbudet kommunen kan gi til innbyggerne. Hadde disse inntektene kommet bort ville man hatt flere titalls færre årsverk i tillegg til den nedbemanningen som allerede er gjennomført de senere årene.

Budsjettet for 2020 er oppsatt med bruk av disposisjonsfondet med 1,7 mill. kr og et negativt korrigert netto driftsresultat på 1,3 %. Innenfor det er det vedtatt en hel rekke driftsreduksjoner innenfor de fleste tjenestene.

Et måltall som er satt av kommunal- og moderniseringsdepartementet for kommunene er å frigjøre årlig ca. 1,75 % av driftsmidlene til egenkapital i investeringene. Hvis man klarer disse måltallene over tid begynner kommunen å nærme seg å ha en sunn kommuneøkonomi.

Kommunestyrets egen målsetting for korrigert netto driftsresultat er på 1,7 %. Når budsjettet for 2020 ble satt opp med et negativt netto driftsresultat på 1,3 % ser man at man et meget langt unna å nå denne målsettingen. Avviket var på 3 prosentpoeng.

Det er viktig at prioriteringene i budsjett og økonomiplanen legger grunnlaget for en sunn kommuneøkonomi. Bare slik kan en imøtekomme fremtidens utfordringer gjennom vekst og utvikling. Samtidig gir det muligheter til større grad av vedlikehold av bygg og anlegg samt å realisere nødvendig infrastruktur i det kommunale tjenestetilbudet.

3.1 Endringer i forutsetningene for driftsbudsjettet 2020

Siden budsjettet for 2020 og økonomiplanen for 2020 – 2023 ble vedtatt i desember har det skjedd noen endringer som påvirker kommuneøkonomien.

Netto merutgifter koronaviruset

Utbruddet av koronaviruset som kom til Norge i starten av mars har medført betydelige merutgifter og reduserte inntekter for kommunen. Økonomirapporten etter 2. tertial viser så langt et netto merforbruk på 3 mill. kr ved utgangen av året, og har hovedsakelig sin bakgrunn i utbruddet av koronaviruset. Merutgiftene kommer hovedsakelig innenfor sektor helse og omsorg. Utbruddet fører også til reduserte skatteinntekter og reduserte leieinntekter. Det er usikkert hvor store netto merutgiftene blir for kommunen. Det avhenger først og fremst av hvor lenge våre ekstraordinære tiltak vil måtte opprettholdes, og hvilke kompensasjoner vi vil motta fra staten. Staten har så langt kompensert Tydal kommune med ca. 1,2 mill. kr. Det er usikkert om det kommer ytterligere kompensasjoner.

Eiendomsskattene

Eiendomsskattene vil bli ca. 1 mill. kr høyere enn budsjettet og totalt utgjøre ca. 18,7 mill. kr i 2020. Økningen kommer som en følge av korrigert eiendomsskattegrunnlag for skatteårene 2016, 2017 og 2018.

Renter på innskudd og egne lån

Som en følge av utbruddet av koronapandemien har Norges bank satt styringsrenta ned til 0 %. Det har ført til lavere renteutgifter, men også lavere renteinntekter.

For 2020 kan det på nåværende tidspunkt anslås at renteinntektene blir ca. 0,3 mill. kr lavere enn budsjettet og renteutgiftene ca. 0,2 mill. kr lavere enn budsjettet. Anslagene er usikre.

Budsjettbalanse 2020

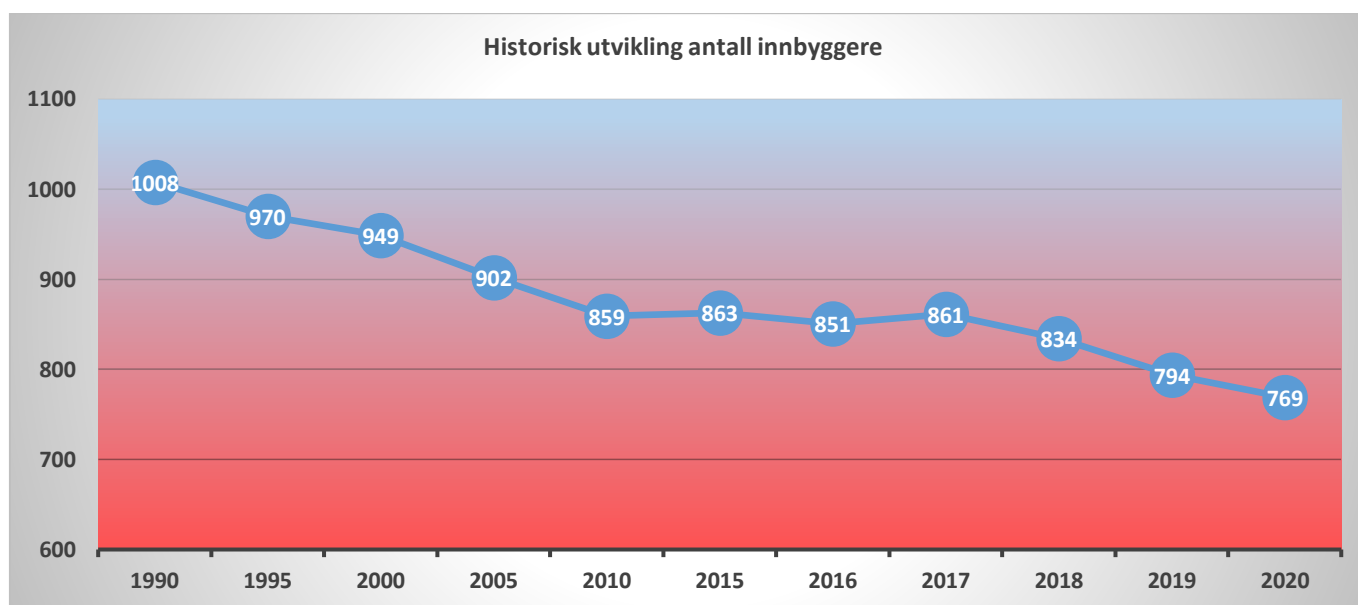
På nåværende tidspunkt (starten av oktober) er det vurderingen at det vil være svært usikkert om det er mulig å styre videre drift og aktivitet innenfor årets vedtatte rammer. Siden det er så mye usikkerhet omkring både kommunens netto merutgifter, og den statlige kompensasjonen, er det også stor usikkerhet om hvor stort netto merforbruk evt. blir ved utgangen av året.

4. Befolkningsutvikling- og framskrivning

Til grunn for kommunens økonomiplan må det ligge en befolkningsprognose. En god prognose for utviklingen i folketallet og de ulike aldersgruppene er helt nødvendig for å kunne gi realistiske anslag for inntektene og utgiftene i årene som kommer. Utgangspunktet for å planlegge omfanget og innretningen av tjenestene i kommunene er avhengig av hva prognosene sier om vekst eller nedgang i befolkningstallet i kommunen, og hvordan befolkningssammensetningen forventes å endre seg. Befolkningsvekst og befolkningsnedgang gir ulike utfordringer i den økonomiske planleggingen og må håndteres på forskjellige måter, både på driftssiden og investeringssiden.

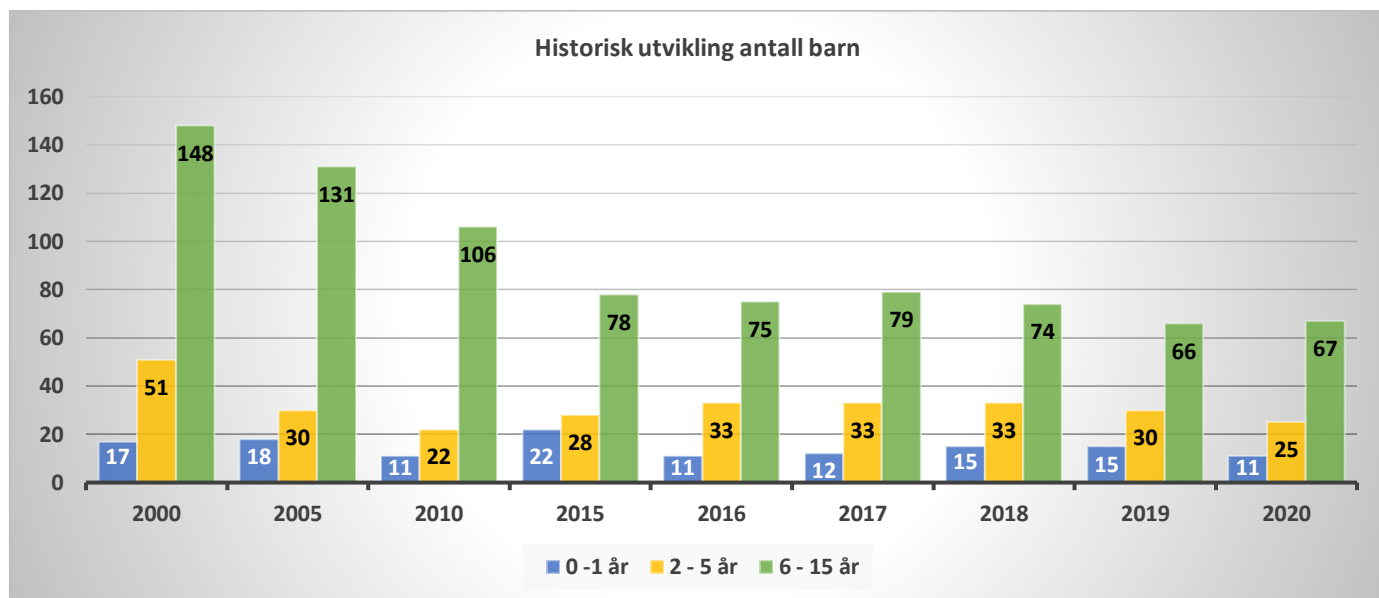
4.1 Befolkningsutviklingen siden 1990

Tabellen under viser utviklingen av folketallet de siste 30 årene. Tallene er hentet fra statistikkbanken hos SSB.

Folketallet har på det meste vært litt over tusen innbyggere tilbake i 1990. Ved starten av 2020 var det 769 innbyggere. Folketallet sank jevnt og trutt i perioden 1990 og fram til 2010 hvor det i perioden fram til 2017 var noenlunde stabilt antall med ca. 860 innbyggere. Fra 2017 til 2020 var det en svært stor nedgang med 92 til 769 innbyggere. Nedgangen utgjør nesten utrolige 11 %. Fra 2019 til 2020 gikk folketallet ned med 25 personer til 769. Det er en svært stor nedgang som utgjør 3,1 %.

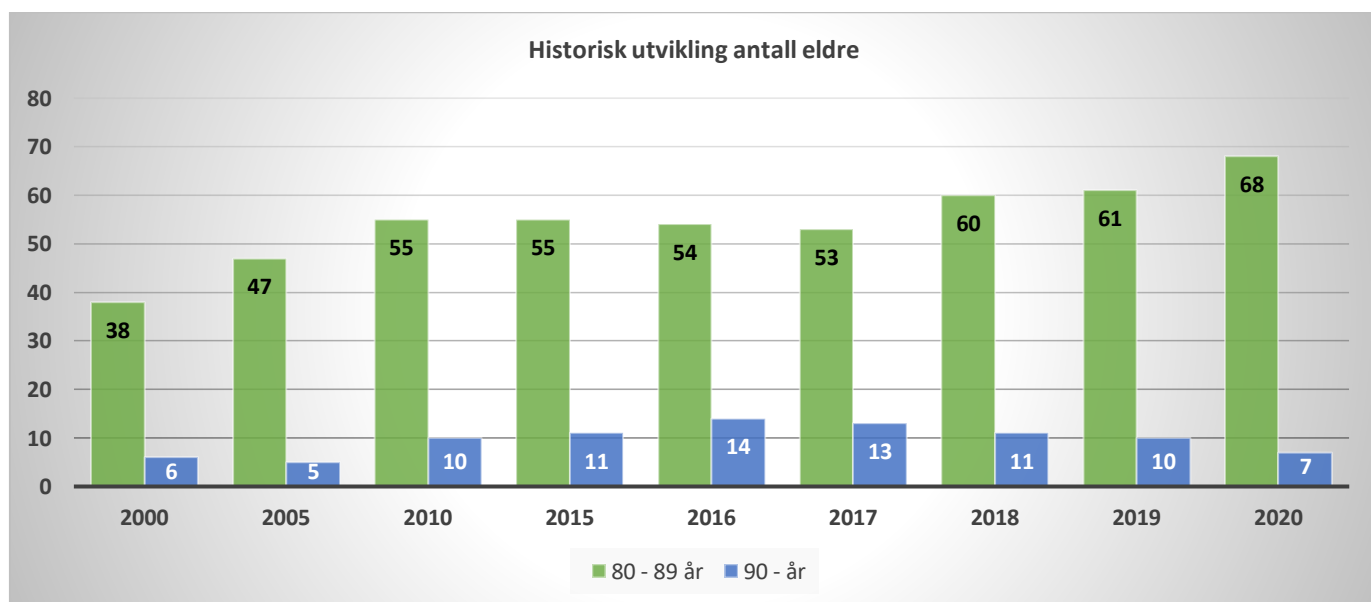
Figurene nedenfor viser folketallet etter alder for de aldersgruppene hvor kommunen har mesteparten av sitt tjenestetilbud. Det er barn i barnehage- og skolealder samt eldre over 80 og 90 år. Det er for disse aldersgruppene kommunen mottar mest inntekter gjennom inntektssystemet. Forandring i folketallet for disse gruppene virker mye inn på kommunens inntekter.

Over tid har antallet barn sunket dramatisk for alle aldersgruppene. Størst utslag finner vi i antallet grunnskolebarn som har sunket med utrolige 81 barn (55 %) siden år 2000. Så sent som i 2010 var det 106 grunnskolebarn. Siden har den gang har det vært en nedgang på 39 barn tilsvarende 37 %. Fra 2019 til 2020 ble det én elev mer.

Det har over tid også vært en stor nedgang i antallet barn i aldersgruppen 2 – 5 år. I 2000 var det 51 barn i denne gruppen mens det i 2020 er 25 barn. Det er en nedgang på 26 barn tilsvarende 51 %. I årene 2016 – 2019 var det et stabilt antall barnehagebarn. Barnetallet ble fra 2019 til 2020 redusert med 5 barn ned til 25. Det utgjør hele 17 %.

Det har også vært svært stor nedgang i antallet småbarn (0 – 1). Så sent som i 2015 var det 22 barn mens det i 2020 er 11 barn. Det er en halvering av antall barn på 5 år. Det er normalt med store svingninger, men trenden viser klart en betydelig nedgang.

Antallet eldre i gruppen 80 – 89 år økte i 10-årsperioden 2000 – 2010 med 17 til 55 personer. Det er en økning på 45%. Årene frem til 2017 var stabil. Siden har antallet økt med 15 personer til 68. Det utgjør en økning på 28 %.

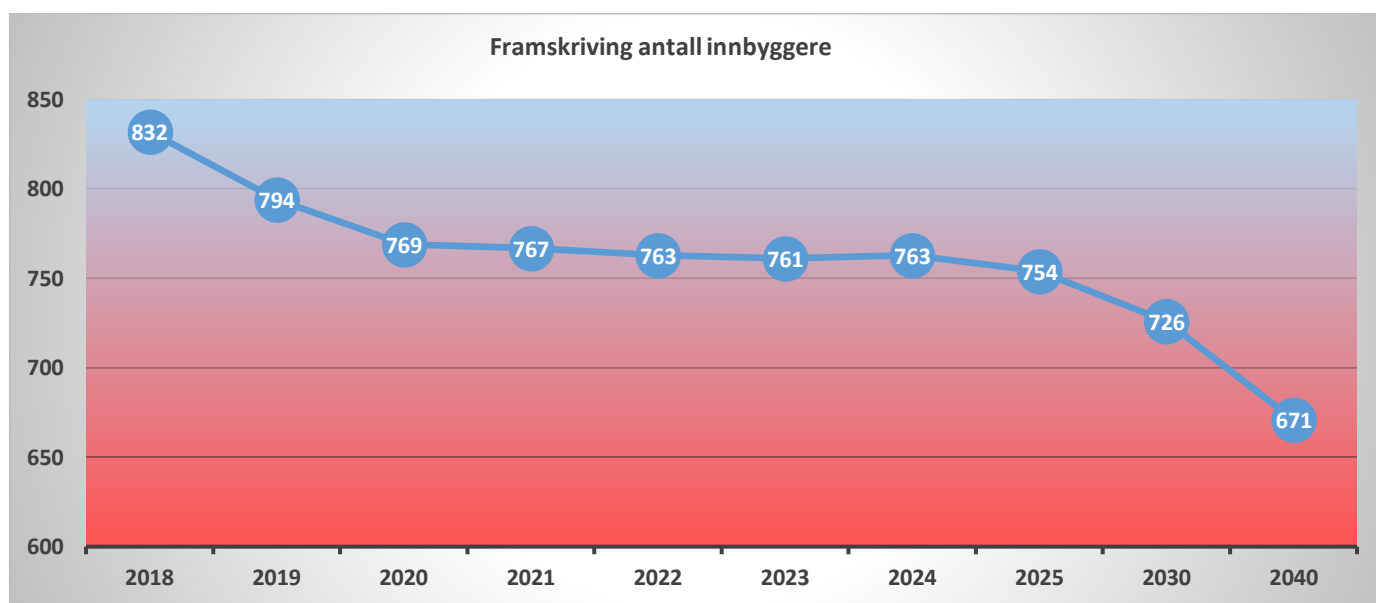
Antallet eldre over 90 år har variert noe i perioden fra 2000 og fram til i dag hvor antallet er omtrent det samme nå som da. Fra 2019 til 2020 ble antallet redusert med 3 personer som utgjør 30 %.

4.2 Prognose for folketall for 2020 år og for økonomiplanperioden 2021 – 2023

Som nevnt ovenfor har folketallet sunket svært mye i Tydal kommune. Nedgangen er på hele 92 personer tilsvarende 11 % siden 2017 hvorav det siste året med 3,1 %. Nedgang i folketallet fører normalt til redusert rammetilskudd (innbyggertilskudd) og motsatt, men slik behøver det ikke alltid være. Det er ikke bare folketallet som påvirker disse inntektene, men også befolkningssammensetningen. Kommunene mottar størst inntekt for de gruppene av befolkningen som det er mest utgifter med. Det er barnehagebarn og grunnskolebarn samt de eldste eldre. Det er svært viktig å ha innsikt i, og formening om demografiske data, slik at tjenestetilbudet tilpasses behovet i befolkningen og de økonomiske rammebetingelsene. Et annet viktig element i beregningen av rammeoverføringene er vår utvikling i innbyggertall sett i forhold til utviklingen for landet samlet. En reduksjon i innbyggertall hos oss samtidig som innbyggertallet i landet som helhet øker, vil medføre en større reduksjon i rammeoverføringene enn den lokale nedgangen isolert sett skulle tilsi.

Til hjelp i vurderingen av befolkningsutviklingen har vi hentet tall fra statistikkbanken hos SSB. Det er sett på et framskrivingsscenarie som kan være aktuelt for Tydal som SSB benevner «Lav nasjonal vekst». Prognosene baserer seg på metoder utarbeidet av SSB for landet sett under ett. Framskrivningene avhenger av fruktbarhet, dødelighet, inn- og utvandring og flytting. Disse tallene må i tillegg bearbeides med lokal kunnskap. SSBs prognoser treffer rimelig godt med tanke på den eldre delen av befolkningen. Denne gruppen er forholdsvis stedbunden og flytter lite på seg. SSB sine metoder er imidlertid lite treffsikre for den yngre del av befolkningen i små kommuner utenfor vekstområde, og da særlig de under 16 år, og tallene er derfor korrigert med lokale forhold som har innvirkning på folketallsutviklingen.

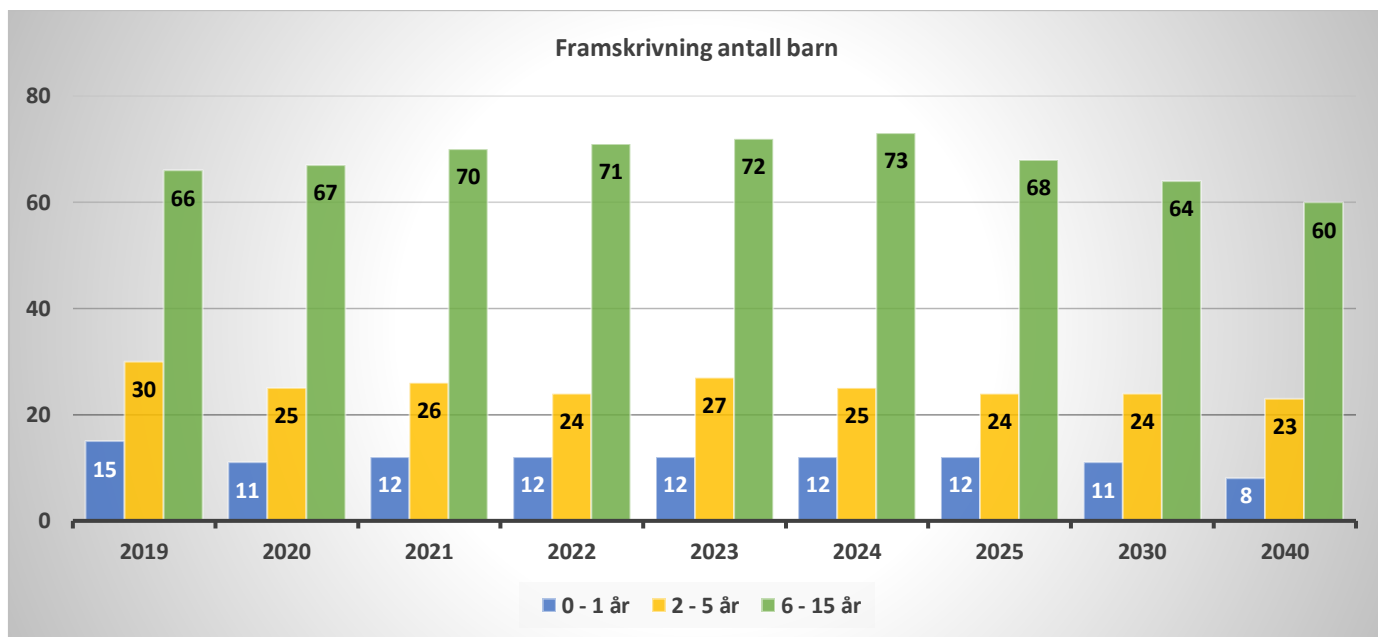
Figurene og tabellen under viser forventet befolkningsutvikling fremover. Prognosen for befolkningsutvikling er fordelt på aldersgrupper.

Alder	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2040
0 - 1 år	15	15	11	12	12	12	12	12	11	8
2 - 5 år	33	30	25	26	24	27	25	24	24	23
6 - 15 år	74	66	67	70	71	72	73	68	64	60
16 - 66 år	530	500	479	468	456	446	446	442	401	348
67 - 79 år	111	112	112	118	125	133	132	125	151	134
80 - 89 år	60	61	68	63	63	59	62	69	58	83
90 - år	11	10	7	10	12	12	13	14	17	15
Total	834	794	769	767	763	761	763	754	726	671

Det er innbyggertallet og befolkningssammensetningen pr. 01.07.20 som danner grunnlaget for overføringene gjennom inntektssystemet for 2021.

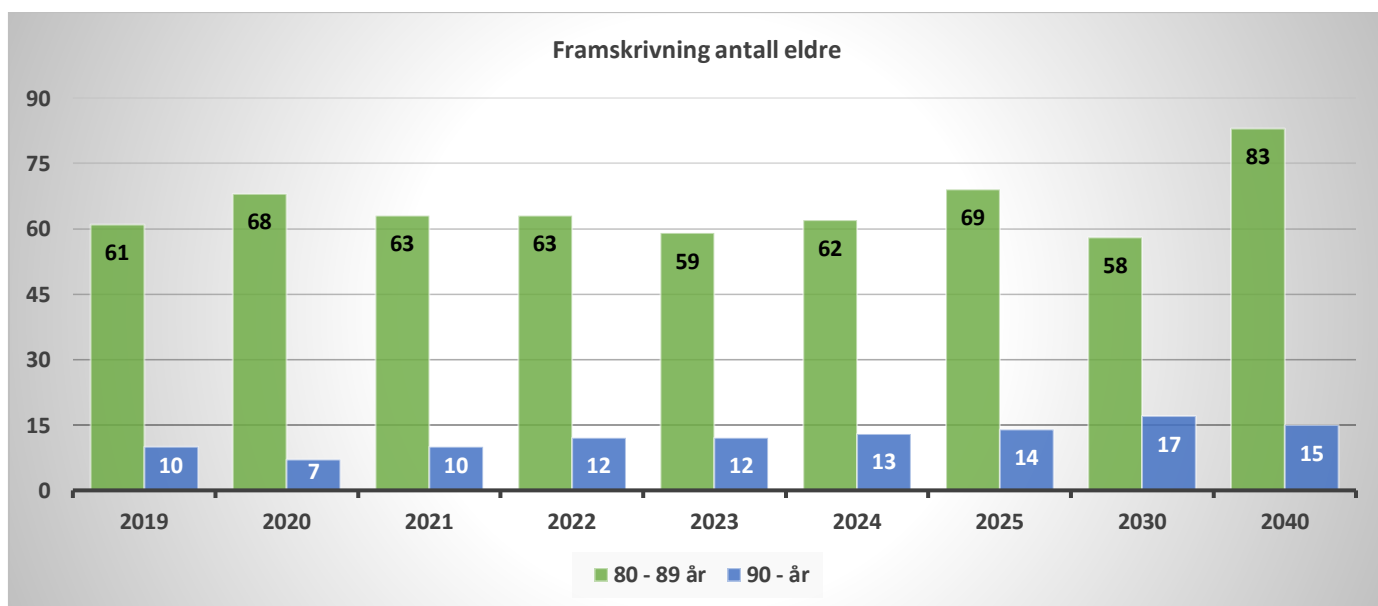
Sammenlignet med befolkningstallet i 2020 viser den totale befolkningsframskrivingen en svak nedadgående tendens utover i planperioden (2021 - 2024). På lang sikt utover mot 2040 framskrives folketallet til godt under 700.

Aldersgruppen 2 – 5 år som er den gruppen som går i barnehagen vil være noenlunde stabil i planperioden med mellom 24 og 27 barn. Antallet småbarn (0 – 1 år) er prognosert med et antall på 6 barn pr. år. Disse tallene er det naturlig nok stor usikkerhet omkring. Erfaring har vist at fødselstallet kan variere mye fra det ene til det andre året.

Etter en vedvarende lang periode med meget sterk elevtallsnedgang i grunnskolen viser prognosene at elevtallet i planperioden vil økte noe, fra dagens 67 elever til 73 elever i 2024. Deretter vil elevtallet synke.

På lengre sikt er det atskillig mer usikkerhet om både barnetallet i barnehagen og grunnskolen da det i hovedsak er fødselstallet i Tydal som avgjør hvor mange barnehage- og grunnskolebarn det blir. Blir det født i gjennomsnitt 6 barn i året blir det etter hvert bare 60 barn i grunnskolen og 24 barnehagebarn (alderen 2 – 5 år).

Etter noen år med stabilt antall eldre i aldergruppen 80 – 89 år økte antallet fra 2017 med 15 til 68 personer i 2020. I planperioden viser prognosene en svak nedgang til 59 personer i 2023 før den øker litt igjen i 2024. Antallet eldre i gruppen over 90 år viser en betydelig økning i planperioden fra 7 til 13 personer i 2024. På lang sikt utover mot 2040 viser prognosene en svak økning fra nivået i 2024.

5. Kommunens rammebetingelser

I økonomiplanen legges det en hel rekke forutsetninger til grunn som prisvekst, lønnsvekst, arbeidsgiveravgift, pensjonskostnader, anslag på skatteinntektene og anslag på rammeoverføringene herunder befolkningsutviklingen, konsesjonskraftinntekter, eiendomsskatt, finanskostnader m.m. i planperioden.

5.1 Driftsinntektene

Kommunesektoren har en rekke inntektskilder; skatteinntekter fra inntekt og formue, statlige overføringer (rammetilskudd, øremerkede tilskudd mv.), gebyrinntekter, renteinntekter, eiendomsskatt og andre særinntekter (kraftinntekter mv.).

Ettersom store deler av kommunesektorens samlede inntekter bestemmes av skatteinntekter og rammetilskudd (de frie inntektene, til sammen ca. $\frac{3}{4}$ i gjennomsnittskommunen), har kommunen begrensede muligheter til å øke sitt inntektsgrunnlag i løpet av økonomiplanperioden. Mulighetene knytter seg i første rekke til å:

- Innføre/øke eiendomsskatt (begrenset oppad til maksimal sats fastsatt av Stortinget) ta ut/øke utbytte fra eierposter hvis mulig.
- Innføre/øke gebyrer for en høyere selvfinansierungsgrad (begrenset oppad til full kostnadsdekning), øke renteinntekter ved å bygge opp fond/styrke likviditeten.

Når kommuneproposisjonen legges fram for Stortinget i mai, vil kommunene få en god indikasjon på utviklingen i sektorens frie inntekter i året som kommer. Nivået på de frie inntektene fastsettes endelig i statsbudsjettet på høsten. I forbindelse med at statsbudsjettet legges fram, utarbeider departementet også et anslag på fordelingen av de frie inntektene på kommunenivå. Anslaget vises i Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (Grønt hefte) og i nettløsningen «Frie inntekter på nett» som finnes på departementet sine nettsider. Ved utarbeidelsen av anslaget på de frie inntektene på kommunenivå i statsbudsjettet legges innbyggertallet per 01.07 året før budsjettåret til grunn, samt oppdaterte kriteriedata. I kommuneproposisjonen varsles eventuelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd og oppgaveendringer for det kommende budsjettåret. Alt dette er innarbeidet i anslaget på frie inntekter, slik at rammetilskuddet som presenteres i statsbudsjettet er endelig (sett bort fra eventuelle tilleggsbevilgninger senere i budsjettåret).

Ordningen med løpende utjevning av skatteinntektene gjør at den enkelte kommunes skatteinntekter ikke vil være kjent før på nyåret etter budsjettåret. Det er derfor viktig at den enkelte kommune selv gjør egne anslag på skatteinntektene. Skatteinntektene som omfattes av inntektsutjevningen er skatt på alminnelig inntekt og formue fra personlige skattytere, samt naturressursskatt. Størrelsen på skatteinntektene avhenger blant annet av utviklingen i skattegrunnlagene og av den kommunale skattøren. Inntektsutjevningen eller skatteutjevningen skal utjevne forskjeller mellom kommunenes skatteinntekter.

Dersom en tar utgangspunkt i skatteinntekter og inntektsutjevning, vil en kunne gjøre rimelig gode anslag for den enkelte kommune ved å basere seg på faktiske skatteinntekter fra foregående år og justere med (1) skatteveksten i makro, (2) egen befolkningsutvikling i forhold til landsgjennomsnittet og (3) eventuelt justere for kjente faktorer for eget skattegrunnlag som kan påvirke inntektsutjevningen.

Frie inntekter består av rammetilskudd, skatteinntekter (fra private og kraftanlegg), eiendomsskatt, konsesjonskraft og andre ikke øremerkede statlige tilskudd, og er hovedfinansieringskilden for driftsrammene.

5.1.1 Skatteinntekter og rammetilskudd

Kommunesektorens rammebetingelser styres i vesentlig grad av de bevilgninger som Stortinget vedtar. Som utgangspunkt for budsjettarbeidet har man hatt Kommuneproposisjonen (Kprp) som kom i mai og Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 (Prop. 1 S). Statsbudsjettet er i skrivende stund ikke vedtatt så det er en viss grad av usikkerhet som berører kommuneøkonomien.

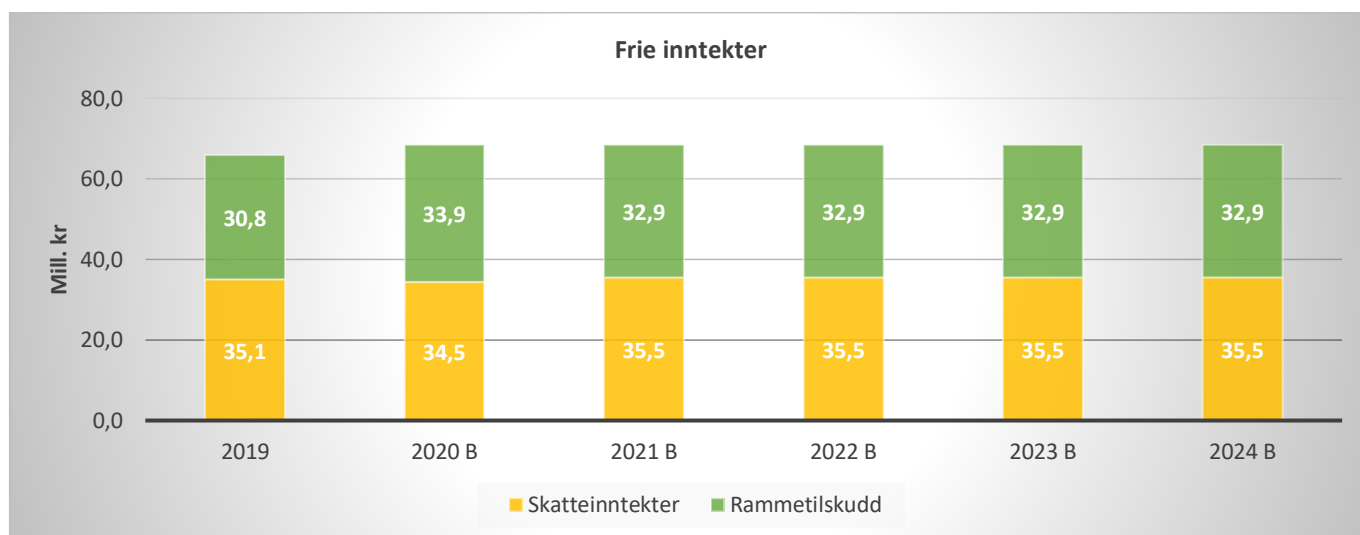
Kommunesektorens organisasjon (KS) har utviklet et verktøy (prognosemodell) for beregninger av de frie inntektene. Dette verktøyet blir oppdatert jevnlig basert på ny informasjon om inntektsrammene og befolkningsutvikling, og innarbeider blant annet også beregningene som departementet gjør i Grønt hefte.

KS' prognosemodell er et godt utgangspunkt for å beregne kommunenes frie inntekter. Den er også nyttig for kommunen å bruke til å utarbeide anslag på de frie inntektene utover i økonomiplanperioden. Kommunen må legge inn egne prognoser på befolkningsutvikling, både for landet som helhet og i egen kommune, samt justere forventet vekst for skatt og rammetilskudd på nasjonalt nivå i økonomiplanperioden. Den enkelte kommune kan vurdere om den vil legge til grunn egne befolkningsprognoser basert på lokal kunnskap eller benytte SSBs befolkningsprognoser. Ved å legge inn SSB sin befolkningsprognose for utviklingen av befolkningen for landet, vil en kunne få et rimelig godt anslag på utviklingen i frie inntekter for egen kommune. Når det gjelder hvilken inntektsvekst på nasjonalt nivå som det vil være rimelig å legge til grunn i økonomiplanen, vil det sjeldent være gitt klare signaler om hvilken inntektsvekst som kan forventes utover det første året fra sentralt hold. Enkeltelementene i skatt og rammetilskudd for 2021 og i økonomiplanen fremkommer i tabellen nedenfor.

Tabellen er hentet fra prognosemodellen som er utarbeidet av KS på bakgrunn av regjeringens forslag til statsbudsjett for 2021 og befolkningsprognosene for Tydal.

Med den informasjonen vi har på nåværende tidspunkt vil de frie inntektene være noenlunde uforandret neste år. De vil også være noenlunde lik de øvrige årene i planperioden.

Man mottar størst innbyggertilskudd for de eldste og barn i barnehage- og grunnskolealderen. Det har sammenheng med at kostnadene er størst med å gi tjenestetilbudene til disse aldersgruppene.

For 2020 har Tydal kommune en utgiftsbehovsindeks på 1,4269, dvs. at vi er vurdert å være 42,69 % dyrere å drifte enn gjennomsnittet av kommunene i Norge. Indeksen er forutsatt stabil i hele planperioden.

Anslag på frie inntekter for 2021 er 68,4 mill. kr. I tallet er kompensasjon for forventet lønns- og prisvekst (deflator) på 2,7 % inkludert. Videre er 0,86 mill. kr i skjønnstilskudd for stor folketallsnedgang inkludert. Anslag på vekst fra regnskap 2020 utgjør kr 1.351.000,- tilsvarende 2 %. I forhold til kommunens opprinnelige budsjett for 2020 er beløpet omtrent det samme. Det innebærer at det er en reell nedgang i de frie inntektene for 2021 på ca. 1,9 mill. kr tilsvarende 2,7 %.

5.1.2 Eiendomsskatt

Tydal kommune har hatt eiendomsskatt på verker og bruk i mange år. Satsen er 7 promille som er maksimalsatsen. Eiendomsskattetaksten fastsettes av kommunen med unntak av for kraftanleggene hvor den fastsettes av ligningsmyndighetene.

Endringer i eiendomsskatteloven

Med virkning fra 2019 er det gjort endringer i eiendomsskattelovgivningen. Kort oppsummert er det endringer i verdsettelsesprinsipper. Deler av skattegrunnlag skal fases ut over en periode på 7 år samt at noen objekter som tidligere har vært beskattet faller ut av loven. Dette medfører krav om ny taksering.

Etter at retakseringen ble gjennomført kan vi fastslå inntektsbortfallet i år 1 til ca. kr 36.000,-. Dette vil øke til ca. kr 252.000,- når utfasing av det særskilte beskatningsgrunnlaget er fullt ut gjennomført. Det er sagt at dette inntekstapet skal kompenseres av staten, men rammen for kompensasjonen er ikke stor nok til å dekke alt inntektsbortfall etter lovendringen, så det må påregnes at noe av effekten av endringen vil gi oss lavere kompensasjon enn det reelle tapet.

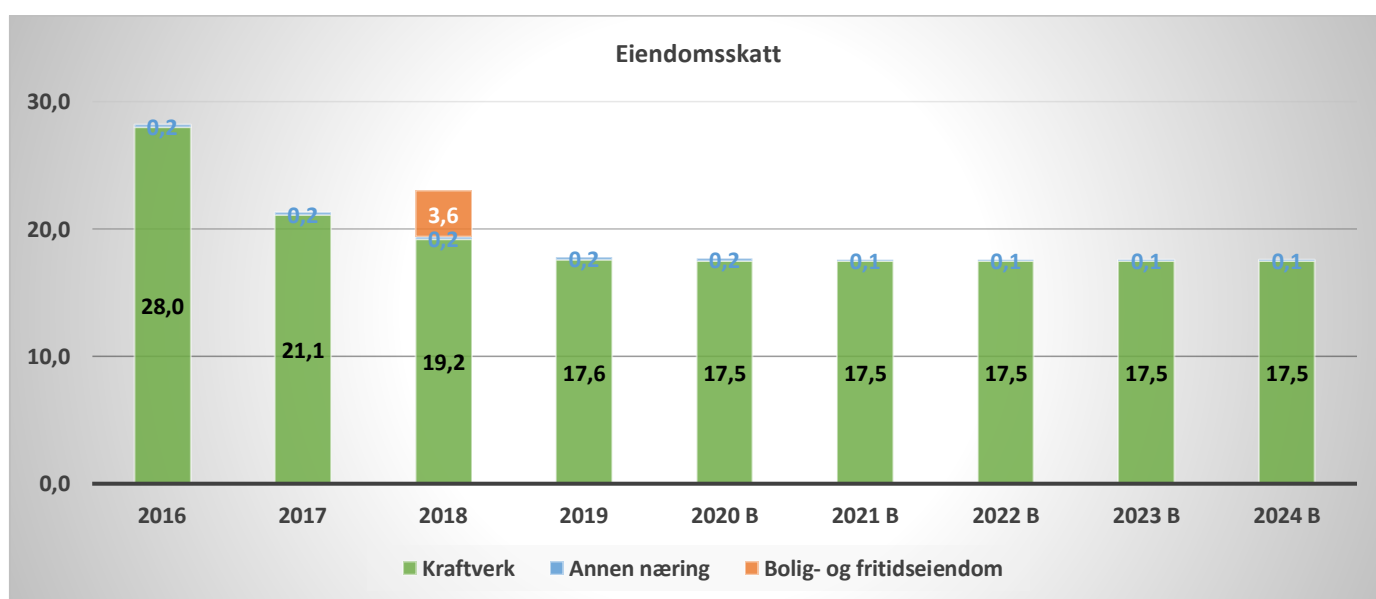
Eiendomsskatt fra næringseiendommer og andre skattbare installasjoner vil i 2021 utgjøre anslagsvis 0,1 mill. kr.

Eiendomsskatt fra kraftanleggene

Det er staten som fastsetter skattetakstgrunnlaget for kraftanleggene. Normalt offentliggjøres det omkring 20. oktober året forut før skatten utskrives. I år har staten informert om at grunnlaget ikke blir offentliggjort før omkring 20. november. Det innebærer at eiendomsskatten fra kraftanleggene ikke er kjent når kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan fremlegges.

Eiendomsskattene fra kraftanleggene har siden 2016 blitt redusert med 10,3 mill. kr til ca. 17,5 mill. kr i 2020. Reduksjonen i eiendomsskattene fra kraftanleggene fra 2014 og framover skyldes bl.a. innfasing av tidsserier med lavere kraftpriser enn de som fases ut som legges til grunn ved beregning av eiendomsskatten på kraftverk. I tillegg er satsen for den statlige grunnrenteskatten økt og siden grunnrenteskatten kommer til fradrag i kommunens eiendomsskattegrunnlag, skjer det en forskyvning av skattegrunnlaget fra kommunene til staten. Det er usikkert hvordan dette påvirker grunnlaget for 2021 og årene framover. Budsjettet og økonomiplanen er oppsatt med årlig 17,5 mill. kr i eiendomsskatt fra kraftanleggene som er samme beløp som for 2020.

For økonomiplanperioden kan eiendomsskattene anslås slik i mill. kr:

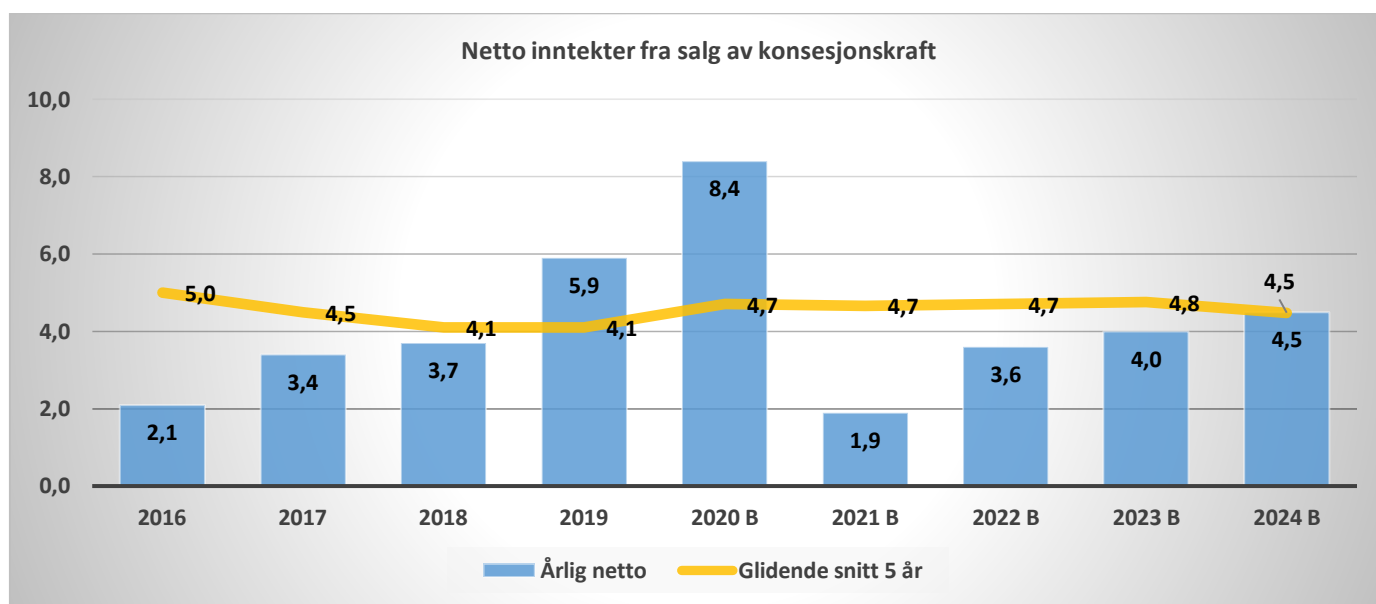

5.1.3 Konesesjonskraftinntekter

Eiere av større vannkraftverk har plikt til å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen, såkalt konesesjonskraft. Plikten til å avstå konesesjonskraft er lovbestemt og kraften skal leveres til den prisen som loven foreskriver. Retten til konesesjonskraft er begrenset til primærkommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Overskytende kraft tildeles til fylkeskommunen. Formålet med konesesjonskraften er å sikre vertskommunene en andel av verdiskapningen som vannkraftutbyggingen gir opphav til. Vertskommunene bidrar gjennom avståelse av verdifulle naturressurser til denne verdiskapningen.

I kontrakt mellom Statkraft energi AS og Tydal kommune datert 26.11.12 fremgår det at den maksimale konesesjonskraftmengden til Tydal kommune utgjør vel 110 GWH. Alminnelig forbruk i Tydal utgjorde i 2019 imidlertid ca. 36,8 GWH så kommunen får nyttiggjort kun ca. 1/3 av den totale mengden. Mye av det overskytende går midlertidig til fylkeskommunen.

For økonomiplanperioden kan netto konesesjonskraftinntekter anslås slik i mill. kr:

Inntektene fra salg av konesesjonskraft varierer mye fra år til år. I 2016 utgjorde de 2,1 mill. kr mens de i 2020 vil utgjøre ca. 8,4 mill. kr. I 2019 utgjorde de 5,9 mill. kr. Årsaken til svingningene skyldes tilbud og etterspørsel herunder finanskrisen samt tilgang til kraft og kapasitetsutnyttning i nettet. Prisen på kull og CO₂ er underliggende prisdrivere på strømprisene i et langsiktig perspektiv. På mellomlang sikt kommer hydrologien inn som en faktor og på kort sikt påvirkes prisene av tilgang på kraft som ikke kan magasineres (solenergi og vindkraft).

Konesesjonskrafta selges til fastpris. Krafta for 2021 er solgt, og gitt at prisen vi må betale for konesesjonskraften (OED-prisen og selvkost) samt innmatingskostnader ikke endres vesentlig, kan det anslås en netto inntekt på ca. 1,9 mill. kr i 2021. Ved å selge krafta til fastpris vil risikoen for store avvik mellom regnskap og budsjett være betydelig mindre.

For årene 2022 – 2024 er det lagt til grunn inntektsnivå i samsvar med fastpriskontrakter som omsettes for disse årene.

Når vi ser på gjennomsnittsinntektene fra salg av konesesjonskraft som glidende over 5 år ser vi at inntektene er mye mer stabil. I perioden 2016 til 2020 varierte de årlig mellom 4,1 og 5 mill. kr. I planperioden vil det glidende gjennomsnittet antagelig være noenlunde stabilt omkring 4,5 – 4,8 mill. kr. Det er da lagt til grunn fastpriskontrakter som omsettes i begynnelsen av november for årene utover i planperioden.

5.1.4 Konsesjonsavgifter

Konsesjonsavgiftene er budsjettet med 5,9 mill. kr. Konsesjonsavgiften reguleres med 5 års mellomrom, sist i 2019. Konsesjonsavgiftene avsettes til næringsfondet og tas inn i budsjettet til bruk i kommunens næringsarbeid og til finansiering av felleskommunale tiltak og infrastruktur.

Fondsbeholdningen var pr 31.12.19 på 2,8 mill. kr. Vedtatt bruk for 2020 er på ca. 6,4 mill. kr. Anslått saldo ved utgangen av 2020 er ca. 2,3 mill. kr.

5.1.5 Ekspertutvalg for gjennomgang av beskatning av vann- og vindkraft

Det regjeringsoppnevnte kraftutvalget ledet av Per Sanderud la fram sitt forslag den 1. oktober 2019. Hovedoppgaven er å vurdere om dagens vannkraftbeskatning hindrer samfunnsøkonomisk lønnsomme tiltak i vannkraftsektoren. Utvalgets mandat er å se på alle ordninger som gir inntekter til vertskommunene (eiendomsskatt, konsesjonskraft, konsesjonsavgifter og naturressursskatt).

Utvalget mener staten skal ha en større andel av vannkraftformuen gjennom økt grunnrenteskatt og foreslår å oppheve ordningen med konsesjonsavgifter, konsesjonskraft og i realiteten også eiendomsskatt på vannkraft. Omfordelingen er på 3,7 milliarder kroner fra kommunene til staten (4 milliarder om man også tar med fylkeskommunene).

Utvalgets forslag er en krigserklæring mot de 175 distriktskommuner som har avstått sine naturressurser til vannkraft. For vertskommunene er forslaget et fundamentalt løftebrudd. Forslaget om å oppheve ordningene som lover kommunene rettmessige krav på en andel av vannkraftverdiene nå - etter at det meste av vannkraften er bygget ut - er et dramatisk brudd på den samfunnskontrakten som har eksistert mellom stat, kraftutbygger og vertskommunene i mer enn 100 år. Forslaget vil føre til massiv motstand mot fornuftige rehabiliteringer i alle vannkraftkommuner.

Forslaget er svært dramatisk og vil, hvis det blir vedtatt slik som foreslått, føre til et særdeles stort inntektstap på ca. 25 mill. kr årlig for Tydal kommune (tall for 2019). Med en driftsomsetning på ca. 140 mill. kr vil det innebære at ca. 18 % av driftsinntektene bortfaller. Det vil i så fall få svært dramatiske konsekvenser for Tydal kommune.

Regjeringen skrinlegger Sanderud-utvalget!

Statsminister Erna Solberg opplyste 18.02.20 at Regjeringen ikke vil gå videre med Sanderudutvalgets forslag til nye kraftskatteregler. Regjeringens beslutning vekker jubel i 160 vertskommuner for vannkraftanlegg. Kommunene har siden oktober 2019 jobbet iherdig for denne konklusjonen og kan nå puste lettet ut, for denne gang. Dessverre er det grunn til å tro at det vil kunne komme nye runder med anslag mot kraftkommunens rettigheter.

5.2 Driftsutgiftene

Kommunesektoren har en rekke utgifter knyttet til tjenesteproduksjon. I konsekvensjustert budsjett legges det til grunn at man opprettholder dagens driftsaktivitet uten at det settes i gang nye driftstiltak og nye investeringer. Det innebærer uforandret personalinnstas som er kommunens klart største og viktigste ressurs.

I del 2 økonomisk handlefrihet vil de ulike sektorenes utgiftsbehov vurderes med utgangspunkt i befolkningsprognose og eventuell kjennskap til særskilte behov ved befolkningen. Det gjøres vurderinger rundt hvordan befolknings sammensetningen vil påvirke tjenestebehovet og utgiftene.

5.2.1 Lønns- og prisvekst, pensjonsutgiftene, arbeidsgiveravgift

Lønns- og prisvekst

I statsbudsjettet anslås prisveksten for kommunale varer og tjenester (kommunal deflator) fra 2020 – 2021 til 2,7%. Kommunenes lønns- og prisvekst kompenseres ved å øke rammetilskuddet med den kommunale deflatoren.

Lønnsveksten for 2021 er anslått til 2 – 2,5 %. Det er i budsjettet avsatt budsjettmidler i samme størrelse som anslått lønnsvekst. I kr utgjør det ca. 2 mill. kr. Beløpet inkluderer sosiale omkostninger.

Med samlede lønnskostnader herunder sosiale omkostninger på ca. 80 mill. kr vil selv små lønnstillegg utgjøre store beløp. En årslønnsvekst på 1 % vil utgjøre 0,8 mill. kr, 2 % 1,6 mill. kr osv.

Arbeidsgivers andel av pensjonsutgiftene

Kommunens pensjonsleverandør er for lærerne Statens pensjonskasse (SPK) og for øvrige ansatte Kommunal land-pensjonskasse (KLP).

I budsjettforslaget er normalpremien for pensjonsutgiftene, basert på aktuarberegninger av KLP og SPK lagt til grunn. Beregningene gir følgende beregningssatser for 2021:

KLP – Fellesordningen	16,07 % av brutto lønnsutgift
KLP – Sykepleierordningen	16,07 % av brutto lønnsutgift
SPK (Statens pensjonskasse)	10,7 % av brutto lønnsutgift

Kommunens samlede kostnader til pensjon vil utgjøre ca. 8,9 mill. kr i 2021.

Alle som har offentlig tjenestepensjon i KLP må skyte inn et egenkapitalinnskudd. Dette innebærer at vi også er eiere av selskapet. Hvis KLPs styre krever ytterligere egenkapitalinnskudd plikter vi som eier å skyte inn dette. Egenkapitalinnskudd i KLP skal føres i investeringsregnskapet. Egenkapitalinnskuddet skal føres i regnskapet som kjøp av andeler og kan ikke lånefinansieres. Beregninger fra KLP viser at egenkapitalinnskuddet for 2021 kan anslås til ca. 0,5 mill. kr. Dette beløpet videreføres i planperioden og finansieres med overføring fra driftsregnskapet.

Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveravgiften i Tydal er på 6,4 %. Kommunen har et samlet budsjett på ca. 4,5 mill. kr i arbeidsgiveravgift for 2021.

5.3 Investeringer og gjeld

En økonomiplan skal vise hvordan kommunens investeringer i bygg og anlegg vil påvirke kommunens økonomi de kommende årene. I konsekvensjustert budsjett vises konsekvensene uten at det gjøres nye investeringer.

En kommune med sterk befolkningsvekst kan måtte investere i nye bygninger fordi kommunen har nådd en kapasitetsgrense. Det kan kreve at kommunene påtar seg utgifter i forkant av at de nye innbyggerne utløser inntekter. Dette krever god planlegging og god økonomistyring. En kommune i motsatt situasjon må kanskje redusere bygningsmassen fordi det ikke lenger er grunnlag for å opprettholde tjenester i eksisterende bygninger. Dette fører til økte investeringsutgifter ved nyinvesteringer, eller muligheter for inntekter fra salg av bygninger der det er marked for det.

Investeringer betyr at kommunen får endrede drifts- og vedlikeholdskostnader. Økte finansutgifter gjennom renter og avdrag vil belaste kommunens budsjett. I tillegg kommer utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningene.

Avhending av bygninger og annen kapital vil kunne gi kommunen inntekter som kan finansiere andre investeringer, eller redusere lånegjeld, og kan dermed bidra til lavere vekst eller reduksjon i finansutgiftene. Avhending gir også muligheter for å redusere utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold.

Utgangspunktet for finansutgiftene er kommunens samlede gjeld. Når en skal vurdere hvordan økt gjeld slår ut på driftsnivået, er det viktig først å ta hensyn til at for visse typer investeringer vil økte rente- og avdragsutgifter helt eller delvis kunne bli motsvart av økning på inntektssiden. Det gjelder for eksempel rentekompensasjonsordninger, der staten dekker renteutgiftene, og investeringer på selvkosttjenester, der utgiftene i praksis vil bli dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. Deretter må kommunen anslå størrelsen på de årlige avdragene og sørge for at disse er tilstrekkelige til å oppfylle kravet i kommuneloven om minimumsavdrag. Kommunens gjeldsutvikling gjennom året sammenholdt med forventet rentenivå på gjelden er grunnlaget for beregning av kommunenes renteutgifter. Forventede renteutgifter vil avhenge av om og eventuelt i hvilken grad kommunen har bundet renten på eksisterende gjeld og hvordan rentene forventes å utvikle seg de neste årene. Her vil også kommunens finansreglement legge føringer på hvordan kommunen skal forvalte gjelden i økonomiplanperioden.

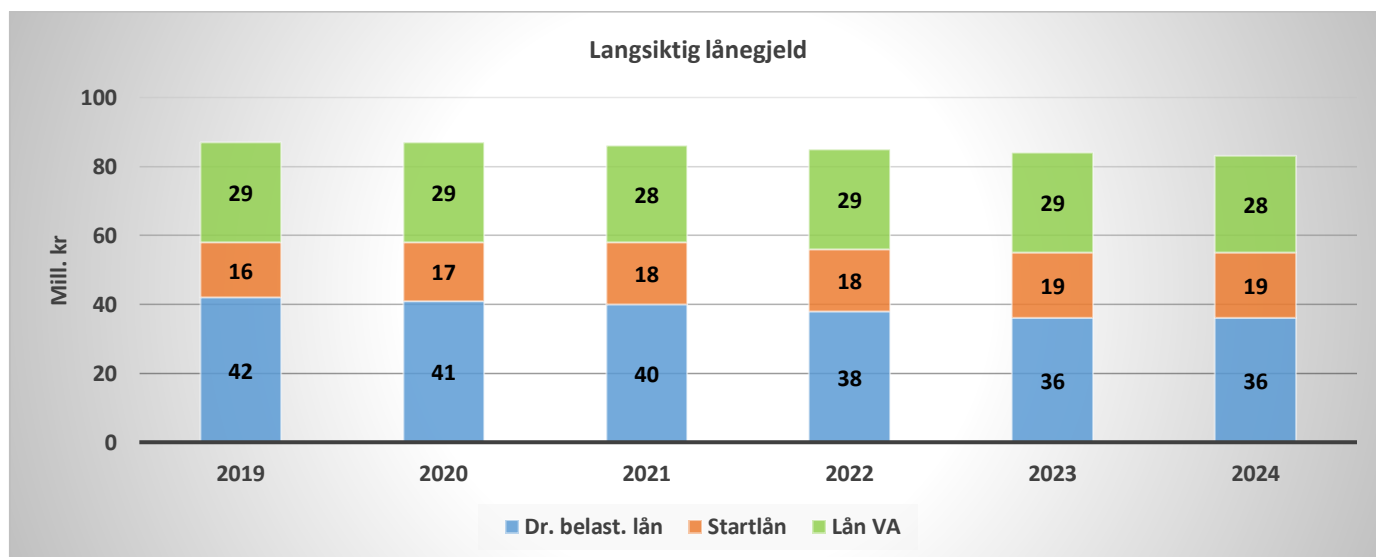
I mars i år kom koronapandemien som førte til svært store utfordringer på mange områder. Én av dem var på finansområdet. Finansmarkedene var svært urolige om påvirket alle i mer eller mindre grad. På innlåssiden har Tydal en stor andel lån med stabil fast rente og ble således ikke eksponert i særlig stor grad. På innskuddssiden er Tydal mer negativt berørt da kommunens størrelse på driftslikvidene gjør at vi har flytende rente på innskuddene.

5.3.1 Langsiktig lånegjeld, finansutgifter- og inntekter

Ikke alle låneopptak belaster kommunens økonomi like mye. Kommunen har store investeringer i VAR-området (vann, avløp og renovasjon). Der skal kapitalutgiftene dekkes av gebyrer fra abonnentene. Kommunen tar også opp en del lån til videre utlån (startlån) fra Husbanken. Disse lånene tilbakebetales fra låntakerne.

5.3.2 Langsiktig lånegjeld

For økonomiplanperioden kan utviklingen i den langsiktige lånegjelda anslås slik i mill. kr pr 31.12:

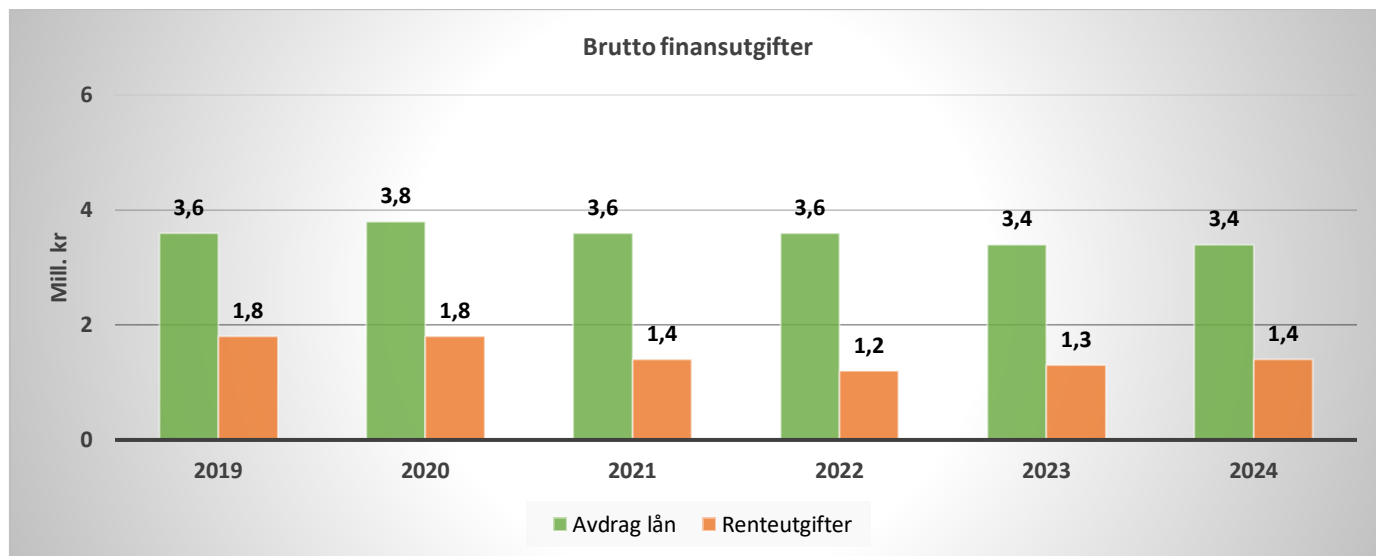

Den totale langsiktige lånegjelda utgjorde ved siste årsskifte 88,6 mill. kr (toppen av stolpene).

Lånegjelda har de siste årene vært relativt stabil. Ikke alle lånene tynger like mye. Startlån og lån (avskrivninger) i avgiftssektorene utgjør til sammen ca. 46 mill. kr og belaster som sådan ikke kommunens netto driftsresultat. Restgjelda som påvirker drifta vil pr. 31.12.20 utgjøre omlag 41 mill. kr (blå stolpe i diagrammet ovenfor) og utgjøre 47 % av den totale lånegjelda. Ved slutten av planperioden vil den ha sunket til ca. 36 mill. kr forutsatt at det ikke blir tatt opp lån som påvirker kommuneøkonomien.

5.3.3 Brutto finansutgifter

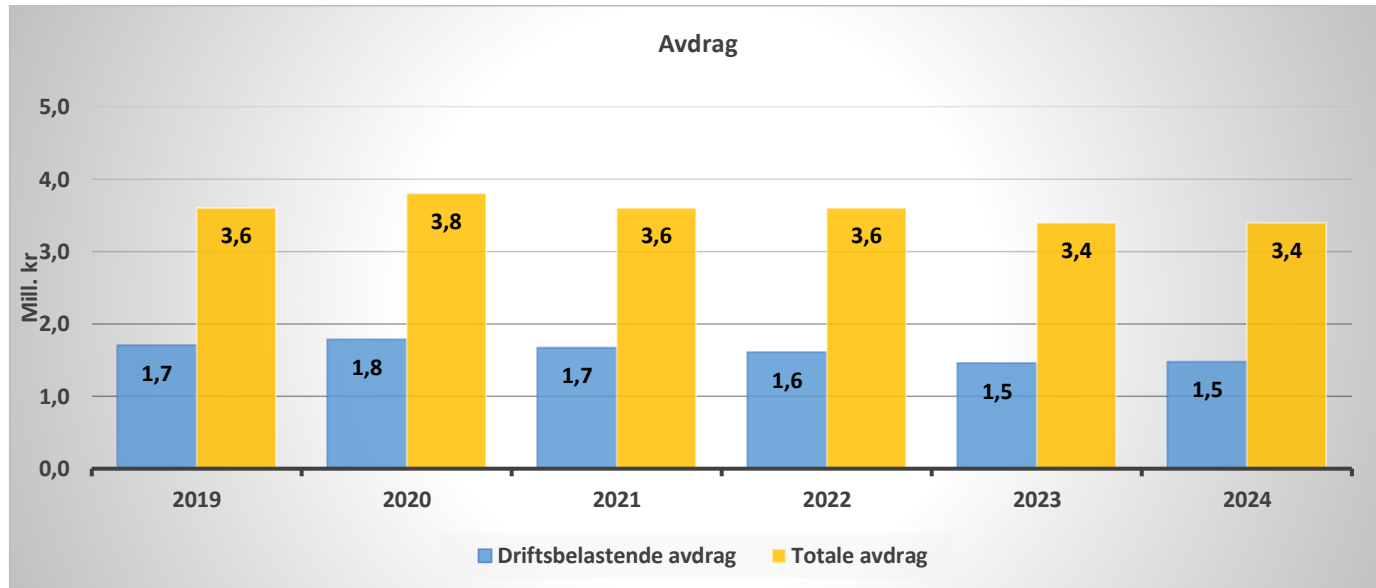
For økonomiplanperioden kan brutto finanskostnader anslås slik i mill. kr:

Brutto finanskostnader utgjorde 5,4 mill. kr i 2019 (toppen av diagrammet). Deretter vil de synke ned til ca. 4,8 mill. kr ved utgangen av 2024 forutsatt at det ikke blir tatt opp nye lån i perioden. I 2020 skal kommunen betale til sammen omtrent ca. 5,6 mill. kr i renter og avdrag.

5.3.4 Avdrag

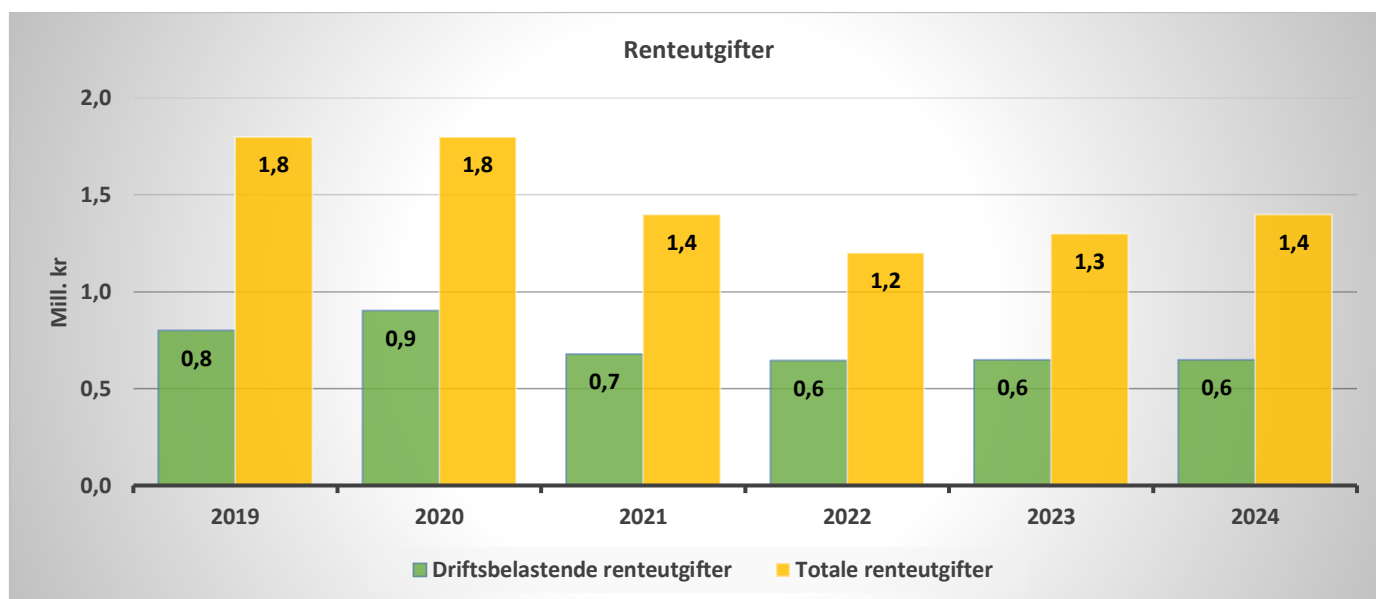
For økonomiplanperioden kan avdragene anslås slik i mill. kr:

Driftsbelastende avdrag utgjorde 1,7 mill. kr i 2019. Deretter vil de synke svakt nedover i planperioden til 1,5 mill. kr ved utgangen av planperioden i 2024 forutsatt at det ikke blir tatt opp nye driftsbelastende lån i perioden.

5.3.5 Renteutgifter

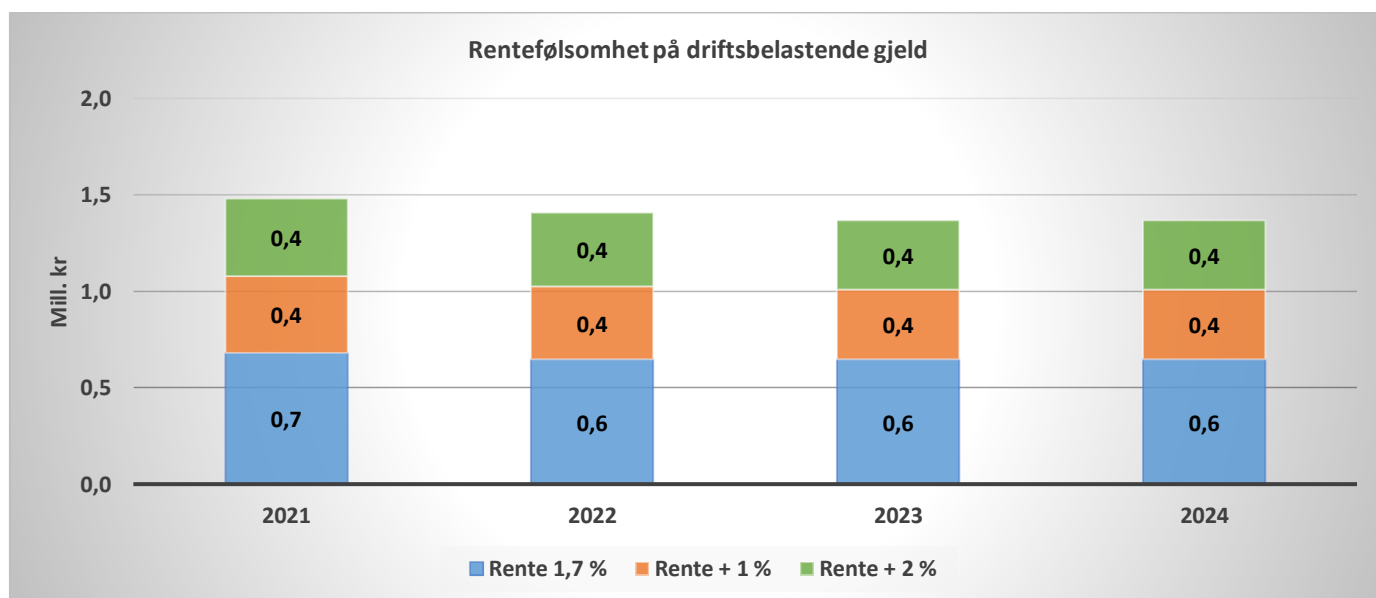
For økonomiplanperioden kan rentekostnadene anslås slik i mill. kr:

Driftsbelastende renteutgifter utgjorde 0,8 mill. kr i 2019. Renteutgiftene vil fremover synke noe som en følge av koronapandemien som har ført til lavere rentenivå. Ved utgangen av 2024 vil de utgjøre omtrent 0,6 mill. kr forutsatt at det ikke blir tatt opp nye driftsbelastende lån i perioden.

5.3.6 Rentefølsomhet på driftsbelastende renteutgifter

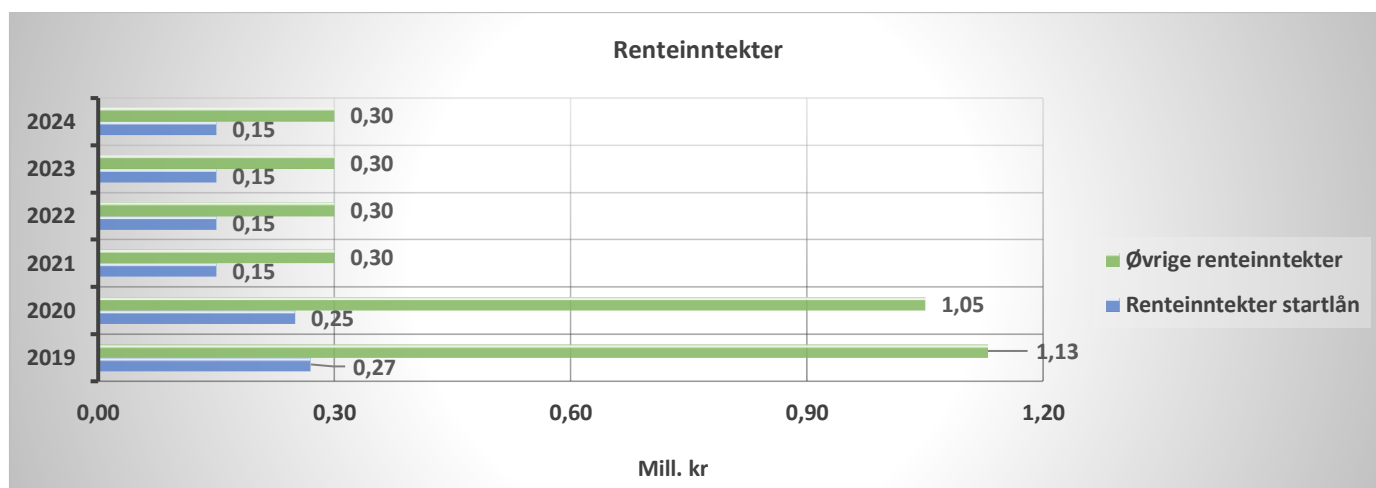
Kommunen er følsom for renteoppgang på den driftsbelastende gjelda. Grafen under viser endringer om renten øker med henholdsvis 1 og 2 %-poeng i forhold til dagens rentenivå.

Vi ser at om renten øker med 1 %-poeng så øker de driftsbelastende renteutgiftene med om lag 0,4 mill. kr. En økning på 2 %-poeng vil nedføre en økning i driftsbelastende renteutgifter på 0,8 mill. kr. Økte renteutgifter på den driftsbelastende lånegjelda må inndeckes. Med relativ lav driftsbelastende lånegjeld, og stor andel fastrente, er Tydal kommune mindre utsatt for rentehevinger.

5.3.7 Renteinntekter

For økonomiplanperioden kan renteinntektene anslås slik i mill. kr:

Renteinntektene vil synke mye fremover som en følge av koronapandemien som har ført til lavere rentenivå. Det gjelder både renteinntektene fra startlån og renteinntekter fra den øvrige kapitalen.

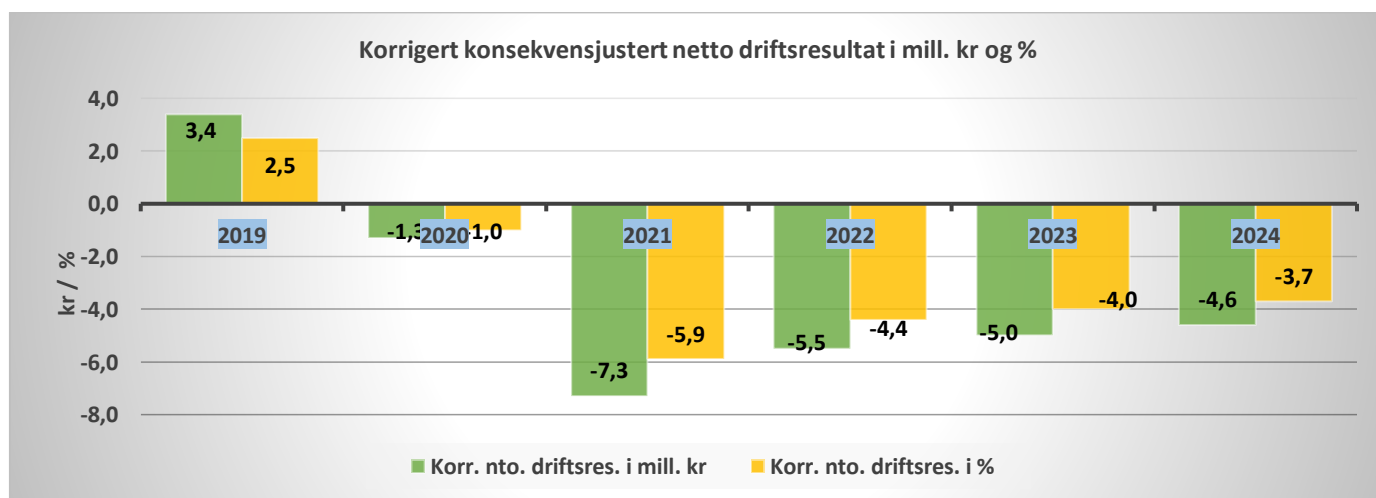
Renteinntektene er oppført i henhold til gjeldende avtaler og rentenivå på forventet likviditetsbeholdning. Avkastningen på de likvide midlene herunder fondene kan anslås til ca. 0,45 mill. kr hvert av årene i planperioden.

6. Korrigert konsekvensjustert netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hvor stor del som kan brukes til å finansiere nye investeringer og avsetninger. Tallet må være positivt for at kommunen skal ha økonomisk bæreevne til å finansiere investeringer og avsetninger. For analysebruk er bl.a. både driftsinntektene- og utgiftene korrigert for avsetning og bruk av bundne driftsfond. Disse størrelsene varierer betydelig fra år til år, og korrigeringsene er gjort for å få sammenlignbare tall over flere år. Disse korrigeringsene fører til endret netto driftsresultat.

Netto driftsresultat er den beste indikatoren på økonomisk balanse i kommunesektoren, som igjen er viktig for å sikre et godt og stabilt tjenestetilbud. Anbefalt korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene (netto resultatgrad) er minimum 1,75 %. Tydal kommune har vedtatt et mål på 1,7 %.

Korrigert netto driftsresultat

Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat viser **svært store negative** handlingsrom hvert år i planperioden (2021 – 2024) **med hele 7,3 mill. kr i 2021 synkende til 4,6 mill. kr i 2024.**

I prosent utgjør dette 5,9 % synkende til 3,7 % i 2024. Det er da forutsatt at man opprettholder dagens driftsnivå uforandret, uten bruk av disposisjonsfond og nye finanskostnader.

Bakgrunnen for den dårlige kommuneøkonomien skyldes først og fremst følgende forhold:

- Stor nedgang i eiendomsskattene.
- Stor nedgang i inntektene fra salg av konsesjonskraft fra 2020 til 2021.
- Stor nedgang i antall grunnskolebarn.
- Stor nedgang i antall barnehagebarn.

Eiendomsskatteinntektene fra kraftverkene har siden 2016 blitt redusert med 10 mill. kr tilsvarende over 35 %. Konsesjonskraftinntektene blir 6,5 mill. kr lavere enn for 2020. Det er en nedgang på utrolige 65 % på ett år. Det må tas i betraktning at inntektene i 2020 er historisk høye og langt over det som er normalt.

Over tid har antallet barn sunket dramatisk for alle aldersgruppene. Størst utslag finner vi i antallet grunnskolebarn som har sunket med utrolige 82 barn (55 %) siden år 2000. Så sent som i 2010 var det 106 grunnskolebarn. Siden har den gang har det vært en nedgang på 40 barn tilsvarende 38 %. Bare fra 2018 til 2019 ble det en nedgang på 8 elever tilsvarende 11 %.

Det har over tid også vært en stor nedgang i antallet barn i aldersgruppen 2 – 5 år. I 2000 var det 51 barn i denne gruppen mens det i 2019 er 30 barn. Det er en nedgang på 21 barn tilsvarende 41 %. De fire siste årene har det bare vært små endringer.

Den store nedgangen i både barnehage- og grunnskolebarn de siste årene gjør at kommunen over tid har fått en meget stor nedgang i inntekter gjennom inntektssystemet for disse aldersgruppene.

6.1 Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat målt mot kommunens eget mål

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019 ble det bl.a. vedtatt mål om å skape en robust økonomi og tilstrekkelig handlingsrom skal netto driftsresultat være minimum 1,7 % i løpet av planperioden.

Målet innebærer at det årlig må avsettes ca. 2,2 mill. kr med budsjetterte brutto driftsinntekter på 130 mill. kr (2021). Skal det investeres, f.eks. i adm.-, helse- og omsorgsbygg må det frigjøres ytterligere driftsmidler.

Begrep	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Korr. nto. dr. res.i %	2,5 %	-1,0 %	-5,9 %	-4,4 %	-4,0 %	-3,7 %
Kommunens eget mål i %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Pluss/minus mål %-poeng	0,8 %	-2,7 %	-7,6 %	-6,1 %	-5,7 %	-5,4 %
Korr. nto. dr. res. i mill. kr	3,4	-1,3	-7,3	-5,5	-5,0	-4,6
Kommunens eget mål i mill. kr	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Pluss/minus mål mill. kr	1,1	-3,6	-9,6	-7,8	-7,3	-6,9

God måloppnåelse (over 2 %)	Akseptabel måloppnåelse (0 – 2 %)	Dårlig måloppnåelse (under 0 %)
-----------------------------	-----------------------------------	---------------------------------

Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat er **negativt** hvert år i planperioden med 5,9 % i 2021 synkende til 3,7% i 2024. Det innebærer at man er **svært langt unna** å nå målet om å frigjøre 1,7 % av budsjetterte brutto driftsinntekter for kommunen.

Differansen mellom kommunens mål og korrigert konsekvensjustert netto driftsresultat i planperioden er **enda større**. I 2021 utgjør det 7,6 % i 2021 synkende til 5,4 % i 2024. I kr utgjør differansen 9,6 mill. kr i 2021 synkende til 6,9 mill. kr i 2024.

Over tid **må** kommunens netto driftsresultat være positivt for å sikre en bærekraftig økonomi og en effektiv ressursbruk. Ved å gjennomføre det vil man sikre at det ikke oppstår ubalanse i økonomien.

Kommuneøkonomien må bedres betydelig. Det må først og fremst skje ved å redusere driftsnivået, men man må også vurdere nivået på gebyrer og betalingssatser.

Bedring av kommuneøkonomien vil gjøre kommunen mer robust i forhold til valg man har tatt med å bestå som egen kommune. Det gir større muligheter til å møte fremtidens utfordringer gjennom vekst og utvikling. Samtidig gir det muligheter til større grad av vedlikehold av bygg og anlegg samt å realisere nødvendig infrastruktur i det kommunale tjenestetilbudet.

I økonomiplanens del 2 ser vi på hvilke disposisjoner og driftsendringer som gjøres i planperioden.

Del 2 - Økonomisk handlefrihet

Innledning

Del 2 økonomisk handlefrihet er en videreføring av del 1 konsekvensjustert budsjett som fokuserte på konsekvensene av å opprettholde dagens driftsaktivitet i økonomiplanperioden.

Del 2 er en analyse av dagens utgiftsrammer med hensyn på hvilke bindinger som ligger i disse. Siktemålet med analysen er å få fram den faktiske/reelle økonomiske handlefriheten.

Spørsmål det er naturlig å stille seg i den forbindelse er:

- Samsvarer dagens ressursfordeling med de politiske prioriteringer og vurderinger av de ulike behov?
- Benyttes tildelte ressurser til ulike formål på en rasjonell og effektiv måte?
- Oppnår en de resultater som en forventet ved ressurstildelingen til ulike formål?
- Samsvarer dagens subsidiepolitikk (f.eks. avgifts- og egenbetalingspolitikk) med de politiske prioriteringer?

Analysen vil skje ved en drøfting av hver enkelt sektors rammer og vil så langt det er mulig inneholde opplysninger om mulige reelle innsparinger og inntektsøkninger.

Del 2 ivaretar også lovens krav om handlingsplan hvor det i foreslås tiltak i planperioden for å arbeide mot målene i kommuneplanen.

Som vi så i del 1 konsekvensjustert budsjett vil det å videreføre dagens driftsnivå uforandret få betydelige uheldige følger med store driftsunderskudd hvert år i planperioden.

7. Sektorene

7.1. Ansvarsområde 1 – sentrale styringsorganer og fellesfunksjoner

Politisk

Kommunen har ordfører på heltid samt en ressurs som varaordfører. De politiske organene omfatter kommunestyret, formannskapet, utvalg for miljø og samfunn, sakkyndig nemnd og sakkyndig klagenemnd for eiendomsskatt med flere.

Administrasjon

Kommunedirektørens ledergruppe består av kommunedirektøren, sektorleder næring og landbruk, sektorleder helse og omsorg, økonomisjef, sektorleder teknikk og miljø og sektorleder oppvekst. Det er 6 årsverk på sentraladministrasjonen. Ledergruppa har møter stort sett hver uke. Det gjennomføres i tillegg tjenesteledermøter. Her legges en sentral del av grunnlaget for en helhetlig organisasjon.

Administrativ virksomhet er i hovedsak stab- og støttefunksjoner som er underlagt kommunedirektøren. Dette gjenspeiler enhetens viktigste oppgave, som er å bidra til spisskompetanse og støttefunksjoner til de øvrige driftsenhetene. Herunder ligger økonomi/ kommunekasse, personal, IKT, servicekontor, arkiv m.m. Servicekontoret har pr. dags dato 4,8 stillinger fordelt på 5 personer. Lærling i kontor og administrasjonsfag startet høsten 2018. Servicekontoret har svært varierte oppgaver og henvendelser og de ansatte må regne med å være mer generalister enn spesialister. Servicekontoret drifter også turistinformasjonen. Merkantil stilling på omsorg ivaretas av servicekontoret. I løpet av 2019 ble bemanningen på kommunekassen redusert med fra 1 årsverk til 0,6 årsverk (reduksjon på 0,4 årsverk).

Administrative VR-tjenester

Tydal kommune deltar i det interkommunale samarbeidet Værnesregionen innenfor områdene IKT, Innkjøp, Sekretariat, Skatteoppkrever, Lønn og regnskap. Værnesregionen er en svært viktig arena for kommunen, både på politisk og administrativt nivå. Det er helt vesentlig at samarbeidet opprettholdes og utvikles videre, men på premisser som kommunen er tjent med.

Budsjett for Tydal kommunes andel i administrative tjenester i VR:

Type tjeneste i Værnesreg.	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
VARIT drift	3 535 000	4 063 000	4 064 000	4 064 000	4 064 000	4 064 000
VR innkjøp	192 000	243 000	239 000	239 000	239 000	239 000
VR lønn og regnskap	1 496 000	1 877 000	1 739 000	1 739 000	1 739 000	1 739 000
VR administrativ ressurs	82 000	109 000	30 000	30 000	30 000	30 000
VR skatteoppkrever og kontroll	393 000	170 000	0	0	0	0
Sum driftsutg. Værnesreg.	5 698 000	6 462 000	6 072 000	6 072 000	6 072 000	6 072 000
VARIT investering	567 000	578 000	578 000	578 000	578 000	578 000
Sum totale utg. Værnesreg.	6 265 000	7 040 000	6 650 000	6 650 000	6 650 000	6 650 000

Kommunens andel i Værnesregionen innenfor administrative tjenester går i forhold til budsjettet for 2020 litt ned i 2021, både innenfor lønn og regnskap og skatteoppkrever og kontroll. Stortinget har vedtatt å overføre skatteoppkreving fra kommunene til skatteetaten (staten) fra 1. november 2020. Tydal kommune er en del av det interkommunale skatteoppkreverkontoret med Malvik kommune som vertskommune. Endringen innebærer at vi blir trukket i rammetilskuddet. Kommunene vil ikke ha utgifter til disse formålene i 2021 og videre framover.

7.1.1 Driftsbudsjett og økonomiplan

Tall i mill. kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Driftsutgifter	24,8	23,7	22,4	22,4	22,2	22,2
Driftsinntekter	-0,8	-0,5	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Netto driftsutgifter	24,0	23,2	22,3	22,3	22,1	22,1

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Virksomhetene vil samlet sett reelt få litt lavere rammer.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjettet til budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021 – 2024 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Reduksjon bevilgninger IKT	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-400 000
Reduksjon bevilgninger opplæring	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-600 000
Sum	-250 000	-250 000	-250 000	-250 000	-1 000 000

Reduksjon bevilgninger IKT utenom Værnesregionen

I forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2020 og økonomiplanen for 2021 – 2023 ble bevilgningene til IKT redusert med kr 185.000,- fra og med 2020. Det er lagt inn ytterligere reduksjoner fra 2021 med årlig kr 100.000,-. Reduserte bevilgninger til IKT vil føre til en strammere prioritering av utstyr og tjenester.

Reduksjon bevilgninger opplæring

Det er lagt inn reduksjon av bevilgninger til opplæring for ansatte med kr 150.000,- fra og med 2021. Det vil føre til en strammere prioritering av hvilke kompetansehevingstiltak som kan gjennomføres.

7.1.2 Investeringsbudsjettet

Investeringsstiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
AV-utstyr	250 000	0	0	0	250 000
Tydal kommunes andel i VARIT	600 000	600 000	600 000	600 000	2 400 000
Sum	850 000	600 000	600 000	600 000	2 650 000

AV-utstyr

AV-utstyret på møterommene Øyfjellet og Langfloen er helt utslitte og må erstattes. Det var avsatt kr 250.000,- på budsjettet i 2020, men tiltaket ble satt på vente grunnet koronapandemien. Tiltaket settes opp på nytt i 2022.

Værnesregionen IKT (VARIT)

Som en del av samarbeidet innenfor IKT skal det betales en andel av investeringskostnadene. Det er satt av 0,6 mill. kr hvert år i planperioden.

Utfordringer og muligheter økonomi, personal og innovasjon

Mål 2021 - 2024

- Gjøre riktige og viktige valg for å tilpasse oss til endrede behov, rammevilkår og forventninger.
- Samarbeid på alle nivå i administrasjonen og et godt samarbeid mellom politisk nivå og administrasjonen.
- Gjennomføre vedtatte vedtak og strategier samtidig som vi har god kvalitet og godt arbeidsmiljø i daglig drift.
- God kommunikasjon, informasjon og dialog i egen organisasjon og ut til innbyggerne.

Økonomiarbeidet

For å sikre god forvaltning av kommunes ressurser er god økonomistyring og økonomiplanlegging avgjørende. Ressursstyring og ressursfordeling krever gode verktøy. Ytterligere digitalisering vil gi grunnlag for bedre rapportering og dermed bedre oversikt også for politisk nivå. Videre sikrer god finansforvaltning, innkjøpspolitikk og god oppfølging av økonomistyringen på sektornivå grunnlag for direkte besparelser. Felles verktøy for økonomistyring i Værnesregionen og erfaringsutveksling vil gi både stordriftsfordeler og bedre styring lokalt.

Digitalisering gir muligheter. Vårt målbilde for nytt økonomi- og personalsystem er: Bedre økonomistyring gjennom enda bedre kostnadskontroll, internkontroll, ressursstyring og ressursfordeling. Rapportering og oversikt skal gjøres enklere for den enkelte leder og på overordnet nivå. Nytt økonomisystem skal tilrettelegge for enkel integrasjon mot alle system gjennom å legge alt i «skyen». Dette vil gi mer sømløse systemer og sikre ny og riktig funksjonalitet.

Økonomifunksjonen skal ha følgende fokus i økonomiplanperioden:

- Være en god/viktig ressurs for lederne i Tydal kommune rundt økonomi- og budsjettspørsmål.
- Lage oversiktlige og lettforståelige økonomirapporter internt og for politisk styring.
- Utforming og bidrag til økonomiplan, budsjett, årsmelding, årsrapporter, tertialrapporter m.m.
- Utvikle rutiner og verktøy innenfor økonomiområdet.

Riktig og tilstrekkelig kompetanse

Befolkningsutviklingen viser at andelen av befolkningen som er i yrkesaktiv alder reduseres. Samtidig vil andelen eldre som er mottakere av kommunale tjenester øke på lang sikt. I årene fremover vil det være stor konkurranse om tilgjengelig arbeidskraft med riktig kompetanse. Det blir viktig for Tydal kommune som organisasjon å bidra til at framtidens utfordringer møtes med rett bemanning og riktig kompetanse til rett tid slik at innbyggerne fortsatt mottar tjenester med god kvalitet.

Kommunens kompetanse- og rekrutteringsbehov dekkes ved:

- Medarbeiderutvikling og medarbeiderskap: Arbeidslivet stiller stadig nye krav til kompetanse. Planmessig kompetanseutvikling for ansatte er et supplement til rekruttering av kompetanse eksternt. Dette fordrer systematisk kompetansekartlegging og utvikling av kompetanseplaner.
- Styrke vår attraktivitet og omdømme: I framtidens kunnskapssamfunn vil det være enda større kamp om den beste kompetansen. Tydal kommune må arbeide aktivt for å tiltrekke seg den beste kompetansen.
- Utnytte arbeidskraftreserve: Arbeidskraftreserve som ligger i sykefravær, deltidsstillinger og blant innbyggere som faller utenfor arbeidslivet, representerer en betydelig kompetanse og kapasitet. Å delta i arbeidslivet er den viktigste enkeltfaktoren for god folkehelse og trivsel.

Utfordringer og muligheter i Tydal kommune – HR-området

Den viktigste ressursen en bedrift disponerer er de ansatte. De tilfører verdi og utfører de oppgavene ingen maskin kan klare. Samtidig er også de ansatte den største utgiftsposten som kommunen har. Det er derfor svært viktig at denne ressursen forvaltes på en god måte. Tydal kommune står overfor utfordringer i framtiden som handler om å møte den demografiske utviklingen og innbyggernes behov for velferdstjenester. Kommunen må rekruttere og beholde relevant og kompetent arbeidskraft, og samtidig bidra til fornyelse av tjenester og arbeidsformer. Dette i lys av kommunens rammeoverføringer og muligheter i forhold til å tilby attraktive arbeidsplasser konkurransedyktige lønnsbetingelser.

Hovedutfordringer

Tydal kommune må prioritere to store arbeidsgiverutfordringer i tiden framover.

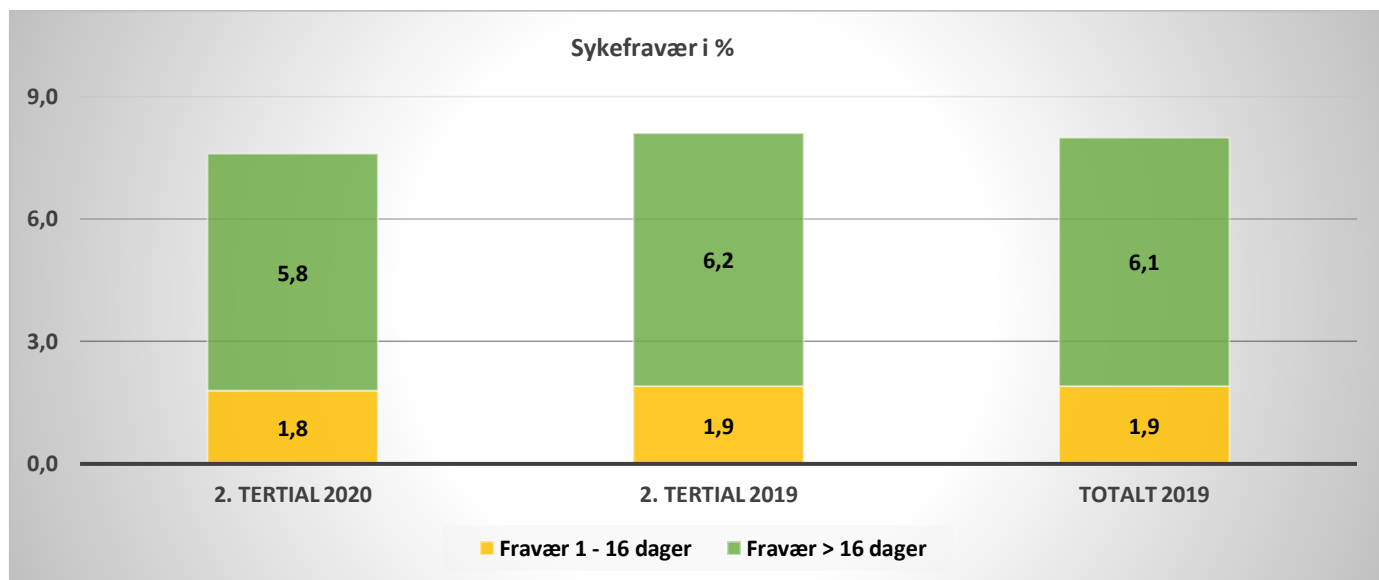
- Evnen til utvikling og nyskaping.
- Rekruttering av ny arbeidskraft samt forvaltning av egen arbeidskraft og videreutvikle denne til å møte morgendagens kompetansekrav.

Samlede utfordringer

- Kompetanse – økt behov for spesialistkompetanse og dyktige generalister.
- Strammere arbeidsmarked – demografiske utfordringer. Tydal kommune har en høy gjennomsnittsalder blant kommunens ansatte. Dette gjør at kommunen vil måtte erstatte mange medarbeidere om kort tid innen visse fagområder.
- Lav arbeidskraftutnyttelse. Årsaker til dette er et for høyt sykefravær samt en høy andel deltidsansatte innen noen arbeidsgrupper.
- Kontinuerlig behov for effektivisering og omstilling av tjenester/tilbud.

Sykefravær

Sykefravær koster kommunen store summer hvert år i vikarutgifter og tapt tjenesteproduksjon samt administrativt merarbeid. De første 16 dagene av en arbeidstakers sykefravær må kommunen dekke selv. Fravær ut over dette refunderes delvis av NAV via sykepengeordningen. Tabellen under viser totalt fravær andre tertial 2020, andre tertial 2019 samt for hele 2019.

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019 ble det bl.a. vedtatt følgende mål for sykefravær:

- **Sykefraværsprosenten skal maksimalt være 5 % i økonomiplanperioden.**

Sett i forhold til samme tertial i fjor har det totale fraværet blitt redusert med 0,5 %-poeng til 7,6 %. I forhold til fjoråret sett under ett er det en reduksjon på 0,4 %-poeng. Sykefraværet ligger 2,6 %-poeng over målet som er satt. Med hardt og målrettet arbeid mener kommunedirektøren at det skal være mulig å nå målet om maksimalt 5 % sykefravær.

Kommunen har etablerte gode rutiner for oppfølging av sykefravær. Det har blitt jobbet godt med å finne nye løsninger for personer som har langtidsfravær. Det er derfor viktig at kommunen har rutiner for oppfølging som er enkle å følge for lederen, men også samtidig at det er forutsigbart for de ansatte. Det må være fokus på oppfølging i henhold til NAV sin plan for oppfølgingspunkt og samarbeid med bedriftshelsetjenesten.

En skulle kanskje tro at ved en pandemi så ville sykefraværet øke betraktelig men det ser ikke ut til at det har skjedd for Tydal kommune sitt vedkommende. Sykefravær har stort fokus fra lederne og personal sin side

Alderssammensetningen av alle ansatte i Tydal kommune

Sektor	Aldersgrupper 10 år									
	20 - 29	%	30 - 39	%	40 - 49	%	50 - 59	%	60 - 69	%
Oppvekst	0		13		5		12		5	
Helse- og omsorg	9		6		12		14		3	
Teknikk og miljø	3		8		9		16		4	
Øvrige	1		2		2		9		4	
Sum	13	9,5 %	29	21,2 %	28	20,4 %	51	37,2 %	16	11,7 %
Sum ant. ansatte	137									

Denne oversikten viser at kommunen har store demografiske utfordringer i arbeidsstokken. Tall viser at nesten 50 % av kommunens arbeidstokk er 50 år eller eldre. Fordelt på yrker er det størst utfordringer innenfor renhold samt innenfor helse- og omsorgstjenesten.

Behovet for innovasjon og digitalisering

Offentlig sektor skal levere gode tjenester til innbyggerne og må finne nye løsninger på de samfunnsutfordringene vi står overfor. I den sammenheng vil vi bli nødt til å digitalisere hverdagen vår mere enn det vi gjør i dag. Tydal kommune har tatt i bruk mange digitale løsninger takket være at vi er med i Værnesregionen IT som er en pådriver for digitalisering. Digitaliseringen medfører at ansatte må forholde seg til nye arbeidsoppgaver og at mye av digitaliseringen kan medføre en langt større effektivitet. Et godt eksempel er Værnes respons, der vi er med, som mottar varsler fra trygghetsalarmer og annen helseteknologi. Dette er med på å avlaste utøvende helsetjeneste i kommunen.

Vi ser at gjennom den pågående pandemien har våre innbyggere blitt langt flinkere til å benytte de digitale tjenester vi har. Vi har også sett at våre arbeidstakere har fått endret sin arbeidshverdag og ført til at arbeidsform har endret seg og vi har muligheter for å utføre våre arbeidsoppgaver uavhengig av hvor vi måtte være.

Tydal kommune må i kommende år jobbe mere med innovasjon og digitalisering. Denne jobben må foregå på tvers av sektorene og i samarbeid med de andre kommunene i Værnesregionen.

7.2 Ansvarsområde 2 – oppvekst

Sektorleder oppvekst har overordnet ansvar for frivilligsentralen, voksenopplæring, bibliotek, grunnskole, SFO, kulturskole og barnehage. Voksenopplæringen har ingen elever skoleåret 2019/2020 og bemanning er redusert og noe er overført grunnskolen. Sektorleder er medlem i fagråd oppvekst i Værnesregionen og deltar også i kompetansenettverkene i Værnesregionen for både barnehage og skole. Vi i oppvekstsektoren samarbeider tett om ressurser og har felles satsingsområder som et ledd i helhetlig tenking og utvikling for våre barn og unge. Vårt hovedmål er å legge til rette for at barn og unge møter utfordringer slik at de er godt rustet for fremtiden.

Det er gjennomført samlinger og veiledning i arbeidet med kvalitetsutvikling i skolen der både administrativ skoleeier og skolen har deltatt. Veiledningsperioden ble avsluttet våren 2020 og evalueringsrapport er skrevet. Vi har fått midler til videre oppfølging av tiltak knyttet til kvalitetsutvikling i skolen for å styrke arbeidet med kontinuerlig kvalitetsutvikling, samt bidra til helhet og sammenheng i skolearbeidet i kommunen. Det settes i gang en ny periode med oppfølgingsordning fra og med høsten 2020.

Voksenopplæringa har ingen elever i 2020 og har heller ikke kjennskap til fremtidige elever. Ressurser er overflyttet til skolen og nedbemanning er gjennomført.

Tydal bibliotek ønsker å normalisere åpningstid og tilbud etter ombygging og pandemi, slik at biblioteket blir et møtested for alle i Tydal! Biblioteket er opptatt av samlingsutvikling og ønsker at samlingene skal være aktuelle og interessante for alle. Biblioteket har stort fokus på samlingene for barn og unge, skole og barnehage er viktige brukere av biblioteket!

Tydal kulturskole har 19 elevplasser skoleåret 2020/2021 og tilbyr opplæring i fem ulike tilbud. Når det gjelder gruppeundervisning er det kun samspill som gjennomføres i deler av året på grunn av at ingen søker på andre gruppetilbud. Kulturskolen samarbeider med skolen, og deler av lærerressurser bidrar dette skoleåret til musikkundervisningen ved skolen.

Tydal Frivilligsentral er en av landets eldste, etablert så tidlig som i 1991. Den ble drevet av Tydal Sanitetsforening fram til 2018, da kommunen overtok ansvaret. Tydal frivilligsentral er organisert under sektor oppvekst og har flyttet inn i nye lokaler ved Tydal barne- og ungdomsskole tilknyttet biblioteket. Den driftes av en daglig leder tilsatt i 50 % stilling. For kommende periode vil frivilligsentralen være aktiv i flere prosjekter som VærMed og AlleMed som er rettet mot barn- og unge, aktivitetstilbud mot hjemmeboende eldre og eldre på institusjon i samarbeid med frivillige og helsesektoren, samt et samarbeidsprosjekt i Værnesregionen i forhold til styrking av digital kompetanse hos eldre. I tillegg har sentralen flere treffpunkter som driftes videre, samt en til en-tjenester som ledsager til sykehus og lege, besøksvenn, turvenn, handlehjelp mm.

Skole

Tydal barne- og ungdomsskole har ved oppstart av skoleåret 2020-21 14,32 årsverk fordelt på 10,3 lærere, 1,42 assistenter/fagarbeidere i skole, 2,1 administrasjon og 0,50 SFO. Dette er ett årsverk lærer mindre enn forrige skoleår. Sekretærressursen er redusert med 30%, mens samlet assistentressurs er den samme som før. I budsjettet for 2021 legges det inn en reduksjon på 0,3 årsverk assistent. Dette er mulig så lenge vi har lærling.

Vi har ikke ansatt vikar for lærere i diverse permisjoner og utgjør til sammen ca. en hel stilling. Dette tiltaket står videre inn i 2021 og gjelder permisjon til videreutdanning, frikjøp tillitsvalgte og permisjoner til omsorg for små barn. Lærerressursen er pr d.d. godt innenfor sentralt vedtatt lærernorm. Vi er også pr d.d. godt bemannet i forhold til påkrevd kompetanse. Dette kan bli en utfordring i årene som kommer i og med skjerpede kompetansekrav, men behøver heller ikke bli det for det avhenger av tilgang på kvalifiserte søkere. Utfordringen er at få elever i seg selv krever færre lærere, men vi har ti årstrinn og like mange fag som skal dekkes opp med god nok kompetanse. Ved eventuelle avganger vil det derfor variere om vedkommende må/bør erstattes helt eller delvis, avhengig av vedkommende sin kompetanse og skolens behov for ressurser.

Ressursbehovet rundt elever med enkeltvedtak ser ut til å holde seg stabilt, enda et par år. Deretter vil det avta. Dette kan selvfølgelig endre seg ved tilflytting. Det er derfor lite ønskelig med en ytterligere reduksjon i bemanning før dette.

Tre lærere tar dette skoleåret videreutdanning gjennom utdanningsdirektoratets ordning. Dette er veldig positivt for skolen sett i lys av kompetansekrav og pedagogisk verdi. Direktoratet har gode økonomiske ordninger gjennom vikarordning og stipendordninger, som gjør at fraværet ved samlinger og eksamener ikke er en reell utgift for skolen. Skolen jobber med å bli god på pedagogisk bruk av nettbrett, og bli god på å utnytte mulighetene som ligger i disse. Samtidig tar vi i høst i bruk nye læreplaner. Dette innebærer utprøving av både nytt utstyr, lisenser til ulike læremidler og nye lærebøker. Lisenser har de siste årene steget kraftig i pris i takt med at skolene i hele Norge i mye større grad digitaliseres. Dette sammen med behov for digitale skjermer og tavler gjør at utgiftene til læremidler vil være relativt høye sammenlignet med før.

Barnehage

Lov om barnehager §18: grunnbemanning, og forskrift til loven §17: pedagogisk bemanning regulerer barnehagens bemanningsbehov. Alle barnehageeiere var fra 1. september 2019 pålagt å oppfylle den nasjonale pedagog- og bemanningsnorm for barnehager. Pedagognormen sier at barnehagene skal ha minst en pedagogisk leder per syv barn under tre år, og en pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Bemanningsnormen sier at barnehagen skal ha minst en ansatt per tre barn når barna er under tre år, og en ansatt per seks barn når barna er over tre år. Et barn regnes som tre år fra august det året de fyller tre år. Pr. 1. oktober 2020 innfrir Tydal kommune både pedagog- og bemanningsnorm for barnehageåret 2020/2021.

For barnehageåret 2020/2021 har 30 barn plass i barnehagen, en nedgang med to barn fra forrige barnehageår. Barnehagen har nå to avdelinger: Soria Moria 1-2 år og Trollstuggu 3-5 år. Vi har pr. 1.oktober 2020 en ledig barnehageplass for et barn over 3 år. Kommer det flere søkere som ønsker oppstart før august 2021 kan vi ikke tilby barnehageplass og fortsatt innfri pedagog- og bemanningsnorm. Fra august 2020 gikk bemanningsbehovet ned pga. færre barn under tre år. Som følge av naturlig avgang ble bemanningen redusert med en 50% stilling fra medio august 2020.

Barnehagen har 8,3 årsverk fordelt på 10 personer: 3,8 årsverk som barnehagelærere, 2 årsverk som assistenter, 1,5 årsverk som barne- og ungdomsarbeidere og 1 årsverk som leder. I tillegg til dette har barnehagen en lærling. For barnehageåret 2020/2021 er permisjoner ikke dekt opp med vikarer, tilsvarende 0,3 årsverk.

Barnehagen har ett hovedopptak med søknadsfrist 1. mars. Ifølge kommunalt vedtak skal det være full barnehagedekning og rullerende opptak, dvs. at barn som søker utenom hovedopptaket skal være sikret et tilbud i barnehagen. Dette kan Tydal kommune innfri, og er pr. definisjon etter lov på full barnehagedekning. Det foreslås å endre løpende opptak fra og med 2021 til ett hovedopptak for året for slik å ha større forutsigbarhet i forhold til personalressurs gjennom året.

Forespeilet barnetall fra høsten 2021 tilsier at vi holder oss på et stabilt nivå, rundt 30 barn. Skal Tydal kommune fortsatt innfri pedagog- og bemanningsnormen fra høsten 2021 tilsier dette, ut ifra dagens barnetall og foreløpige fremtidsbilde, at det ikke ligger noen muligheter for å redusere i bemanningen.

Det vises til tilstandsrapport barnehage og skole for mer utfyllende info om områdene.

Oppvekst VR-tjenester

Innenfor oppvekstområdet deltar Tydal kommune i det interkommunale samarbeidet Værnesregionen innenfor områdene PPT (Pedagogisk-psykologisk tjeneste) og barnevern.

Budsjett for Tydal kommunes andel i oppveksttjenestene i VR:

Type tjeneste i Værnesreg.	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
VR PPT	662 000	732 000	615 000	615 000	615 000	615 000
VR Psykologer barn og unge	36 000	121 000	121 000	121 000	121 000	121 000
VR barnevern	2 014 000	2 107 000	1 842 000	1 842 000	1 842 000	1 842 000
Sum driftsutg. Værnesreg.	2 712 000	2 960 000	2 578 000	2 578 000	2 578 000	2 578 000

Kommunens andel i Værnesregionen innenfor oppveksttjenestene går i forhold til budsjettet for 2020 litt ned i 2021, både innenfor PPT og barnevern.

Mål 2021 – 2024

- God faglig og sosial utvikling hos barn og unge.
- God faglig utvikling og kompetanseheving hos personalet.
- Bruke lokalsamfunnet som ressurs og arena for læring.
- Fortsette det gode samarbeidet om felles skole- og folkebibliotek og legge til rette for aktivt bruk av bibliotekets lokaler.
- Satse på et godt inkluderende barnehage- og skolemiljø.
- Bli bedre på pedagogisk bruk av digitale ressurser og utnytte mulighetene som ligger i dem.
- Arbeide systematisk med tidlig innsats bl.a. ved bruk av handslingsveileder «fra magesfølelse til handling».

Betalingssatser

Kommunen leverer flere tjenester som er betalbare innenfor sektoren. Det gjelder barnehage, SFO og kulturskole. Inntektene er av stor betydning for finansiering av disse tjenestene og at kommunen kan levere god kvalitet og tilstrekkelig kvantitet på tjenestene.

Foreldrebetaling i barnehagen er i 2020 kr 3.135,- pr måned for 100 % plass, og vi følger da den nasjonale makspris. Fra 2021 foreslås foreldrebetaling justert opp til å følge ny nasjonal makspris. Nasjonal makspris fra januar 2021 er i statsbudsjettet satt til kr. 3.230,- pr. måned.

Betalingssatsene for SFO er foreslått økt med 20 %, mens kontingenten i kulturskolen er foreslått økt med 10 %.

Nivået på betalingssatsene virker inn på budsjettbalansen. Reduserer man betalingssatsene i forhold til kommune- direktørens forslag oppstår det en underdekning i budsjettet som må inndeckes.

7.2.1 Driftsbudsjett og økonomiplan

Tall i mill. kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Driftsutgifter	25,3	23,0	21,6	22,0	22,0	22,0
Driftsinntekter	-5,2	-1,8	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Netto driftsutgifter	20,1	21,2	19,4	19,8	19,8	19,8

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren vil samlet sett reelt få noe lavere rammer.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021 – 2024 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Oppsigelse av partnerskapsavt. MOT	-30 000	-60 000	-60 000	-60 000	-210 000
Div. permisjoner som ikke ersattes	-420 000	0	0	0	-420 000
Skolefruktordningen opphører	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000	-120 000
Reduksjon stilling fagarbeider	-160 000	-160 000	-160 000	-160 000	-640 000
Økte betalingssatser SFO	-40 000	-40 000	-40 000	-40 000	-160 000
Økte betalingssatser barnehage	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-80 000
Sommerstengt barnehage	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-200 000
Vakanse/permisjon	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-600 000
Sum	-900 000	-510 000	-510 000	-510 000	-2 430 000

Oppsigelse av partnerskapsavtale MOT

Oppsigelse av partneravtale mellom Tydal barne- og ungdomsskole og stiftelsen MOT. Det er et halvt år oppsigelse og kontingent må betales ut våren. Lønnsmidler på koordinator overføres skolen i og med at dette er lagt til en del av stilling i skolen.

Diverse permisjoner erstattes ikke i 2021

Diverse permisjoner som ikke erstattes gjelder studiepermisjon vårhalvåret 2020 i 37,5 %, omsorg for små barn 10 %, sannsynligvis hele året, ATV 4 % og HTV 20 % utdanningsforbundet hele året. I sum utgjør dette ca. 70 %.

Skolefruktordningen opphører

Ordningen med gratis frukt til elevene opphører.

Reduksjon stilling fagarbeider

Innsparing 30 % barne- og ungdomsarbeider fra 01.01.21. (Forutsetter at vi får lærling også neste skoleår).

Sommerstengt barnehage

Barnehagen holder sommerstengt i tre uker i fellesferien. Innsparing gjennom innleie av ferievikar.

Vakanse ved eventuell avgang/permisjon/mindre bemanningsbehov

Ved eventuell(e) permisjon(er) 2021 erstattes ikke disse, dersom vi uavhengig av denne/disse fyller pedagog- og bemanningsnorm.

7.3 Ansvarsområde 3 – helse og omsorg

Helse- og omsorgstjenesten i Tydal kommune er organisert i to ulike tjenesteområder. Helsetjenesten består i dag av rehabiliteringstjeneste, rus- og psykisk helsearbeid, helsestasjons- og skolehelsetjeneste, jordmortjeneste og legetjeneste. Omsorgstjenesten omfatter institusjon, hjemmetjenester og tjenester for psykisk utviklingshemmede. I 2021 er det planlagt med til sammen 31,45 faste årsverk fordelt på ulike yrkesgrupper og inkludert ledelse. Drøyt 25 årsverk av disse er tilknyttet omsorgstjenesten. To lærlingestillinger med ulik verdiskapning gjennom året, kommer i tillegg. Foreslåtte innsparingstiltak (reduksjon i årsverk) for 2021 og utover, er ikke medregnet i dette tallet.

Med bakgrunn i økte utgifter og reduserte inntekter, står Tydal kommune overfor store økonomiske utfordringer. Dette betyr at sektor helse og omsorg også må redusere sitt driftsnivå og sine kostander, på tross av økende pasientmengde og enkeltbrukere med store omsorgsbehov. De totale budsjetterte utgiftene for sektoren er redusert fra 2020 til 2021, men inntektssiden er redusert mer, noe som betyr at nettobudsjettet øker. I 2019 hadde sektoren inntekter på neste 12 millioner (regnskapstall), mens for budsjett 2021 er dette redusert til i underkant av 5 millioner. Hovedårsakene til bortfall i inntekter er opphør av salg av sykehjemsplasser til Stjørdal kommunen (som ikke genererte økning i bemanningsressurs), salg av legetjeneste til Selbu kommune (uten innleie av legevikar), etterskuddsvis tilskudd for ressurskrevende brukere fra staten, samt refusjoner fra Trondheim kommune på stipulerte utgifter sektoren har uavhengig av tjenestetilbud (lederressurs, medikamenthåndtering, leasing av bil, boligkostnader, stipulerte ekstra lønnskostnader ved fravær mm.).

I budsjett 2020 med tilhørende økonomiplanperiode, var det foreslått å redusere antall sykehjemsplasser fra 19 (20) til 15. I løpet av 2020 har det vist seg at dette ikke er faglig forsvarlig, før vi evt. har heldøgns bemannede omsorgsboliger på plass. Belegget på sykehjemmet og behovet for ressurskrevende tjenester i hele omsorgstjenesten har variert mye det siste året. Kommunen søkte og fikk innvilget skjønnsmidler for ekstraordinære forhold i 2020, noe som bekrefter utfordringsbildet. Vi kan imidlertid ikke forvente å få statlige tilskudd knyttet til denne spesifikke situasjonen kommende år - på tross av økt ressursbehov, da forholdet dessverre faller mellom to tilskuddsordninger. I budsjett 2021 og økonomiperiode 2021-2024, er det foreslått flere tiltak som vil øke belastningen i omsorgstjenesten. Uttreden av Værnesregionen DMS, etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens, samt reduksjon i fysioterapiressurs vil alle øke omfanget av pasienter og oppgaver i de «lokale» tjenestene – i og med at det er lagt opp til at dette skal utføres innenfor dagens bemanningsrammer.

Det er jobbet mye med turnus og bemanningsplaner for omsorgstjenestene i året som har gått. Sektoren har nå god oversikt over hva som anes som nødvendig for å sikre forsvarlig drift, basert på blant annet pasientgrunnlag i de ulike tjenestene, geografiske avstander, samt byggetekniske forutsetninger som ligger i sykehjemslokalene. Merk at evt. påkrevde og fordyrende tiltak knyttet til koronasituasjonen, ikke er hensyntatt i budsjettet. De siste årene har omsorgstjenesten hatt forholdvis store merforbruk på ulike variabelle lønnsposter, og noe mindreforbruk på fastlønn. Det har vært stadig behov for turnusendringer, pga. vakanser med vikarinnleie og endringer i stillinger og stillingsstørrelser. I tillegg vært lagt til rette for «ønsketurnus», som et gode for ansatte i omsorgstjenesten. I manko av sykepleiekompetanse, har det vært helt nødvendig å kjøpe dette fra bemanningsbyrå. Alle disse elementene har skapt lite forutsigbarhet i tjenesten, både driftsmessig og økonomisk. Omsorgstjenesten har nå utarbeidet en god grunnturnus, der det jobbes kontinuerlig med å tilsette i alle faste stillinger. Ordningen med ønsketurnus er tatt bort. Målet er å få bedre kontroll og forutsigbarhet i personalressursen, og dermed over tid redusere vikarinnleie og behovet for bemanningsbyrå.

2020 har vært preget av korona-pandemien, og det ser ut til at 2021 også blir påvirket av denne. Situasjonen har medført en del ressurskrevende tiltak på sektoren, både personellmessig og økonomisk, og situasjonen i 2021 er også svært usikker med tanke på dette. Koronatesting er blitt en daglig ekstraoppgave, noe som også vil være nødvendig det neste året. Karantenereglene og regler om å holde seg hjemme hvis man har luftveissymptomer, medfører at ansatte, som før «koronatiden» ville ha gått på jobb, nå må holde seg hjemme i større grad. Helsemyndighetene har bedt kommunene planlegge og bestille smittevernutstyr for minst 8 måneders forbruk fra januar 2021. Pandemien har ført til at det er manko på slik utstyr over hele verden, og prisene er derfor mangedoblet. Gjennom innkjøpssamarbeidet i Værnesregionen, har Tydal stipulert forbruk og bestilt utstyr sammen med 16 andre kommuner for 2021. Merutgiften for dette smittevernutstyret, blir for Tydal ca. 200 000 kr. Når vi får dette, ser det ut til at vi har et tilfredsstillende lager med smittevernutstyr i 2021 – så fremt det ikke oppstår en ekstremsituasjon.

Arbeidet med ny løsning for helse- og administrasjonsbygg, samt omsorgsboliger, vil fortsette i 2021. I 2020 har vi fått bistand av Anne-Ruth Jangård i Komposium AS til å komme et steg videre – blant annet er det jobbet med funksjonsbeskrivelser, gjennomføringsstrategi og det er gjort vurderinger med tanke på av eksisterende bygningsmasse/behov for rehabilitering/evt. nybygg. Arbeidet vil videreføres i 2021.

Mer samhandling og helhet på alle nivåer, er et viktig mål for sektoren. Samarbeid og kjennskap til hverandres profesjon og tjenestetilbud, er viktig for at den enkelte pasient skal oppleve en sømløs tjeneste og et individuelt tilbud. Men - også for å oppnå en kostnadseffektiv og mindre sårbar driftssituasjon, er det viktig å se helhet og muligheter for å bruke ressurser på tvers i større grad. Å ansette felles tjenesteleder og assisterende tjenesteleder for hele helse- og omsorg, var et riktig og viktig grep i så måte. Dette bidrar til at ledelsen har bedre oversikt over totalbildet, og dermed større forutsetning for å se både løsninger og konsekvenser – i og med at man har helhetsperspektivet på sektoren. Tenkt samlokalisering i nytt helse- og omsorgsbygg, vil bidra til enda mer ønsket samhandling og fellesskap.

Rekruttering er fortsatt en stor utfordring, spesielt gjelder dette sykepleiere og leger. Det jobbes kontinuerlig med å unngå innleie fra bemanningsbyrå, men med vakanser i stillinger, og ingen kvalifiserte søkere, er dette uunngåelig i mange tilfeller. Vi må forholde oss til lovpålagte krav og rettigheter, både knyttet tjenesteutøvelse, brukere og ansatte. En marginal arbeidsstokk over tid, bidrar dessuten ikke til at vi klarer å beholde faste ansatte. Blir arbeidspresset for stort for de «gjenværende», risikerer vi å miste enda flere flinke medarbeidere. Rekruttering og opplæring er dessuten ressurskrevende både med tanke på tidsbruk og økonomi, og kortvarige vikariater og bruk av bemanningsbyrå reduserer muligheten for tjenesteutvikling i et langtidsperspektiv.

Sårbarheten i de ulike tjenestene er til dels stor. Fravær i en eller få stillinger, kan i realiteten medføre at en tjeneste opphører for en kortere eller lengre periode. I flere av tjenestene, men særlig legetjenesten, er en slik situasjon kritisk. Dette, sammen med nevnte rekrutteringsutfordringer, legger grunnlaget for at et utvidet samarbeid med Selbu kommune kan være hensiktsmessig på flere tjenesteområder. Sammen med Selbu kommune bør det derfor vurderes hvilke tjenestetilbud det kan være aktuelt å samhandle om, eller evt. slå sammen til én felles interkommunal enhet.

Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre (St.meld. 15), ble lagt frem i mai 2018. Reformperioden, med ulike faser for planlegging, gjennomføring og evaluering i kommunene, startet 1. januar 2019 og varer frem til 2023. I september 2020, ble det gjennomført et dialogmøte, der reformen var tema. Møtet ble avholdt i Tydal, og her deltok representanter fra Råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse (REF), frivilligsentral, politisk nivå, helse- og omsorgstjenestene, teknisk sektor, Fylkesmannen i Trøndelag, KS og Utviklingssentrene for hjemmetjeneste og sykehjem i Trøndelag. Særlig to temaer gikk igjen; 1) mer involvering av REF i saker og forhold som vedgår eldre, 2) mangel på kollektivtilbud/lite tilgjengelig drosjetilbud – og dermed transportutfordringer for de som ikke selv har førerkort og kjører bil selv. Begge disse områdene må følges opp videre i 2021, men er ikke direkte relatert til sektor helse- og omsorg. Å få til en forbedring vil kreve sektoroverbyggende tiltak, samt ikke minst politisk engasjement og påvirkning utover Tydals kommunegrenser.

På september 2020 fikk Tydal kommune innvilget et engangstilskudd fra Helsedirektoratet/Fylkesmannen i Trøndelag til aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet blant eldre – både hjemmeboende eldre og sykehjemsboende. Tilskuddsordningen er knyttet til koronapandemien og de begrensinger denne har ført til for sosialt fellesskap, aktiviteter og møteplasser. Tilskuddsmidlene skal blant annet brukes til to prosjektstillinger, hver på 50 %. Disse stillingene skal primært jobbe med å skape og gjenskape sosial aktivitet for eldre innenfor smittevernsikre rammer. God og nær samhandling og samarbeid med Tydal frivilligsentral og frivillige, er en avgjørende faktor for å nå prosjektmålene. Aktivitet og fellesskap er ett av innsatsområdene i Leve hele livet, og prosjektet vil dermed bidra til at kommunen i større grad når målene i reformen.

Helseplattformen AS skal innføre elektronisk pasientjournal for spesialisthelsetjenesten og kommuner i Midt-Norge. Samtlige kommuner i Midt-Norge signerte en samarbeidsavtale/fullmakt om deltakelse i Helseplattformen høsten 2015/vinteren 2016. Avtalen gir kommunene rett til å tilslutte seg den nye felles pasientjournaløsningen uten å måtte gå ut i en offentlig anskaffelse (opsjon). Tydal kommune må ta stiling til om opsjonen skal utløses eller ikke, og gjennom dette også hvilke konsekvenser begge alternativer vil medføre (faglig og økonomisk). På grunn av koronasituasjonen blir innføringsplanen sannsynligvis 6-12 måneder forsinket. Værnesregionens første mulighet for påkobling, blir i løpet av 2022. Dette betyr i praksis at kommunene må ha et politisk vedtak om å løse ut opsjonen i

2021. Det er ikke lagt inn kostnader i forbindelse med Helseplattformen i kommunebudsjettet for Tydal i 2021, men fra 2022 er det stipulert en årlig kostnad. Denne summen er imidlertid befestet med stor usikkerhet.

Et hovedgrep i Nasjonal helse- og sykehusplan 2020-23 er å opprette 19 helsefellesskap. Disse skal bestå av helseforetak og kommunene i et opptaksområde. Helsefellesskapet skal planlegge og utvikle tjenestene sammen. Med bakgrunn i regionreformen og sammenslåing av Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylker, er Helse Midt-Norge i gang med en utredning av helseforetaksstrukturen i Trøndelag. Overordnet mål er å styrke tjenestetilbudet og kvaliteten på pasientbehandlingen for Trøndelags befolkning, og det skal utredes fordeler og ulemper ved en evt. ny helseforetaksstruktur. På grunn av geografi, avstand, tjenestetilbud og tidligere, nåværende og planlagt samhandling, vil det være viktig at Tydal beholder St. Olavs Hospital HF som lokalsykehus og akuttstusykehus. Ny samarbeidsavtale mellom Helse Nord-Trøndelag og Tydal ble politisk vedtatt på oktober i 2020, men her var det en forutsetning i saken at Tydal inngår såkalt helsefellesskap med St. Olavs Hospital HF. Ny samarbeidsavtale mellom St. Olavs hospital HF og Tydal kommune (og de andre kommunene i nedslagsfeltet til St. Olavs Hospital) er også under utarbeidelse, og vil etter hvert komme til politisk behandling.

Helse og omsorg VR-tjenester

Innenfor helse- og omsorgstjenestene deltar Tydal kommune i det interkommunale samarbeidet Værnesregionen innenfor områdene Nav (inkl. sosialhjelp), samfunnsmedisinsk enhet (kommuneoverlegefunksjon), legevakt, responscenter, forvaltningskontor (med koordinerende enhet), psykologer og distriktsmedisinsk senter (DMS). Alle tjenester reguleres av inngåtte samarbeidsavtaler og kostnadsnøkler.

Stjørdal kommune ferdigstilte sitt nye helsehus før årsskiftet, og både kommunale (for Stjørdal kommune) og interkommunale tjenester har flyttet inn. De nye lokalene medfører høyere husleie, og dermed noe økt totalkostnad for de interkommunale tjenestene som er lokalisert der.

Selbu kommune sa opp vertskommuneavtalene med Stjørdal kommune om kjøp av tjenestene DMS og forvaltningskontor før jul i 2019. Selbu er derfor ikke med i interkommunalt samarbeid om disse tjenestene fra 2021. Tydal er den minste kommunen i Værnesregionsamarbeidet når det gjelder innbyggertall, og kostnadsnivået påvirkes derfor betydelig ved endringer i fastandelen. Når kommuner trekker seg ut av samarbeidet, blir det færre å dele fastandelen på, og dette slår spesielt negativt ut for Tydal. Det har vært uenighet mellom Stjørdal og Selbu om oppsigelsestiden på avtalene. De er i midlertid nå kommet til enighet om at «uttreden» og «oppsigelse» skal forstås som det samme, noe som medfører at samarbeidskommunene ikke skal betale for mer enn påfølgende år etter oppsigelsen. Det forutsettes av enigheten mellom Selbu og Stjørdal skaper presedens for evt. senere oppsigelser.

I økonomiplanen for Tydal kommune, er det foreslått innsparingstiltak i form av uttreden av det interkommunale samarbeidet i Værnesregionen om DMS og forvaltningskontor. Tiltakene forutsetter samarbeid med Selbu kommune på de samme områdene.

Budsjett for Tydal kommunes andel i helse- og omsorgstjenestene i VR:

Type tjeneste i Værnesreg.	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
VR NAV	1 425 000	1 768 000	2 259 000	2 259 000	2 259 000	2 259 000
VR samfunnsmedisin	408 000	415 000	417 000	417 000	417 000	417 000
VR legevakt	780 000	797 000	818 000	818 000	818 000	818 000
VR forvaltning	634 000	647 000	742 000	742 000	742 000	742 000
VR DMS intermediære senger	388 000	311 000	412 000	412 000	412 000	412 000
VR DMS ø.hjelpssenger	307 000	415 000	521 000	521 000	521 000	521 000
VR samhandling	16 000	46 000	0	0	0	0
VR responscenter	80 000	196 000	176 000	176 000	176 000	176 000
Sum driftsutg. Værnesreg.	4 038 000	4 595 000	5 345 000	5 345 000	5 345 000	5 345 000

Kommunens andel i Værnesregionen innenfor helse- og omsorgstjenestene går, i forhold til budsjettet for 2020, en god del opp i 2021. Det gjelder både forvaltningskontoret, DMS intermediaære senger og DMS Ø.-hjelpssenger hvor økningen skyldes at Selbu kommune går ut av samarbeidet fra 01.01.21. Økningen for NAV skyldes delvis også en feil i budsjettet for 2020.

Mål 2021 – 2024

- Sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendig helse- og omsorgstjenester.
- Arbeide for å videreutvikle tverrfaglig, tverrsektorielt og interkommunalt samarbeid på individ og systemnivå.
- Arbeide for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i den kommunale og interkommunale helse, sosial og omsorgstjenesten, i tråd med kommuneplanens samfunnsdel, samt nye og aktuelle lovkrav, retningslinjer, reformer og andre overordnede dokumenter.
- Arbeide for effektiv ressursutnyttelse og en bærekraftig utvikling av det samlede tjenestetilbudet.

Betalingssatser

Sektoren leverer flere tjenester som er betalbare. Dette gjelder for eksempel praktisk bistand og trygghetsalarm med flere. Disse inntektene er av stor betydning for finansiering av de aktuelle tjenestene, og påvirker kommunes mulighet til å levere god kvalitet og tilstrekkelig kvantitet. Makssats for praktisk bistand/opplæring for husholdninger med nettoinntekt under 2 G og korttidsopphold i institusjon, reguleres av årlig rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet om endring av fribeløp og egenandeler for kommunale helse- og omsorgstjenester. Egenandelene på andre områder foreslås økt med 0 – 10 %. Det vises til eget dokument (gebyrregulativ) hvor nye satsene fremgår.

Nivået på betalingssatsene virker inn på budsjettbalansen. Reduserer man betalingssatsene i forhold til kommunedirektørens forslag oppstår det en underdekning i budsjettet som må inndeckes.

Det vises til eget dokument (gebyrregulativ) hvor nye satsene fremgår.

7.3.1 Driftsbudsjett sektor helse og omsorg

Tall i mill. kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Driftsutgifter	36,4	37,5	34,7	33,6	31,5	31,5
Driftsinntekter	-11,7	-7,8	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Netto driftsutgifter	24,7	29,7	29,7	28,6	26,5	26,5

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren vil samlet reelt sett få noe lavere rammer fra og med 2021 som vil øke ytterligere utover i planperioden.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021 – 2024 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Reduksjon driftsavtale privatpraksis fysiot.	-80 000	-185 000	-185 000	-185 000	-635 000
Demenstilbud eksisterende ress.	-220 000	-220 000	-220 000	-220 000	-880 000
Erst. fagarb. med 2. årslærling	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000	-1 200 000
Omstilling omsorgstjenesten	0	0	-2 100 000	-2 100 000	-2 100 000
Redusere innleie/variabel lønn	-370 000	-450 000	-480 000	-480 000	-1 780 000
Uttreden VR DMS	0	-780 000	-780 000	-780 000	-2 340 000
Uttreden VR forvaltningskontor	0	-265 000	-265 000	-265 000	-795 000
Sum	-970 000	-2 200 000	-4 330 000	-4 330 000	-9 730 000

Reduksjon driftsavtale med privatpraktiserende fysioterapeut

Tydal kommune har inngått driftsavtale på 40 % med privatpraktiserende fysioterapeut. Kommunen ligger høyt på KOSTRA-tall for fysioterapi, sammenlignet med mange andre kommuner. Tilbud skaper etterspørsel. Samtidig har ikke kommunen andre private tilbud som kan avlaste behovet for fysioterapi (for eksempel hel private fysio-institutter, kiropraktorer, osteopater o.a.). Konsekvenser kan være noe lengre ventetid hos kommunal fysioterapeut samt at prioriteringer må gjøres i større grad.

Drifte lovpålagt aktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens innenfor eksisterende ressurser

Fra og med 2020 har kommunen hatt lovpålagt plikt til å tilby dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens. Tydal kommune har til dags dato kjøpt dette tilbudet gjennom Inn-på-tunet. Erfaringer over flere år, viser at gårdsaktiviteter ikke passer alle brukere, og at det dermed kan være utfordrende å få personer med demens til å ville bruke tilbudet.

Som et sparetiltak, i tillegg til å forsøke å favne flere brukere med behov for dagaktivitetstilbud, planlegges det å opprette et dagaktivitetstilbud ved hjelp av eksisterende ressurser i omsorgstjenesten, evt. med bistand fra rehabiliteringstjenesten/psykisk helsetjeneste og frivillige. I første omgang vil tilbudet bli gitt en gang per uke, 2-3 timer. Det vil bli sett på behov og mulighet for evt. utvidelse etter hvert. Kommunen kan kreve en liten egenandel fra brukere av tjenesten.

Konsekvenser:

- Mindre rom og mulighet for aktivisering av pasienter på sykehjemmet
- Mer utfordrende logistikk og større sårbarhet i omsorgstjenesten ved fordeling av personell og kompetanse, i og med at nok en oppgave må dekkes med kompetent personellressurs.
- Lenger ventetid på ergoterapi-tjenester og tjenester fra rus- og psykisk helsetjeneste. Det må påregnes økt/mer prioritering mellom ulike pasienter og pasientgrupper.
- Dagaktivitetstilbudet må driftes av flere ulike personer (av logistikkmessige årsaker), noe som vil være uheldig for en pasientgruppe (demente) som trenger stabile rammer rundt seg.

Erstatte fast fagarbeiderstilling med 2. års lærling

Dette tiltaket innebærer at en fast 50 % fagarbeiderstilling erstattes av 2.årslærling. 2.årslærlinger har til nå kun inngått i fast turnus på helg.

Konsekvenser:

- Mindre fagkompetanse i tjenesten, større sårbarhet.
- Økt belastning på faste faglærte ansatte, i form av større ansvar.
- Avhengig av at lærlingen er egnet og fungerer på det nivået som kreves/forventes.
- Større mulighet for lærlingen til selvstendighet og utvikling ellers.

Reduksjon i stillingsressurs med bakgrunn i «prosjekt helse- og administrasjonsbygg»

Det forventes at et nytt/renovert og fremtidsrettet helse- og administrasjonsbygg vil gi gevinster på flere områder innen sektor helse og omsorg, blant annet i form av reduserte driftskostnader. Med mer bruk av velferdsteknologi, smarte romløsninger, samlokalisering og endringer i omsorgsprofil (sykehjemsplasser erstattes med omsorgsboliger med heldøgns bemanning) er målet blant annet mer fleksibilitet, sambruk og flerbruk, mer samhandling og bruk av ressurser på tvers, bedre oversikt i tjenestelokalene, og ikke minst større mulighet for selvhjelpenhet og mestring hos pasientene.

Redusere innleie/variabel lønn

Dette tiltaket omhandler å reforhandle eller si opp diverse godgjøringsavtaler med ansatte, fjerne ønsketurnus for ansatte, innføre en riktig grunnturnus der kompetanse er jevnt fordelt. Ansette nødvendig kompetanse i ubesatte stillinger. Dette som skal føre til mindre behov for innleie.

Omsorgstjenesten har i veldig mange år hatt store utgifter på variabel lønn. Noe av dette er knyttet til tjenestens art, med mye ubekvemtid og dermed tillegg. Men en del skyldes også behov for innleie på et hvert fravær pga. marginal grunnbemanning, samt noe skjevfordeling i turnus på kompetanse. Det har vært og er veldig tidkrevende å skaffe nok og riktig kompetanse til enhver tid.

Rekrutteringsutfordringer, spesielt knyttet til sykepleiekompetanse, er utfordrende, og medfører ofte behov for innleie av vikarer fra bemanningsbyrå. Denne utfordringen jobbes det kontinuerlig med, men det er vanskelig å finne alternative løsninger.

Konsekvenser:

- Redusert behov for vikarer
- Større stabilitet og forutsigbarhet i tjenesten
- Økt kvalitet, mindre avvik
- Mer tid til utviklingsarbeid, noe som er nødvendig med tanke på store, fremtidige prosjekter (Helseplattformen, nytt helse- og administrasjonsbygg)

Uttreden fra det interkommunale samarbeidet DMS med Stjørdal som vertskommune

Tydal kommune har siden 2011 deltatt i interkommunalt samarbeid om distriktsmedisinsk senter på Stjørdal. Samarbeidet innebærer 12 felles intermediærsenger og 4 senger for kommunalt øyeblikkelig hjelp døgntilbud (KAD). Fram til september i år, hadde Tydal 2 liggedøgn på KAD og 25 liggedøgn på intermediærseng. Antall liggedøgn for Tydalspasienter på intermediærseng var henholdsvis 6 døgn i 2016, 20 døgn i 2017, 22 døgn i 2018 og 37 døgn i 2019. På KAD var antall liggedøgn for Tydalspasienter henholdsvis 4 døgn i 2016, 8 døgn i 2017, 7 døgn i 2018 og 4 døgn i 2019. Det er ikke et lovkrav at kommunene skal ha intermediærsenger, og ordningen med kommunal medfinansiering av liggedøgn på sykehus, ble tatt bort i 2015. KAD-senger er derimot et lovfestet kommunalt tilbud, både for somatiske og psykisk syke pasienter. DMS har forsterket lege/sykepleie/fysioterapi/ergoterapi-ressurs, sammenlignet med kommunale tilbud i Tydal (og Selbu) Særlig gjelder dette på helg, helligdager, kveld og natt.

Selbu kommune har sagt opp vertskommuneavtalen om DMS, og etablerer eget KAD-tilbud fra 1. januar 2021. Selbu kommunes uttreden av det interkommunale samarbeidet om DMS og etablering av nytt helsehus på Stjørdal (der DMS også skal være lokalisert) medfører økt kostnad for Tydal kommune. Fra 2020 til 2021 er det en kostnadsøkning på 180 000 kr, noe som tilsvarer en økning på 24 %. Stjørdal kommune har signalisert at det må være samme bemanningsressurs i DMS, uavhengig av om Selbu, Tydal og Meråker kjøper tilbud der.

Konsekvenser av sparetiltak:

- Oppsigelse forutsetter at det inngås avtale med Selbu kommune om kjøp av KAD-tilbud.
- Pasienter som har behov for oppfølging og bistand etter sykehusopphold, vil få dette på et lavere behandlingsnivå enn i dag (hjemmesykepleie eller sykehjem), med redusert tilgang på fysioterapi, ergoterapi, og legetilsyn. Sykepleietettheten vil også være mye lavere.
- Evt. flere liggedøgn på sykehus pga. ikke tilbud om intermediærseng i kommunen.
- Hvis kommunen ikke klarer å ta imot en pasient som er definert utskrivningsklar, må kommunen betale døgnpris til sykehuset (døgnpris 2020; 5036 kr).
- Større press på kommunale tjenester og ressurser, i og med at tidligere intermediærpasienter nå må ivaretas av helse- og omsorgstjenestene i Tydal (uten økte bemanningsressurser).

Uttreden fra det interkommunale samarbeidet forvaltningskontor med Stjørdal som vertskommune

Det henvises til tidligere saksutredninger om saksbehandlertjeneste/tildelingskontor fremlagt for kommunestyret 19.12.19 og 18.06.20 (sak 2019/908-1 og 5). Det legges til grunn at nødvendig total stillingsressurs må være minimum 40 % + lederressurs. Men ressursen bør være fordelt utover flere ukedager, da det er behov for at tjenesten er operativ mer enn to dager per uke.

De negative konsekvensene av å etablere tjenesten i egen kommune uten samarbeid med andre kommuner anses å bli for store:

- Stor sårbarhet i tjenesten i fbm. akutt og planlagt fravær. (tjenesten vil være ubetjent, noe som er uforsvarlig).

- Det er per i dag få eller ingen deltidsstillinger i helsesektoren, som er så fleksibel at en kombinasjon med forvaltningskontor blir hensiktsmessig/mulig.
- Tilgjengelighet to dager per uke vil være for lite både for brukere, pårørende og samarbeidende tjenester (både sykehus og interne tjenester) med ulike behov, f.eks. hastesaker, e-meldinger fra sykehus, utskrivningsklare pasienter.
- Habilitetsutfordringer.
- Utfordring med å skille utfører-bestillerfunksjonen.
- Lite mengdetrening i ulike saker.
- Lite fagmiljø (alene i tjenesten).

Det beste alternativet anses derfor å være samarbeid med eller kjøp av tjenester av Selbu kommune, jfr. utredning gjort høsten 2019. Denne viser at både kvalitet og kostnadseffektivitet kan økes sammenlignet med dagens situasjon. Angitt innsparing i kommende økonomiplanperiode, er stipulert ut i fra denne utredningen. Det reelle beløpet kan derfor avvike fra det som her blir anslått.

I og med at Selbu kommune ikke lenger er med i samarbeidet om forvaltningskontor fra 2021, har kostnaden for Tydal økt med 95 000 kr fra 2020 (647 000kr) til 2021 (742 000 kr). Dette tilsvarer en økning på rett i underkant av 15 % på ett år. Pga. høy fastandel i kostnadsnøklerne, rammes Tydal, med sin lave befolkningsandel, hardt ved slike endringer.

7.4 Ansvarsområde 4 – næring og landbruk

Sektor næring og landbruk har 3,5 årsverk fordelt på 1,0 årsverk som sektorleder med ansvar innen næring, landbruk, kultur og ungdomsarbeid og 2,5 årsverk på landbruk inkludert veterinær i 1 årsverk.

Næring

Kommunens rolle innenfor næringsarbeidet i kommunen er:

- Oppfølging av næringsplan med strategier for næring og sysselsetting.
- Næringsarbeid med nettverksutvikling, entreprenørskap og vekst i sysselsetting.
- Daglig saksbehandling overfor næringslivet.
- Planlegger av lokalsamfunnet, infrastruktur, arealutvikling.

Sektoren sitter med virkemidler, nettverk og kompetanse for å kunne bistå etablerere i startfasen, og eksisterende bedrifter i videre bedriftsutvikling. Kommunen har et forholdsvis beskjedent næringsliv. Det er få bedriftsetableringer og lite nyopprettede stillinger. Omorganisering og effektiviseringstiltak gjør at enkelte bedrifter reduserer stillinger. Man opplever tidvis at det er vanskelig å få ønsket kompetanse i utlyste stillinger, dette gjelder både i offentlig og privat sektor. Det vil være meget viktig å fortsette å jobbe for at Tydal skal være en attraktiv kommune å bo å jobbe i. Her er det avgjørende at det er et godt samspill mellom næringsaktørene, politisk nivå og administrasjonen i kommunen, og at man iverksetter tiltak som kan bidra til økt bosetting og nye arbeidsplasser i kommunen. Strategisk næringsplan, kommuneplanens samfunnsdel, kommuneplanens arealdel og kulturplan er styringsdokumenter som vil være førende for de prioriteringer som gjøres.

Næringsforeningen i Værnesregionen (NiV) har et eget lokalstyre i Tydal. NiV jobber for at kommunene i Værnesregionen skal være næringsvennlige og attraktive for næringsutvikling. De jobber for konkurransedyktige rammevilkår for eksisterende og nye bedrifter. Tydal kommune har en observatørrolle i lokalstyret. Tydal kommune har en samarbeidsavtale med NiV.

Det jobbes videre med å få på plass aktør(er) som ønsker å etablere datasenter i Tydal. Tydal kommune har ervervet og regulert tomt ved Kirkvollen. Tydal kommune undertegnet i februar en intensjonsavtale i et 3-partssamarbeid med TrønderEnergi og Kjeldsberg Eiendom, der målet er etablering av datasenter.

I 2020 har det blitt jobbet mye med markedsføring av Tydal som turistdestinasjon. Tiltak som «Opplev Tydal», vimpler, hengekøyer, blomster og Stolpejakten har vært veldig godt mottatt og flere bedrifter har uttalt at disse tiltakene har vært medvirkende til økt besøk og omsetning. Det vil være veldig viktig å videreføre og -utvikle denne type tiltak. Dette ble bekreftet av næringsaktørene i et næringstreff der sommeren 2020 ble oppsummert, og ønsker for videre arbeid ble formidlet.

Tydal kommune har i flere år gitt tilskudd til opparbeidelse av løyper og løypekjøring. Tydal kommune ønsker å ha et godt løypenett for aktivitet og friluftsliv, både sommer og vinter. I hytteundersøkelsen fra 2016 kom det fram at oppkjørte skispor et av de viktigste tilretteleggingstiltakene. Tilrettelagte sykkelløyper, oppkjørte skispor og snøskuterløyper gir mennesker med forskjellig funksjonsnivå tilgang til natur- og rekreasjonsområder. Sett i et folkehelseperspektiv vil tilrettelegging være av stor betydning for fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Kommunen har i 2020 gitt tilskudd til bedrifter som har blitt hardt rammet av Covid19. Dette er hovedsakelig reiselivsbedrifter, men også andre næringer har fått merke situasjonen godt.

Nærings- og samfunnsutvikling er ingen lovpålagt oppgave, men det er i kommunens interesse å være en pådriver i dette arbeidet og benytte næringspolitiske virkemidler for å legge til rette for økt aktivitet og utvikling i næringslivet. Dette henger nøye sammen med ønske og overordna mål om å stoppe, og snu befolkningsnedgangen vi opplever. Flere arbeidsplasser i privat sektor er en faktor som danner et fundament for velferd og bosetting.

Kommunedirektøren foreslår å slå sammen omdømmefondet med næringsfondet. Det foreslås samtidig å ha to årlige søknadsfrister, der man kan vurdere søknadene samlet. Retningslinjer og vedtekter for næringsfondet revideres.

I mange år har det vært en forventning at kommunen må skape arbeidsplasser. Lokal næringsutvikling og politikk har i stor grad vært bygget rundt denne forutsetningen. Tydal kommune kan ikke skape arbeidsplasser, men være en tilrettelegger for de som ønsker å etablere en bedrift i kommunen. Tilrettelegging kan være alt fra formidling av rådgivningstjenester til trivselstiltak som kan gjøre at Tydal er en attraktiv kommune å bo og jobbe i. Vi ser at det er en utfordring å få søkere til stillinger som er ledig ved flere bedrifter i kommunen. Her vil tiltak som gjør Tydal til en attraktiv kommune å bosette seg kunne være av stor betydning.

Tydal kommune er vertskommune for Regionalt næringsfond Neadalen, som ble etablert i 2018. Her har kommunene Tydal og Selbu fått tildelt regionale utviklingsmidler fra Trøndelag Fylkeskommune. Tildelingen til fondet var kr. 400.000,- både i 2018 og 2019. Ordningen har blitt utlyst gjennom www.regionalforvaltning.no, og midlene for 2018 og 2019 er bevilget. Fondet har et styre på tre personer valgt av Selbu og Tydal kommuner. Pga. kraftig kutt i overføringen av tilskuddsmidler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020 ble det ikke fordelt regionale utviklingsmidler til regionrådene/kommunene for 2020. I forslaget til statsbudsjett for 2021 ligger dessverre bevilgningen til Trøndelag på samme nivå som i år.

Den største utfordringen for Tydal kommune er trolig befolkningsutviklingen. Det vil være meget viktig å tilrettelegge for å få folk til å flytte til kommunen, og de viktigste faktorene for de fleste vil da være jobb og bolig. Kommunen kan bistå bedrifter i etableringsfasen eller i eksponeringsfasen for å skape flere attraktive arbeidsplasser. Tydal kommune har flere kommunale boligfelt. Søliåsen er det nyeste feltet og har mange tomter. For å gjøre det attraktivt å bygge bolig i Tydal foreslås det å gi et tilskudd til tomtekjøpere i ferdig regulerte boligfelt når ferdigattest for boligen foreligger.

Kommunedirektøren foreslår å opprette en ny stilling ved næringsetaten. Ved en etablering av for eksempel data-lagringssenter i Tydal vil det være nødvendig at Tydal kommune er en bidragsyter og tilrettelegger for infrastrukturtiltak for å få nødvendig arbeidskraft til å komme hit. Kommunen er opptatt av utvikling og etablering av arbeidsplasser. Næringslivet gir sårt tiltrengte arbeidsplasser, inntekter og viktige bidrag til lokal samfunnsutvikling der bedriftene er. Et godt partnerskap mellom kommune og næringsliv kan gi partene konkurransefortrinn. Det vil framover være viktig å jobbe med tydalsungdommen, ved å ta godt vare på de som bor i bygda og for å få flere til å flytte tilbake etter endt utdanning. Alt dette er tidkrevende arbeid, og for å klare dette må næringsetaten styrkes.

Landbruk

Landbruket er en sentral næring i Tydal i og med dens betydning for verdiskapning, sysselsetting, bosetting og bolyst. Dette sammen med mulighetene innenfor denne type næringsvirksomhet, gjør at primærnæringene er et av hovedsatsningsområdene i vedtatte strategisk næringsplan i Tydal kommune.

Nasjonalt rammeverk og regionale føringer vil sammen med lokale forhold være bestemmende for en lokalt tilpasset landbrukspolitikk. Kommunesatsingen på landbruksområdet som kom i 2004, ga kommunene en langt større mulighet som landbrukspolitisk aktør. Større avgjørelsesmyndighet i sentralt lovverk og økonomiske virkemidler. Disse skal utøves i henhold til de planer og målsettinger som er fastsatt for Tydal. Dette krever god innsikt i kommunens planverk og lokale forhold. Tett kontakt med næringsutøverne bidrar til lokal medvirkning. Denne ansvarsoverføringen har også medført økte overføringer til landbruksforvaltningen.

Det skal legges til rette for å opprettholde og utvikle den tradisjonelle produksjonen innenfor næringen, samt å støtte opp under etablering av tilleggsnæringer og rekruttering inn i næringen.

Det er gledelig å se at flere unge tydalinge ønsker å sikre arbeidsplasser i langsiktig perspektiv, gjennom å bygge og oppgradere driftsbygninger til dagens krav.

Tydal kommune og Selbu kommune har inngått et samarbeid innen skog- og landbruk. Her behandler Tydal jordlovs- og konsesjonssaker for Selbu og Selbu kommune tar skogsaker for Tydal. Samarbeidet er i en tidlig fase, og erfaringene er gode så langt.

Ungdom

Ungdom er kommunens største ressursgruppe inn i fremtiden. Det er derfor viktig å ha en nær og konstruktiv dialog med denne gruppen. Potensielle gründere og ressurspersoner finnes her. De aller fleste oppholder seg en periode utenfor bygda, for å ta utdanning, gjøre seg verdifulle erfaringer og jobbe. Veldig mange signaliserer heldigvis at de har lyst til å komme tilbake og etablere seg i Tydal etter noen år som borteboere. Tydal kommune kan her bidra med rimelige tomter eller hus, og for ungdom som ønsker å etablere sin egen næringsvirksomhet finnes det tilgjengelige virkemidler. I tillegg må kommunen legge til rette for hensiktsmessige møteplasser for kontakt, og aktivt jobbe for at denne gruppen skal ha mulighet for å kunne bo og jobbe i Tydal.

Tydal kommune ser på muligheter for samarbeidsprosjekt mellom oppvekst-/utdanningssektor og arbeids-/næringsliv. Bakgrunnen for dette er arbeids- og næringslivets voksende utfordring med å rekruttere kompetent arbeidskraft. Det kan også være en fin mulighet til å synliggjøre for ungdom hvilke muligheter som finnes i næringslivet i Tydal. Målet er at de unge skal se muligheter for en framtid og yrkeskarriere i hjemkommune og hjemfylke. Trøndelag fylkeskommune har utlyst prosjektmidler til formålet, og Tydal kommune har søkt på disse.

SLT-koordinator er kommunens representant og kontaktperson i ungdomsrådet. Ungdomsrådet skal ha tilgang til aktuelle saker som skal opp til behandling.

Junior- og ungdomsklubben har utgangspunkt i klubbens lokaler i Servicebygget. Det planlegges ulike aktiviteter gjennom klubbåret. SLT-koordinator er kontaktperson for klubben.

Kultur

Kulturplan 2012 – 2026 «kultur til tusen» er det viktigste redskapet i kulturarbeidet i Tydal kommune, og gir generelle føringer på hva kommunens kultursatsing innebærer.

Det er ikke ansatt egen personressurs for å jobbe med kultur. Flere oppgaver som tilhører området blir utført i servicekontoret. Kommunen har flere virkemidler for kulturlivet i Tydal. Her nevnes kulturmidler, kulturhus og Stugguvollmoen. Kulturen må i stor grad skapes og gjennomføres av frivillige.

Tydal Museums venneforening (MV) ble stiftet i 2019. Formålet er å sammen med Tydal kommune å utvikle Tydal museum, Brekka, Storaunstuggu og Kistafoss kraftstasjon til et levende museumsanlegg med lokal forankring og som attraktive stoppesteder for tilreisende. I tillegg vil MV bistå Tydal kommune i drift og enkelt vedlikehold av museumsanleggene. Det er inngått en leieavtale mellom MV og Tydal kommune. Det planlegges åpent museum 2 måneder om sommeren og ut over det vil det være anledning til å besøke museet på forespørsel.

Tydal kommunestyre vedtok i sak PS 47/2020 at det skal opprettes avtale mellom Tydal kommune og Tydal museums venner. Vedtakets punkt 4 lyder:

«Høsten 2020 skal det framarbeides planer for videre drift av museet i nært samarbeid med Museets venner, og legges fram egen sak for kommunestyret, der de økonomiske forutsetninger blir vurdert i budsjettarbeidet.»

Museets venner kom med innspill 31.8.2020 der planlagt drift, aktiviteter og økonomi beskrives. Kostnader som beskrevet er lagt inn i driftsbudsjettet for 2021. Tydal Museums Venners innspill til plan om framtidig drift av Tydal museum vedlegges dette dokumentet.

Brekka Barnas Bygdetun er et populært kulturtilbud på sommeren, med mye besøk av både gammel og ung.

Mål 2020-2023

- Gjennom tydelige prioriteringer og målrettet arbeid gi grunnlag for verdiskapning, bolyst, utvikling og aktivitet.
- Ta vare på og utvikle det vi har (vedlikehold og fornyelse) med fokus på hovedsatsningsområdene; reiseliv, hytte og fritid, bolyst og primærnæring.
- Gjennomføre konkrete tiltak i samsvar med overordnede planer og årlige prioriteringer.

Plan	Mål	Status	Tidsperspektiv
Kommuneplan			
Strategisk næringsplan 2014-2024	Planen skal gjøre Tydal kommune til et enda bedre sted å bo, arbeide og etablere virksomhet i framtida. Planen skal være et verktøy for tilrettelegging for næringsutvikling.		Revisjon senest 2024
Kulturplan 2012-2026	Kulturplanen skal være et strategisk verktøy for utvikling av kulturlivet i kommunen. Prioriteringer og gjennomføringstidspunkt vil være knyttet til årlige vedtak i budsjett og handlingsplan.		Revisjon senest 2026
Tiltaksplan for landbruket 2021-2024	Fokus på virkemidler og tiltak for positiv framtidig utvikling i landbruksnæringa.		Politisk behandling innen utgangen av 1. kvartal 2021.
Beitebruksplan 2021-2025	Systematisert presentasjon av beitearealene i kommunen og bruken av disse arealene til beiting med husdyr.		Politisk behandling innen utgangen av 1. kvartal 2021.
Hovedplan for skogsveier 2021-2030	Skal på grunnlag av skogressursene og det veinettet som eksisterer, synliggjøre behovet for nye skogsveier. Sikre landbruksfaglige helhetsløsninger hvor det samtidig tas hensyn til miljøverdier knyttet til naturmiljø, landskap, kulturminner og friluftsliv, og andre interesser som blir berørt av veiframføringen.		Politisk behandling 2021
Kommunedelplan idrettsanlegg og kulturbygg	Oversikt over investeringer og finansiering	Rulleres som en del av budsjettarbeidet.	Inngår i budsjettdokumentet. Fireårig og rulleres årlig.
Plan for idrettsanlegg, kulturbygg, friluftsliv og folkehelse 2021 -2025			Med forbehold om kapasitet: politisk behandling 2021

7.4.1 Driftsbudsjettet og økonomiplanen

Tall i mill. kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Driftsutgifter	8,3	7,6	6,5	6,3	6,3	6,3
Driftsinntekter	-2,5	-0,8	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
Netto driftsutgifter	5,8	6,8	5,6	5,4	5,4	5,4

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren får noe økte budsjetttrammer i 2021 gjennom forslag om ny stilling som næringsrådgiver og gjennom enkeltvis driftstiltak.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021 – 2024 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak finansiert med bruk av næringsfondet (konsesjonsavgiftene)

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Datalagring	200 000	0	0	0	200 000
Løypekjøring	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Ny stilling næringsrådgiver	630 000	630 000	630 000	630 000	2 520 000
Tilskudd til bygging av helårsbolig	400 000	400 000	400 000	400 000	1 600 000
Tydalsvukku	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Sum	1 430 000	1 230 000	1 230 000	1 230 000	5 120 000

Tiltak finansiert med bruk av næringsfondet påvirker ikke kommunens ordinære drift, men derimot reduseres saldoen på næringsfondet.

Datalagring

Det jobbes videre med å få på plass aktør(er) som ønsker å etablere datasenter i Tydal. Tydal kommune har ervervet og regulert tomt ved Kirkvollen. Tydal kommune undertegnet i februar 2020 en intensjonsavtale i et 3-partssamarbeid med TrønderEnergi og Kjeldsberg Eiendom, der målet er etablering av datasenter. Det er forventet en rapport med en forretningsplan for etablering i løpet av høsten 2020.

Løypekjøring

Tydal kommune ønsker å ha et godt løypenett for aktivitet og friluftsliv, både sommer og vinter. I hytteundersøkelsen fra 2016 kom det fram at oppkjørte skispor et av de viktigste tilretteleggingstiltakene. Tilrettelagte sykkelløyper, oppkjørte skispor og snøskuterløyper gir mennesker med forskjellig funksjonsnivå tilgang til natur- og rekreasjonsområder. Sett i et folkehelseperspektiv vil tilrettelegging være av stor betydning for fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Ny stilling som næringsrådgiver

Det opprettes en ny stilling som næringsrådgiver i 100 % stilling i Tydal kommune. Dette for å styrke næringsavdelingen som vil bidra til økt satsing på utvikling i kommunen.

Tilskudd til bygging av helårsbolig

Private som bygger eget hus i kommunale og privat regulerede boligfelt får et tilskudd stort kr. 200.000,- med følgende vilkår:

- Søker må ha folkeregistrert adresse i Tydal.
- Boligen må benyttes som helårsbolig for søker og dens husstand i minst 5 år regnet fra utbetaling av tilskuddet. Ved brudd på boplikten etter denne regelen må tilskuddet tilbakebetales forholdsmessig (kr. 40.000,- pr. år avtalen er brutt). Tilskuddsmottaker plikter å informere Tydal kommune ved endring i bosituasjon i disse 5 årene.
- Tilskudd kan utbetales når det foreligger ferdigattest.
- Kjøpekontrakt må være underskrevet innen 2 måneder fra den blir utstedt.
- Byggearbeid på tomte må igangsettes innen 2 år fra dato for underskrevet kjøpekontrakt.
- Dette reglementet gjelder for kjøpekontrakter for boligtomt som er datert fra/etter den 1.10.2020. Gjeldende regelverk gjelder fram til kommunestyret eventuelt gjør et nytt vedtak.

Tydalsvukku

Det avsettes kr. 100.000,- av næringsfondet til planlegging, tilrettelegging og gjennomføring av Tydalsvukku 2021. Tydalsvukku arrangeres i nært samarbeid med andre aktører.

7.4.2 Kommunedelplan idrettsanlegg og kulturbygg

Prioritering i to ulike kategorier, ordinære anlegg og nærmiljøanlegg. Prioriteringene foretas av kommunestyret i dette dokumentet.

ORDINÆRE ANLEGG

	Ordinært anlegg – standplass 200 m
Anleggseier	Tydal skytterlag
Egenkapital	158.000
Spillemidler	158.000
Søknad Tydal kommune	158.000
MVA-komp	0
Søknadsår	2020
Prioritering	1

1. Tydal skytterlag Standplass 200 m. Søknaden ble behandlet og godkjent av Trøndelag fylkeskommune i 2017. Laget fikk ingen midler til prosjektet i årene 2017, 2018, 2019. Den 4. juni 2020 kom tilsagnsbrevet om at midlene (kr 158.000) er bevilget. For å fullfinansiere anlegget har Tydal skytterlag søkt Tydal kommune om 1/3 av totalkostnaden på kr 474.000. Søknaden behandles i 2021.

NÆRMILJØANLEGG

Ingen aktuelle søknader.

7.5 Ansvarsområde 5 – sektor teknikk og miljø

Teknikk og miljø har et bredt faglig spekter. Sektorens ansatte er fordelt over 9 ansvar. Sektoren ledes av sektorleder teknikk og miljø som har to tjenesteledere, en for teknisk drift og en for kommunalteknikk. Sektoren har vært gjennom en omorganisering og den nye strukturen begynner å sette seg. Videre skal sektoren effektivisere seg med å se på kjerneoppgaver, flere digitale løsninger, selvkostbalanse og reduksjon av bygningsmasse. Disse tiltakene skal gjøre det mulig for sektoren å nå målene om innsparing på driftsutgiftene som er helt nødvendig i en tid med redusert ressurstilgang.

Til sammen har sektoren 28 årsverk i 2021.

Under kommer en videre innføring i teknikk og miljøes avdelinger.

Administrasjon og saksbehandling teknikk og miljø

Administrasjon og saksbehandling omfatter ansvarene byggesak, plan, oppmåling, miljø og naturforvaltning, eiendomsforvaltning m.m. Avdelingen er direkte underlagt sektorleder. Avdelingen løser kommunens oppgaver innenfor blant annet; Kommunens planarbeid både overordnet og detaljreguleringer herunder også dispensasjoner og endringer av planer. Byggesaksbehandling og matrikkelføring av bygninger. Deling og oppretting av nye grunneiendommer herunder også innmåling, matrikulering, adressering og vedlikehold av kartdatabaser.

Miljøforvaltning og naturforvaltning. Herunder arbeid med utslippstillatelser, hjorteviltforvaltning, skadefelling, spredt avløp, forurensningssaker, klimaarbeid, naturkartlegging, motorferdselssaker m.m. Avdelingen jobber kontinuerlig ut mot tiltakshavere og sektormyndigheter som NVE, NGU, Statens vegvesen, Fylkesmannen, Fylkeskommunen m.fl.

Kommunal eiendomsforvaltning har ansvaret for kommunens bygningsmasse og eiendom. Herunder kommer ansvaret for vedlikeholdsplaner, kjøp og salg av eiendom, utleieavtaler og festekontrakter. Kommunen har en betydelig bygningsmasse av en eldre alder som krever mye vedlikehold. Planleggingen av vedlikeholdet og budsjetteringen gjøres av eiendomsforvaltning. Administrativt arbeid knyttet til post og arkiv, datasystemer, meglerpakken, skranke-tjenester, gebyrhandtering og kommunens hjemmeside/WEB.

Administrasjon og saksbehandling utfører omfattende spekter av kommunal myndighet. Tjenesten driver i all hovedsak med lovpålagte oppgaver opp mot blant annet plan og bygningslov, matrikkellov, naturmangfoldlov og mange andre lover. Området har få ansatte med brede fagansvar. Det er lite overlapp i kompetansen som medfører en stor sårbarhet for tjenestene ved fravær. Det har også vist seg meget krevende å skaffe nødvendig kompetanse på flere av saksområdene. Flere av tjenestene opplever også en økning i arbeidsoppgaver. Dette er delvis på grunn av økning i saker, men også et resultat av overføring av myndighet fra andre myndigheter til kommunene. Slik myndighetsoverføring kommer sjeldent med midler til å løse dem, og arbeidsoppgavene må løses med de ressursene man har. Det er derfor tidvis vanskelig å holde saksbehandlingstiden innenfor lovpålagt behandlingstid. Brudd på saksbehandlingstiden medfører tap av inntekter da muligheten til å kreve saksbehandlingsgebyr fraviker hvis kommunen oversitter saksbehandlingstiden.

En del av teknisk arbeidsoppgaver er å legge til rette for fremtidig utvikling i kommunen. Denne utviklingen skal gå etter kommunens satsingsområder og nasjonale, regionale forpliktelser og mål. Derfor må slikt utviklingsarbeid ment å skje gjennom kommunens utviklingsplaner. Kommunen har i hovedsak tre slike planer; kommuneplanens samfunnsdel, kommuneplanens arealdel og økonomiplanen. De to første planene skal vise utviklingen for Tydalssamfunnet både for samfunnet og hvordan dette skal realiseres med hensiktsmessige arealer. Tilslutt kommer økonomiplanen for å vise de økonomiske prioriteringer som må til for å nå den ønskede utviklingen. Planer er viktig for at politikere og administrasjon skal få et felles utgangspunkt for kommunen. Hva som er hovedutfordringene til kommunen, og hva som skal prioriteres fremover. På denne måten får vi mer ut av de ressursene vi har i kommunen.

En liten kommune har begrensede ressurser for å utøve sin myndighet. Kommunen er avhengig av å effektivisere seg for å kunne frigjøre tid til å gjøre alle oppgavene som vi har pålagt. Digitalisering og digitale løsninger er en viktig

del av denne effektiviseringen. Tydal må derfor være frempå i å utvikle seg innen digitale løsninger og tilbud til befolkningen. Som et skritt i denne retningen er kommunen i gang med å digitalisere sitt eiendomsarkiv, det er på vei et nytt saksbehandlersystem og Tydal er med Værnesregionsamarbeidet i anskaffelse av elektronisk byggesakssystem. Dette er systemer som vil kunne medføre spart tid og mer presisjon i saksbehandlingen.

Planer for vann, avløp og vannmiljø, og kommunale veger er moden for revisjon. Disse må utarbeides etter utviklingstrekkene i ny kommuneplanens arealdel, og må avvete denne før revideringsarbeidet starter opp.

Kjøkkenet og vaskeri

Kjøkkenet har ansvaret for all mat og drikke som sykehjemmets beboere, avlastnings- og dagpasienter trenger. I tillegg lages det middag for utkjøring til hjemmeboende brukere, og i enkelttilfeller leverer kjøkkenet servering til møter.

Kjøkkenet skal tilby sykehjemmets beboere mat som er ernæringsriktig, god og variert. Ved spesielle ernæringsbehov utarbeides individuell kostplan i tett samarbeid med øvrig personale. Det samarbeides godt med omsorgstjenesten. Kjøkkenet strekker seg langt når det gjelder ønsker og behov fra brukerne. Koronapandemien gjør det utfordrende og mer arbeidskrevende å drive et institusjonskjøkken. Vikartilgangen er dårlig, men heldigvis har vi faste ansatte i reduserte stillinger som tar ekstravakter.

Vaskeriet har ei 50 % stilling fordelt på 3 dager i uka, alle tekstiler vaskes her.

Kjøkkenet har i dag en lærling som vil avslutte sitt utdanningsløp i februar 2021. Når denne ressursen forsvinner vil kjøkkenet måtte redusere noen av ekstraoppgavene som er utført de siste årene. Organisering av fruktmåltidet ved skolen, vaskeritjenester til skole og barnehage samt møteservering vil derfor reduseres eller utgå i sin helhet. I tillegg må kjøkkenet se på andre tjenester som ytes i dag.

FDV-tjenester/bygg

Renholdsavdelingen har ansvaret for renholdet i alle kommunale bygg. Kravene til renhold som en viktig del av vedlikeholdet, er blitt mer omfattende da arbeids- og brukermiljøet stiller strenge krav til at dette vedlikeholdet ivaretas på en god og kvalitetssikker måte. Godt renhold har også en smitteforebyggende effekt. Avdelingen har som mål å utføre renhold etter konseptet «behovsrettet renhold med kvalitetsmål» Det vil si at renhold har mål for hvilken kvalitet områdene skal ha og setter inn ressursene deretter. Koronapandemien har vist viktigheten av godt renhold. Alle åpne tjenester og bygninger har vært åpne med ekstra renhold. Dette har gjort det utfordrende og mer arbeidskrevende å organisere renholdsavdelingen. Dårlig tilgang på vikarer vanskeliggjør driften. Avdelingen har nedbemannet de siste årene og det arbeides nå aktivt med å redusere oppgaver som ikke går under renholdsoppgaver.

Vaktmesteravdelingen løser arbeidsoppgaver i alle kommunens bygg. De har ansvar for drift, reparasjoner og vedlikehold. I likhet med renhold handler det også om ivaretagelse av materielle verdier og funksjonaliteten av disse. Det utføres mange faste repeterende oppgaver. Avdelingen har nedbemannet de siste årene og det arbeides nå aktivt med å redusere oppgaver som ikke går under kjernedrift.

Kommunale bygg, anlegg, eiendommer, utleieboliger og næringsbygg. For å kunne opprettholde en forsvarlig standard på den kommunale bygningsmassen er det nødvendig å gjennomføre omfattende vedlikehold. En god del av bygningsmassen bærer sterkt preg av manglende vedlikehold. Vedlikeholdsoppgavene er mange og målsettingen i den vedtatte vedlikeholdsplanen er ikke oppfylt så langt. Utfordringer ved å ha gamle bygg er høye driftskostnader og mange reparasjoner. Med tanke på de overnevnte innsparingene på drift av bygningene er det en nødvendighet å gå ned på bygningsmasse. Samlokalisering med flere tjenester i samme bygg, og sanering av dårlige bygg må gjennomføres for at årlige driftskostnader skal reduseres.

Kommunen har et godt og variert tilbud på utleieboliger, dette er nødvendig for å opprettholde bosettingen, og rekrutteringen i stillinger i den kommunale organisasjonen. For å redusere driftsutgifter har kommunens eiendomsmasse blitt redusert de siste årene. Arbeidet med å avhende kommunale bygninger må fortsette i årene fremover.

Kommunen må ha en eller annen form for vakt på sine vann og avløpsanlegg. Dette har Tydal kommune løst gjennom en teknisk vaktordning. Denne vaktordningen har bidratt på mange områder og har i tillegg til nødvendige arbeidsoppgaver fungert som et servicetilbud. Vann og avløpsanleggene har i tillegg gjennomgått en endring de senere årene med mer digitale løsninger som muliggjør varsling og drift over nettet. Dette har medført færre utrykninger på denne typen oppgaver. Som et resultat av at teknisk skal spare inn driftsutgifter er det gjennomført en omorganisering av teknisk vakt. Det skal nå kun utføres nødvendige arbeidsoppgaver som ikke kan vente til påfølgende arbeidsdag. Flere av «servicetjenestene» er tatt bort. Ny vaktordning er gjennomgått og vedtatt sammen med vaktmannskaper og fagforening er avtaler reforhandlet i løpet av året. På grunn av koronapandemien ble forhandlingene forsinket, men er nå gjennomført. Teknisk vakt har dessuten blitt brukt til blant annet frakt av prøver for analyse i Trondheim under pandemien.

Drift

Drift av det kommunale vegnettet var siste vinter meget ressurskrevende. Med mye snø og vind til langt utpå våren, blir ressursene til vintervedlikehold slike år utilstrekkelig. Midler til sommervedlikehold rekker heller ikke til for å opprettholde ønsket standard, det tæres på vegkapitalen. Skal enkelte vegstrekninger nedklassifiseres fra kommunal til privat veg, må dette avklares før ny vedlikeholdsplan kommunal veg utarbeides.

Det er montert ny styring av vegbelysningen som planlagt. Systemet gjør at vi nå periodevis kan slukke lysene og spare strøm. Trøndelag fylkeskommune har omsider gått med på å overta vegbelysningen på Fv705 for strekningen Åsberget til Fossan. Strømabonnement og anlegg overføres fylkeskommunen oktober/november 2020. Videre prosess vil være å vurdere behovet for resterende vegbelysning langs FV705. Det er mulig kommunen kan redusere antall lyspunkt og spare inn på driften. Lyspunktene som skal beholdes bør oppgraderes til led-armaturer som har mindre vedlikeholdsbehov og vesentlig mindre strømforbruk. En del av kommunens gamle armaturer er det ikke lenger mulig å skaffe nye deler til. Disse må oppgraderes for videre bruk.

Renovasjon

Renovasjonsordningen via Innherred Renovasjon er godt innarbeidet og fungerer bra. Avtale om leie av mannskap for drift av gjenbrukstorg og leie av anlegg for avvanning av slam, er reforhandlet i løpet året.

Kommunen har i løpet av året mottatt en del henvendelser om renovasjonsgebyr på setervoller. Innherred renovasjon har ved gjennomgang oppdaget en del eiendommer som ikke er registret i bruk til stedbunden næring, disse skal da etter renovasjonsforskriften betale renovasjonsgebyr. Arbeidet med ny renovasjonsforskrift for deltagerkommunene ble i april utsatt på ubestemt tid på grunn av Korona-pandemien.

Brann og feiing

Kommunen kjøper i dag noen tjenester fra Røros, men sitter igjen med noen arbeidsoppgaver selv. Dette er ingen optimal løsning, og kommunen vil tre inn i et nytt og mer omfattende samarbeid. Denne nye organisering av brann- og redningstjenesten vil avklares innen utgangen av inneværende år.

Tydal kommune er underlagt samme krav til faste stillinger innen brannledelsen som andre kommuner, og dette er funksjoner kommunen må organisere via interkommunalt samarbeid.

Dagens avtale med Røros kommune om kjøp av brannledelsesfunksjonene ble oppsagt ved forrige årsskifte. Det foreligger to alternativer for organiseringen av brann- og redningstjenesten fra 01.01.21. Valget vil stå mellom Røros kommune, eller Værnesregion brann- og redningstjeneste.

Oppdatert brannordning for Tydal kommune vil bli en prioritert oppgave for den nye brannledelsen. Under denne ligger både risikovurderinger og dimensjonering av branntjenesten i Tydal.

I november 2019 ble det innført lokal forskrift om feiing- og tilsyn med fyringsanlegg i Tydal. Alle bygninger med fyringsanlegg er nå underlagt disse bestemmelsene. Dette har medført en solid inntektsøkning, og det forventes

avsetning til selvkostfondet som er i underbalanse. Forskriften medfører periodevis en del arbeid med klagebehandling. Ved en ny organisering av brantjenesten vil også feiing og selvkostberegning inngå. Det interkommunale samarbeidet kommunen velger vil ha ansvaret for balanse i regnskapet og gjennomføring av feiijetjenesten etter oppsatt plan.

Mål 2021 – 2024

- Redusere utgiftene i sektoren og likevel yte gode tjenester.
- Selvkostfond i balanse.
- Få på plass en varig samarbeidsmodell brann- og redningstjeneste.
- Fokus på kjerneaktivitet i sektoren.
- Gjennom inkluderende og effektive planprosesser få på plass gode planverk for kommunen.
- Følge opp kommunens overordnede planer.

Kommunale avgifter og gebyrer

Kommunen leverer en lang rekke tjenester som er betalbare innenfor sektoren. Det kan f.eks. nevnes vann- og avløpsavgifter, byggesak, plan og oppmåling med flere. Disse inntektene er av meget stor betydning for finansiering av disse tjenestene og at kommunen kan levere god kvalitet og tilstrekkelig kvantitet på tjenestene.

Nivået på avgiftene/gebyrene virker sterkt inn på budsjettbalansen. Reduserer man avgiftene/gebyrene i forhold til kommunedirektørens forslag oppstår det en underdekning i budsjettet som må inndeckes.

Se nærmere om gebyrgrunnlag for vann- og avløpsavgifter nedenfor. Det vises til eget dokument (gebyrregulativ) hvor nye satser fremgår.

7.5.1 Driftsbudsjett og økonomiplan

Tall i mill. kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Driftsutgifter	36,6	37,0	34,5	33,7	32,0	31,7
Driftsinntekter	-18,0	-17,4	-16,9	-16,9	-16,9	-16,9
Netto driftsutgifter	18,6	19,6	17,6	16,8	15,1	14,8

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren vil samlet sett få noe lavere rammer.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021 – 2024 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak finansiert med driftsmidler

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Redusert bemanning renhold	-100 000	-140 000	-330 000	-330 000	-900 000
Redusert bemanning vaktmester	0	-100 000	-280 000	-620 000	-1 000 000
Sanering bolig	60 000	0	0	0	60 000
Sum	-40 000	-240 000	-610 000	-950 000	-1 840 000

Redusert bemanning renhold

Avdelingen har nedbemannet de siste årene og det arbeides nå aktivt med å redusere oppgaver som ikke går under renholdsoppgaver. Bemanningen vil bli redusert ytterligere i årene fremover.

Redusert bemanning vaktmester

Avdelingen har nedbemannet de siste årene og det arbeides nå aktivt med å redusere oppgaver som ikke går under kjernedrift. Bemanningen vil bli redusert ytterligere i årene fremover.

Sanering av bolig

Rønningsgjardet 17/19 skal saneres neste år. Boligen er oppført i 1968 og består av 2 hybelleiligheter. Standarden er veldig dårlig. Den har stått tom de siste årene. Ble lagt ut for salg uten å bli solgt. Kommunen har mange ledige boliger og legger opp til sanering av denne boligen.

Tiltak finansiert med bruk av næringsfondet (konsesjonsavgiftene)

Tiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Revisjon konsesjonsvilkår Nea	200 000	0	0	0	200 000
Digitalisering av eiendomsarkivet	480 000	0	0	0	480 000
Sum	680 000	0	0	0	680 000

Tiltak finansiert med bruk av næringsfondet påvirker ikke kommunens ordinære drift, men derimot reduseres saldoen på næringsfondet.

Revisjon konsesjonsvilkår Nea

Det er over 50 år siden konsesjonen for regulering av Nesjøen ble gitt. Det er nå åpnet for å fremme revisjon av konsesjonsvilkårene for store deler av Neavassdraget. I forbindelse med dette har Tydal sammen med fylkeskommunen og Selbu kommune startet arbeidet med å forberede krav til regulanten for å forbedre forholdene i Tydal. Kravene vil bli oversendt NVE for videre behandling. Tiltaket er ment å gi godt begrunnede krav som sikrer kommunens interesser.

Digitalisering av eiendomsarkivet

I budsjettet for 2020 ble det avsatt kr 480.000,- ekskl. mva. til digitalisering av eiendomsarkivet. Målet er å forenkle og forbedre måten å levere offentlig tjeneste på. Som et ledd i det å tilby innbyggere og næringsliv gode brukervennlige og helhetlig digitale tjenester bør nå eiendomsarkivet digitaliseres. Digitaliseringen vil sikre arkivmaterialet og lette saksbehandlingen på byggesak.

Arbeidet har kommet godt i gang, men vil ikke bli ferdigstilt før i 2021. Den eksterne kostnaden vil komme neste år og er da ført opp i budsjettet for 2021.

7.5.2 Investeringsbudsjettet unntatt vann og avløp (selvkost)

Investeringstiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Forprosj. oms.bol., helse, adm. bygg	750 000	0	0	0	750 000
Omsorgsboliger, helse- og adm. Bygg	0	60 000 000	0	0	60 000 000
Sølliåsen boligfelt	1 200 000	0	0	0	1 200 000
Utbedring Moen bru	0	2 600 000	0	0	2 600 000
Driftskontroll	150 000	0	0	0	150 000
Sum	2 100 000	62 600 000	0	0	64 700 000

Forprosjekt omsorgsboliger, helse- og administrasjonsbygg

Arbeidet med ny løsning for helse- og administrasjonsbygg, samt omsorgsboliger har fortsatt i 2020. Dagens bygningsmasse er delvis helt nedslitt og/eller lite hensiktsmessig i forhold til dagens behov.

Som en del av prosjektet vil det forhåpentligvis i løpet av 2021 gjennomføres en grundig analyse og beregninger av kostnader og innsparingspotensialer. Det må vurderes flere alternativer og kostnader må synliggjøres.

Bygging/rehabilitering av omsorgsboliger, helse- og administrasjonsbygg

Det er foreløpig ikke grunnlag for å sette opp investeringsbudsjett for investeringene. Kostnader er likevel synliggjort i budsjettet med 60 mill. kr ekskl. mva. Tallene har ingen nærmere beregninger bak seg og er kun ment som en illustrasjon.

Investeringene i dette prosjektet, skal slik vi ser det på nåværende tidspunkt, kunne finansieres slik:

- Momskompensasjon
- Statstilskudd Husbanken (Det er ikke avklart om deler av prosjektet er berettiget til statstilskudd)
- Ubundne investeringsfond
- Langsiktig lån

Bruk av ubundne investeringsfond vil føre til redusert behov for låneopptak, men vil også føre til reduserte renteinntekter. Langsiktige lån vil sannsynligvis avdrag over 40 år og føre til økte rente- og avdragsutgifter. Denne forverringen av budsjettbalansen skal i stor grad finansieres ved reduserte utgifter til drift av gammel bygningsmasse (salg/sanering) og effektivisering av omsorgstjenestene.

Utbedring Moen bru

Rådgivende ingeniørfirma SafeControl gjennomførte i 2019 en spesialinspeksjon av Moen bru og konkluderer i sin tilstandsvurdering med at skader og mangler på brua er av et slik omfang at dette må utbedres innen 2022. Eksisterende bruklasse er BK10, inntil påkostning som vil gi brua en varig forbedring og forlenget levetid er foretatt, så nedskiltes brua til BKT8/BK8. Utbedringene er kostnadsberegnet ca. 2,1 mill. kr ekskl. mva.

Driftskontroll

Det er avsatt kr 150.000,- i 2021 til utbygging av driftskontrollsystemer for kommunale bygg. Dette gjelder systemer som styrer lys, varme og låsing. Der hvor det er aktuelt vil det for større tiltak bli sendt søknad om tilskudd til ENOVA for tiltak som gir inntjening av kapitalen i løpet av få år.

7.5.3 Vann, avløp og feiing

Det er flere lover og forskrifter som regulerer tjenestene vann, avløp og feiing.

- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16. mars 2012 nr. 127 og kommunal forskrift. Loven slår fast at det skal være et engangsgebyr for tilknytning og et årsgebyr.
- Forurensningsforskriftens kapittel 16, Kommunale vann- og avløpsgebyrer.
- Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver og kommunal forskrift

Av kommunelovens § 15-1 fremgår det at hvis det er fastsatt i lov eller forskrift at kommunale gebyrer ikke skal være større enn kostnadene ved å yte tjenesten, skal samlet selvkost fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- a) Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
- b) Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnede rentekostnader.
- c) Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Tjenestene vann, avløp og feiing kommer alle inn under ovennevnte bestemmelse.

Tydal kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med forskrift om beregning av selvkost. Selvkost innebærer at ekstrakostnadene som kommunen påføres ved å produsere en bestemt tjeneste skal dekkes av gebyrene som bru-

kerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene. Dette betyr at hvis kommunen har bokført et overskudd som er eldre enn fire år, må dette brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret. Eksempelvis må et overskudd som stammer fra 2016 i sin helhet være disponert innen 2021.

Det er en rekke faktorer som påvirker selvkostresultatet og som ligger utenfor kommunens kontroll. De viktigste faktorene er budsjettårets forventede kalkylerente, kapasitetsbegrensninger ved gjennomføring av planlagte prosjekter, samt usikre utgifter og inntekter. I sum fører dette til at det er utfordrende å treffe med budsjettet.

Selvkostområder for vann, avløp og feiing

Vann- og avløpsområdet samt feiing har blitt en stor virksomhet med samlede driftsinntekter på 9,4 mill. kr ekskl. mva. i 2019. Siste året har det vært investert begrensede midler i vann- og avløpstjenesten som ikke fører til noen stor økning i selvkostgrunnlaget. Det er vedtatt at vann- og avløpstjenestene skal leveres til selvkost, dvs. at inntektene skal dekke utgiftene fullt ut. Inntektene er ikke høye nok til å dekke utgiftene.

Inntektene har økt de senere årene som en følge av høyere gebyrer og at flere har blitt tilkoblet tjenestene, men kostnadene er likevel høyere enn inntektene. Det fører til underdekning og at kommunen må finansiere de manglende inntektene med andre bevilgninger.

Tabellen under viser resultat, dekningsgrad og fremførbart underskudd for henholdsvis vann, avløp og feiing.

2019	Vann	Avløp	Feiing	Totalt
Resultat	-913 947	-30 836	-258 235	1 206 018
Finansiell dekningsgrad	84,5 %	99,2 %	40,4 %	88,5 %
Fremførbart underskudd 31.12.	-1 077 652	-1 135 813	-430 539	-2 644 004

Vann, avløp- og feiertjenesten gikk med underskudd på til sammen kr 1.206.018,- i 2019. Vann gikk med størst underskudd med over 0,9 mill. kr. Finansiell dekningsgrad (gebyrinntekter i forhold til gebyrgrunnlaget) for avløp var i 2019 på 99,2 %, vann 84,5 % og feiing kun 40,4 %. Totalt fremførbart underskudd for disse tjenestene er pr 31.12.19 på kr 2.644.004,- som er en økning på over 1,2 mill. kr fra 2018.

Manglende kostnadsdekning er bekymringsfullt. Den uheldige utviklingen vil fortsette hvis det ikke settes i verk tiltak for å bringe tjenestene opp på selvkost. Det må sees både på utgiftsnivået, gebyrnivået og om det skulle være spesielle avtaler som gir tjenestene lavere inntekter. Det vil komme nærmere vurderinger omkring dette på et senere tidspunkt. Tydal kommune har i alle år subsidiert vann- og avløpstjenestene samt feieravgiftene. Det har ført til store tap av inntekter og derav mindre ressurser til andre tjenester.

De to siste årene er det foretatt betydelige grunnlagsinvesteringer i vann- og avløp for fritidsbebyggelsen i Stugudal, målet har vært er å tilknytte flere abonnenter. I denne perioden er det tilkoblet ca. 100 nye abonnenter på vann- og avløp hvorav 25 har kommet siden i fjor høst. Infrastrukturen er dimensjonert for å koble til enda flere i årene som kommer. For å opprettholde og styrke grunnlaget for de kommunaltekniske tjenestene er det viktig at kommunen fortsetter utbyggingen av nye områder, men det anbefales i en periode å ta ut potensialet i allerede gjennomført utbygging for å få selvkostfond i balanse. For å få flere abonnenter, og for å begrense uheldig utslipp, må kommunen komme i gang med tilsyn av gamle avløpsløsninger. Det er også nødvendig å se på nye anlegg, siden disse mange ganger kan bygges feil og påfølgende utslipp.

I likhet med de fleste kommuner i landet så har også Tydal kommune et stort etterslep i vedlikehold av vann- og avløpssystemet. Så snart selvkostsituasjonen tillater det bør det settes inn mer midler til løpende vedlikehold av vann- og avløpsnett.

Vann og avløpsavdelingen har i dag god kompetanse og løser arbeidsoppgaver på en god måte. Kompetansenivået på både tekniske og lokale forhold er god. Fremover vil det komme en del utskiftninger på området. Flere ansatte vil innen få år gå av med pensjon. Dette kan medføre en utfordring for driften fremover med fare for tap av kompetanse.

Tidligere har sektorens ansatte bidratt inn i utbyggingsprosjekt. Fremover vil det ses på en løsning der driftsmannskapene kun skal drive med drift. Det vil medføre en reduksjon i kapasitet, og innleie ved utbyggingsprosjekt.

7.5.4 Investeringer i vann og avløp (selvkost) i planperioden

Investeringer i selvkostområdet omfatter tjenesteområdene vann, avløp og feiing med hvert sitt selvstendige selvkostregnskap. Alle utgiftene skal dekkes inn gjennom inntekter (gebyrer) fra brukerne av tjenestene. Den ordinære merverdiavgiftslovgivningen gjelder for drift og investeringer i disse områdene. Det vil således ikke oppstå merverdiavgiftskompensasjon.

Følgende investeringer foreslås gjennomført i planperioden:

Investeringstiltak	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett Totalt
Tilknytning ny abonnenter vann	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Tilknytning ny abonnenter avløp	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Ny grunnvannsbrønn Stugudal	0	230 000	0	0	230 000
Ny grunnvannsbrønn Ås/Aune	230 000	0	0	0	230 000
Påkostn. avløpsumpepestasjon Solh.	500 000	0	0	0	500 000
Vann og avløp fritidsbeb. Nyvollv.	0	400 000	0	0	400 000
Sum	1 130 000	1 030 000	400 000	400 000	2 960 000

De foreslåtte investeringene i vann og avløp i planperioden er minimumsinvesteringer. Det er ikke tatt høyde for ytterligere utbygging av vann og avløp i områder med fritidsbebyggelse i planperioden.

Ny grunnvannsbrønn Ås – Aune vannverk

Vannforbruket har økt betraktelig siden grunnvannsbrønnene ved Ås – Aune vannverk ble tatt i bruk for ca. 20 år siden. For å opprettholde forsyningssikkerheten er det behov for å utvide kapasiteten. Kostnadene er anslått til ca. kr 230.000,- og tiltaket er satt opp for gjennomføring i 2021.

Ny grunnvannsbrønn Stugudal vannverk

Vannforbruket har økt betraktelig siden grunnvannsbrønnene ved Stugudal vannverk ble tatt i bruk for ca. 20 år siden. For å opprettholde forsyningssikkerheten er det behov for å utvide kapasiteten. Kostnadene er anslått til ca. kr 230.000,- og tiltaket er satt opp for gjennomføring i 2022.

Påkostning avløpsumpepestasjon Solhaugen

Avløpsumpepestasjon Solhaugen er meget slitt, og belastningen er mangedoblet siden etableringen i 1980. Det er behov for både bygnings- og utstyrmessig påkostning. Dette vil i sin tur ha positiv effekt på strømforbruk og miljø. Kostnadene er anslått til ca. 0,5 mill. kr og tiltaket er satt opp for gjennomføring i 2022.

Tilknytning nye abonnenter vann og avløp

Det er avsatt årlige investeringsmidler med 0,2 mill. kr hver for vann og avløp for å tilknytte flest mulig nye abonnenter hvert år i planperioden.

Vann- og avløpsnett fritidsbebyggelse Nyvollvegen

14 eiendommer innerst i Nyvollvegen kan tilknyttes offentlig vann- og avløp hvis det tilrettelegges. Det må etableres en mindre avløpsumpepestasjon og etableres VA-nett. Kostnadene er anslått til ca. 0,4 mill. kr Utbygging gjennomføres bare hvis tilstrekkelig påmelding.

7.5.5 Gebyrgrunnlag vann

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
10*** Lønn	2 186	1 584	1 624	1 664	1 706	1 749	1 792
11*** Varer og tjenester	514	514	527	540	554	567	582
12*** Varer og tjenester	635	740	759	777	797	817	837
13*** Tjenester som erstatter kommunal egenp	299	5	5	5	5	5	5
Direkte driftsutgifter	3 634	2 843	2 914	2 987	3 061	3 138	3 216
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	523	306	292	309	318	321	303
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	1 631	1 616	1 522	1 450	1 329	1 214	1 171
Indirekte kostnader (drift og kapital)	173	177	181	186	191	195	200
Øvrige inntekter	-32	-68	-6	-6	-6	-6	-6
Gebyrgrunnlag	5 929	4 874	4 903	4 925	4 893	4 862	4 885
Gebyrinntekter	5 012	5 500	5 443	5 486	4 526	4 673	4 788
Selvkostresultat	-917	626	540	561	-367	-189	-97
Selvkost dekningsgrad i %	84,5 %	112,8 %	111,0 %	111,4 %	92,5 %	96,1 %	98,0 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Selvkostfond 01.01	-147	-1 078	-462	75	641	282	97
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-917	626	540	561	-367	-189	-97
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	-14	-11	-3	6	8	3	1
Selvkostfond 31.12	-1 078	-462	75	641	282	97	1
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

I gebyrgrunnlaget for vann er det hensyntatt foreslåtte investeringer i planperioden. Årsgebyret for vann i Tydal kommune er todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr.

Vekting mellom fast (abonnement) og variabelt ledd forbruksgebyr

I gjeldende lokal forskrift fremgår det at «Samlet abonnementsgebyr skal dekke kommunens forventede faste kostnader til vanntjenester, respektive avløpstjenester. Resten dekkes inn gjennom forbruksgebyret. Størrelsen på abonnementsgebyr og forbruksgebyr fremkommer av gebyrregulativet.»

Miljødirektoratet har uttalt at fastleddet ikke bør finansiere mer enn 50 % av de årlige kostnadene til tjenesten. Begrunnelsen for dette er at andelen av årsgebyret som er fast bør ikke være til hinder for at abonnenten kan påvirke eget gebyr ved å redusere vannforbruket.

Pr. 2020 forventes det at 59,1 % av gebyrinntektene kommer fra abonnementsgebyrene for vann. For budsjett 2021 vil sammensetningen av årsgebyret vris mer i retning av at de faktiske forventede kapitalkostnadene skal dekkes over abonnementsgebyret. Det er lagt til grunn at 50 % av gebyrinntektene på vann skal dekkes over abonnementsgebyret i 2021. I årene fremover vil det være fornuftig å redusere denne prosenten ytterligere for å nærme seg faktisk beregnede faste kostnader for det enkelte år.

Denne vridningen skal ikke føre til endrede inntekter for kommunen. For abonnentene fører vridningen til at abonnementsgebyret blir redusert med ca. 17 % mens forbruksgebyret øker med ca. 21 %.

Avgiftsgrunnlaget viser at gebyrene kun må økes for lønns- og prisstigning i 2021. Med forbehold vil det også kunne gi muligheter for å redusere det negative selvkostfondet (tidligere akkumulerte underskudd/midler som abonnentene skylder kommunen). Tilknytningsgebyret settes litt ned. Fra 2023 vil det kunne være muligheter for å redusere årsgebyrene noe under forutsetning av fortsatt veldig lav rente, få investeringer og lite vedlikehold.

7.5.6 Gebyrgrunnlag avløp

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
10*** Lønn	1 642	1 569	1 608	1 649	1 690	1 732	1 775
11*** Varer og tjenester	408	410	420	431	442	453	464
12*** Varer og tjenester	641	750	769	788	808	828	849
13*** Tjenester som erstatter kommunal egenp	155	350	450	461	473	485	497
15*** Finansutgifter mv. ekskl. 155 og 159	0	0	0	0	0	0	0
Direkte driftsutgifter	2 846	3 079	3 247	3 328	3 412	3 497	3 584
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	326	193	189	206	215	213	198
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	907	935	942	954	968	964	948
Indirekte kostnader (drift og kapital)	153	157	161	165	169	173	177
Øvrige inntekter	-146	-225	-174	-179	-183	-188	-192
Gebyrgrunnlag	4 086	4 140	4 364	4 475	4 580	4 659	4 716
Gebyrinntekter	4 055	4 362	4 517	4 874	4 994	4 646	4 716
Selvkostresultat	-31	222	153	399	414	-14	-0
Selvkost dekningsgrad i %	99,2 %	105,4 %	103,5 %	108,9 %	109,0 %	99,7 %	100,0 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Selvkostfond 01.01	-1 080	-1 136	-928	-787	-397	14	0
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-31	222	153	399	414	-14	-0
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	-25	-14	-12	-9	-3	0	0
Selvkostfond 31.12	-1 136	-928	-787	-397	14	0	0
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

I gebyrgrunnlaget for avløp er det hensyntatt foreslåtte investeringer i planperioden.

Vekting mellom fast (abonnement) og variabelt ledd forbruksgebyr

I gjeldende lokal forskrift fremgår det at «Samlet abonnementsgebyr skal dekke kommunens forventede faste kostnader til vanntjenester, respektive avløpstjenester. Resten dekkes inn gjennom forbruksgebyret. Størrelsen på abonnementsgebyr og forbruksgebyr fremkommer av gebyrregulativet.»

Miljødirektoratet har uttalt at fastleddet ikke bør finansiere mer enn 50 % av de årlige kostnadene til tjenesten. Begrunnelsen for dette er at andelen av årsgebyret som er fast bør ikke være til hinder for at abonnenten kan påvirke eget gebyr ved å redusere vannforbruket.

Pr. 2020 forventes det at 49,6 % av gebyrinntektene kommer fra abonnementsgebyrene for avløp. For budsjett 2021 vil sammensetningen av årsgebyret vris mer i retning av at de faktiske forventede kapitalkostnadene skal dekkes over abonnementsgebyret. Det er lagt til grunn at 40 % av gebyrinntektene på avløp skal dekkes over abonnementsgebyret i 2021. I årene fremover vil det være fornuftig å redusere denne prosenten ytterligere for å nærme seg faktisk beregnede faste kostnader for det enkelte år.

Denne vridningen skal ikke føre til endrede inntekter for kommunen. For abonnentene fører vridningen til at abonnementsgebyret blir redusert med ca. 20 % mens forbruksgebyret øker med ca. 18 %.

Avgiftsgrunnlaget viser at gebyrene kun må økes for lønns- og prisstigning i 2021. Med forbehold vil det også kunne gi muligheter for å redusere det negative selvkostfondet (tidligere akkumulerte underskudd/midler som abonnentene skylder kommunen). Tilknytningsgebyret settes litt ned. På lengre sikt (utenfor planperioden) vil det kunne være muligheter for å redusere årsgebyrene noe under forutsetning av fortsatt veldig lav rente, få investeringer og lite vedlikehold.

7.5.7 Gebyrgrunnlag feiing

Kommunen vedtok ny forskrift om feiing og tilsyn med fyringsanlegg og om gebyr for denne tjenesten i 2019. Av forskriften fremgår det at kommunen skal ha dekket alle sine kostnader i forbindelse med gjennomføring av lovbestemt feiing og tilsyn etter selvkostprinsippet med 100 % dekningsgrad. Tydal kommune kjøper i dag tjenester innenfor feiing og tilsyn fra Røros kommune.

I forbindelse med budsjettbehandlingen for 2020 ble feiegebyret fastsatt til kr 560,- ekskl. mva. (kr 700,- inkl. mva.)

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
10*** Lønn	106	102	104	107	109	112	115
11*** Varer og tjenester	27	22	23	23	24	24	25
12*** Varer og tjenester	16	17	17	18	18	19	19
13*** Tjenester som erstatter kommunal egenp	250	230	886	908	931	954	978
Direkte driftsutgifter	399	371	1 030	1 056	1 082	1 109	1 137
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	6	4	4	4	4	4	4
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	8	8	8	8	8	8	8
Indirekte kostnader (drift og kapital)	20	21	21	22	22	23	23
Gebyrgrunnlag	434	403	1 063	1 090	1 117	1 144	1 172
Gebyrinntekter	175	1 064	1 063	1 063	1 067	1 086	1 067
Selvkostresultat	-258	660	0	-26	-50	-58	-106
Selvkost dekningsgrad i %	40,4 %	263,7 %	100,0 %	97,6 %	95,5 %	94,9 %	91,0 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Selvkostfond 01.01	-166	-431	228	231	209	162	106
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-258	660	0	-26	-50	-58	-106
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	-7	-1	3	3	3	2	1
Selvkostfond 31.12	-431	228	231	209	162	106	1
Selvkostgrad i %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kommunen vil sannsynligvis nå full selvkost på feierområdet i 2020. Samtidig vil man sannsynligvis kunne dekke inn det negative selvkostfondet (tidligere akkumulerte underskudd/midler som abonnentene skylder kommunen). Det er ikke foreslått investeringer i planperioden.

Kommunen er i slutfasen med arbeidet med vurderinger omkring kommunen skal slutte seg til interkommunalt samarbeid innenfor brann og redning samt feiing med Røros som vertskommune, eller Stjørdal som vertskommune i samarbeidet Værnesregionen. Uansett samarbeid vil det kunne få betydning for feiegebyret. Gebyret vil muligens kunne reduseres noe ved et formalisert interkommunalt samarbeid.

7.6 Tydal sokn

Lov om Den norske kirke (kirkeoven) fra 1996 regulerer bl.a. kommunenes ansvar for en del oppgaver. Kommunen har det økonomiske ansvaret for den kirkelige virksomheten i kommunen, og vil være forpliktet til å dekke utgifter til formål i samsvar med kirkeovens § 15. Kommunen skal utrede følgende utgifter:

- Utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker.
- Utgifter til anlegg og drift av gravplasser.
- Utgifter til stillinger for kirketjener, klokker, organist/kantor ved hver kirke, og til daglig leder av kirkelig fellesråd.
- Driftsutgifter for fellesråd og menighetsråd, herunder utgifter til administrasjon og kontorhold.
- Utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring.
- Utgifter til kontorhold for prester.

Kommunens økonomiske ansvar for den kirkelige virksomhet er uttømmende gjengitt i kirkeovens §15 bokstav a) - f).

Tabellen viser utviklingen i tilskuddene til soknet de siste to årene og rådets budsjettforslag for 202. Kommunedirektørens forslag til tilskudd for 2020 står i kolonnen ut til høyre.

Driftstilskudd	Regnskap 2018	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021 MBF	Endring Prosent	KBF 2021	Endring Prosent
Kirker	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	0 %	1 200 000	0 %
Gravlunder	55 000	55 000	55 000	100 000	82 %	75 000	36 %
Sum drift	1 255 000	1 255 000	1 255 000	1 300 000	4 %	1 275 000	2 %

Driftsbudsjettet

Soknet fremmer et budsjettforslag med uforandret tilskudd til kirker/kirkelig administrasjon og en økning på kr 45.000,- tilsvarende 82 % til drift av gravlunder. Den store økningen begrunnes i at rådet mener at bevilgningene er for lave og at det går utover arbeidet som skal gjøres.

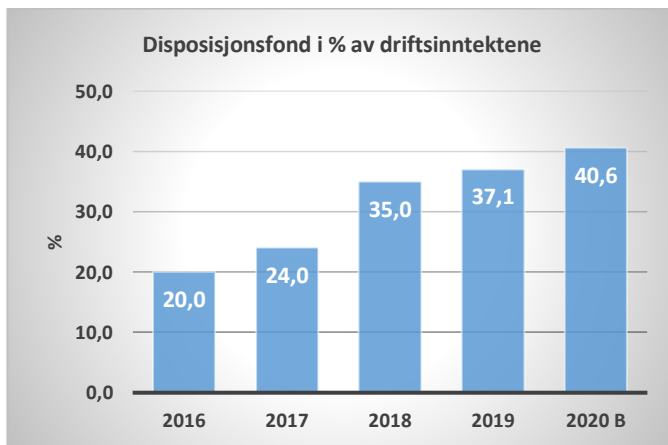
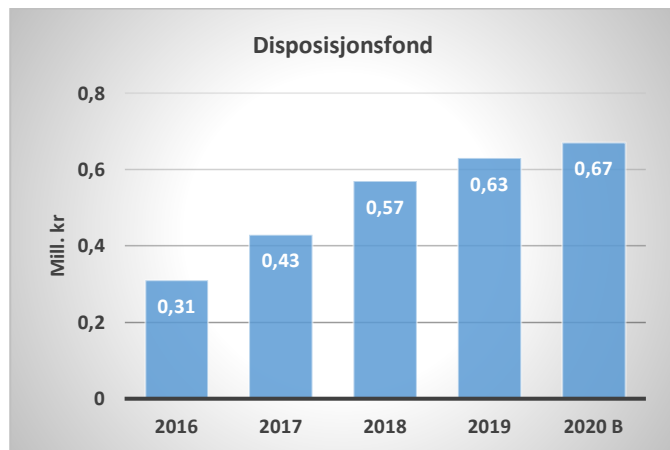
Soknet opplyser at de har til sammen 1,3 årsverk fordelt på følgende stillinger:

- 50 % stilling kirkeverge/daglig leder
- 50 % stilling kirketjener/kirkegårdsarbeider
- 30 % stilling organist

Soknet har i 2020 kommet i gang med arbeidet med innkreving av festeavgifter. Kommunestyret vedtok i 2020 nye festeavgifter til kr 200,- pr. år pr. grav. I tillegg ble det vedtatt en sats på kr 15.000,- for gravlegging og navneplate på minnelunden for 20 år og deretter kr 400,-pr. år med fakturering 5 år av gangen. Det er noe usikkerhet med størrelsen på disse inntektene, men det vil komme økte inntekter både i 2020 og årene videre fremover. Disse økte inntektene skal gå til å drifte kirkegårdene. I soknet sitt budsjettforslag for 2021 er det ikke tatt hensyn til disse inntektene. Det innebærer at behovet for økte bevilgninger fra kommunen blir noe lavere for 2021. For 2021 foreslås det en økt bevilgning på kr 20.000,- opp til kr 75.000,- til kirkegårdene. Økningen utgjør 36 %.

For øvrig vil kommunedirektørens forslag for 2021 gi soknet uforandrede budsjetttrammer og kan videreføre dagens driftsnivå.

Utvikling av disposisjonsfondet til soknet

Disposisjonsfondet har hatt en høy beholdning gjennom flere år og doblet saldoen fra 2016 til 2019. Det ble avsatt kr 62.827,- til fondet i 2019 og saldoen utgjorde pr 31.12.19 kr 630.000,-. For 2020 er det budsjettet med kr 40.000,- i avsetning til disposisjonsfondet og anslått beholdning på disposisjonsfondet vil være ca. kr 670.000,- ved utgangen av 2020.

I prosent av driftsinntektene utgjorde disposisjonsfondet hele 37,1 % pr 31.12.19. Det er en meget stor beholdning. Budsjettet for 2020 er oppsatt med en anslått beholdning som utgjør 40,6 % av driftsinntektene.

Oppbyggingen av disposisjonsfondet kommer hovedsakelig som en følge av høye driftstilskudd fra Tydal kommune som ikke er benyttet.

Størrelsen på disposisjonsfondet er en betydelig reserve og fondet kan brukes til både ordinær drift, vedlikehold og som egenkapital i investeringer.

Investeringsbudsjett

Tydal menighet ber i sitt budsjettforslag om investeringsbevilgninger til slokkeanlegg m.m. til Tydal kirke. Tydal sokn har søkt Riksantikvaren om tilskudd for Tydal kirke til slokkeanlegg, tilstandsanalyse av kirkens brannsikkerhet inkludert kontroll av el-anlegg og utarbeidelse av brannsikringsplan for kirken. Kirka har brannvarslingsanlegg som er ca. 20 år gammelt og innbruddsalarm som må oppgraderes og moderniseres.

Tydal menighet får bistand fra Kirkens arbeidsgiverorganisasjon om deltakelse i prosjektet «Tilstandsanalyse av kirkebygg» som vil resultere i en rapport som beskriver kirkas tilstand og kostnadsoverslag over nødvendige utbedringer.

Foreløpige beregninger viser at kostnadene vil komme på ca. 1,8 mill. kr ekskl. mva. Tydal menighet har fått svar på søknaden til Riksantikvaren og fått innvilget 0,9 mill. kr i tilskudd. Arbeidet er planlagt gjennomført i årene 2021 og 2022. Det søkes om 0,6 mill. kr i støtte fra Tydal kommune til finansiering av brannsikringsanlegget i Tydal kommune fordelt på 0,3 mill. kr i 2021 og 0,3 mill. kr i 2022. Den totale finansieringsplanen er slik:

Bidragssyter	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Total
Riksantikvaren	0	900 000	900 000
Tydal sokn	100 000	100 000	200 000
Kronerulling/andre tilskudd	20 000	80 000	100 000
Tydal kommune	300 000	300 000	600 000
Sum finansiering	420 000	1 380 000	1 800 000

I finansieringsoppsettet er det satt opp at Tydal menighet over 2 år skal bruke 0,0 mill. kr av disposisjonsfondet. Med bakgrunn i menighetens store disposisjonsfond bør menigheten ta et større ansvar for finansieringen av denne investeringen. Kommunedirektøren anbefaler at kommunen gir investeringstilskudd til prosjektet med 0,2 mil. kr i 2021 og 0,2 mill. kr i 2022 til sammen 0,4 mill. kr. Det gir slik ny finansieringsplan:

Bidragssyter	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Total
Riksantikvaren	0	900 000	900 000
Tydal sokn	200 000	200 000	400 000
Kronerulling/andre tilskudd	20 000	80 000	100 000
Tydal kommune	200 000	200 000	400 000
Sum finansiering	420 000	1 380 000	1 800 000

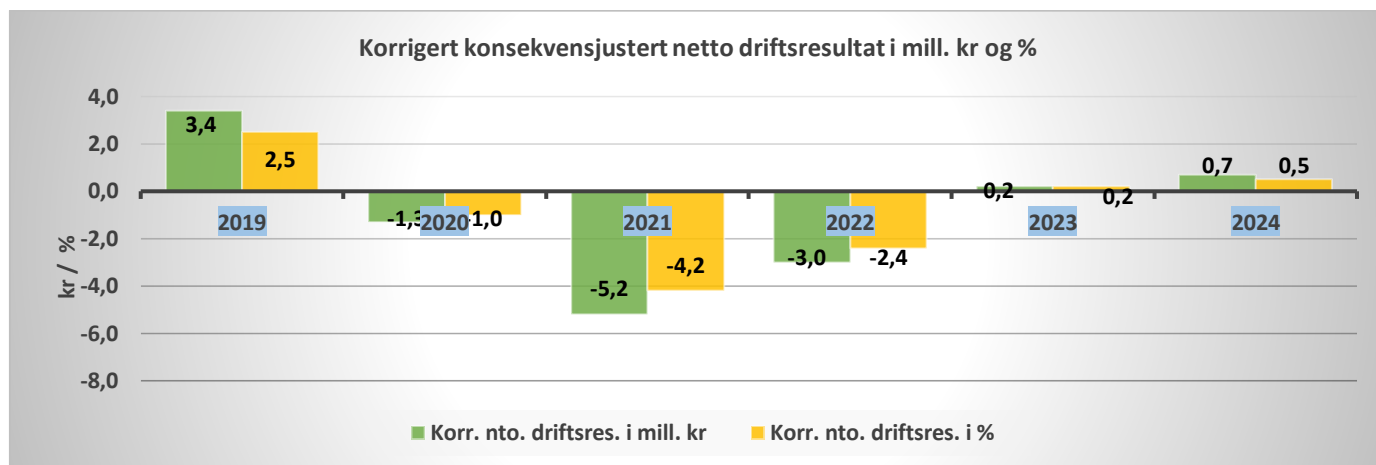
Kommunens tilskudd vil bidra til å sikre en av fire Y-kirker i landet.

Kommunens andel i finansieringen på til sammen 0,4 mill. kr finansieres ved bruk av næringsfondet.

8 Saldering, finansielle måltall, fond, langsiktig gjeld og finansutgifter

8.1 Korrigert netto driftsresultat

Kommunedirektørens forslag til budsjett for 2021 og økonomiplan for 2021 – 2024 gir følgende korrigert netto driftsresultat:

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner har til disposisjon til avsetninger og investeringer. Over tid må kommunens netto driftsresultat være positivt for å sikre en bærekraftig økonomi og en effektiv ressursbruk. Etter saldering er korrigert netto driftsresultat fortsatt negativt alle årene i planperioden med unntak for 2024, men det er en stor forbedring i forhold til konsekvensjustert netto driftsresultat, jf. kapittel 6. Se nærmere om dette i kapittel 8.4.

8.2 Saldering av budsjettet for 2021 og økonomiplanen for perioden 2021 – 2024

Budsjettet for 2021 og de øvrige årene i planperioden er saldert med bruk/avsetning av disposisjonsfond slik:

Disposisjonsfond i mill. kr	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bruk	-3,8	-1,7	-5,7	3,5	-0,3	0,0
Avsetning	6,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Netto	2,2	-1,7	-5,7	3,5	-0,3	0,2

Salderingen ivaretar balansekravet som kommuneloven med forskrifter stiller.

8.3 Kommunens overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019 ble det bl.a. vedtatt følgende handlingsregler og mål for budsjettet og økonomiplanen:

- For å skape en robust økonomi og tilstrekkelig handlingsrom skal netto driftsresultat være minimum 1,7 % i løpet av planperioden.
- Disposisjonsfondet skal være minimum 9 % av brutto driftsinntekter.

8.4 Målet om korrigert netto driftsresultat på minimum 1,7 %

Målet innebærer at det årlig må avsettes ca. 2,2 mill. kr med budsjetterte brutto driftsinntekter på ca. 130 mill. kr (2021).

Begrep	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Korr. nto. dr. res.i %	2,5 %	-1,0 %	-4,2 %	-2,4 %	0,2 %	0,5 %
Kommunens eget mål i %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Pluss/minus mål %-poeng	0,8 %	-2,7 %	-5,9 %	-4,1 %	-1,5 %	-1,2 %
Korr. nto. dr. res. i mill. kr	3,4	-1,3	-5,2	-3,0	0,2	0,7
Kommunens eget mål i mill. kr	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Pluss/minus mål mill. kr	1,1	-3,6	-7,5	-5,3	-2,1	-1,6

God måloppnåelse (over 2 %)	Akseptabel måloppnåelse (0 – 2 %)	Dårlig måloppnåelse (under 0 %)
-----------------------------	-----------------------------------	---------------------------------

Korrigert netto driftsresultat er negativt hvert år i planperioden med 5,2 mill. kr tilsvarende 4,2 % i 2021. For året 2022 negativt med 3 mill. kr tilsvarende 2,4 %, for 2023 så vidt positivt med 0,2 mill. kr tilsvarende 0,2 % og for 2024 positivt med 0,7 mill. kr tilsvarende 0,5 %. Bedringen skyldes økt inntektsanslag på konsesjonskraftinntektene og at mange av de tiltakene som er foreslått for å bedre budsjettbalansen får økt virkning utover i planperioden.

I forhold til målet som kommunestyret har vedtatt for netto driftsresultat er det fortsatt langt igjen for å frigjøre 1,7% av budsjetterte brutto driftsinntekter. Tabellen ovenfor viser at det mangler 5,9 % av driftsinntektene for 2021, 4,1 % for 2022, 1,5 % for 2023 og 1,2 % for 2024 for å nå målet.

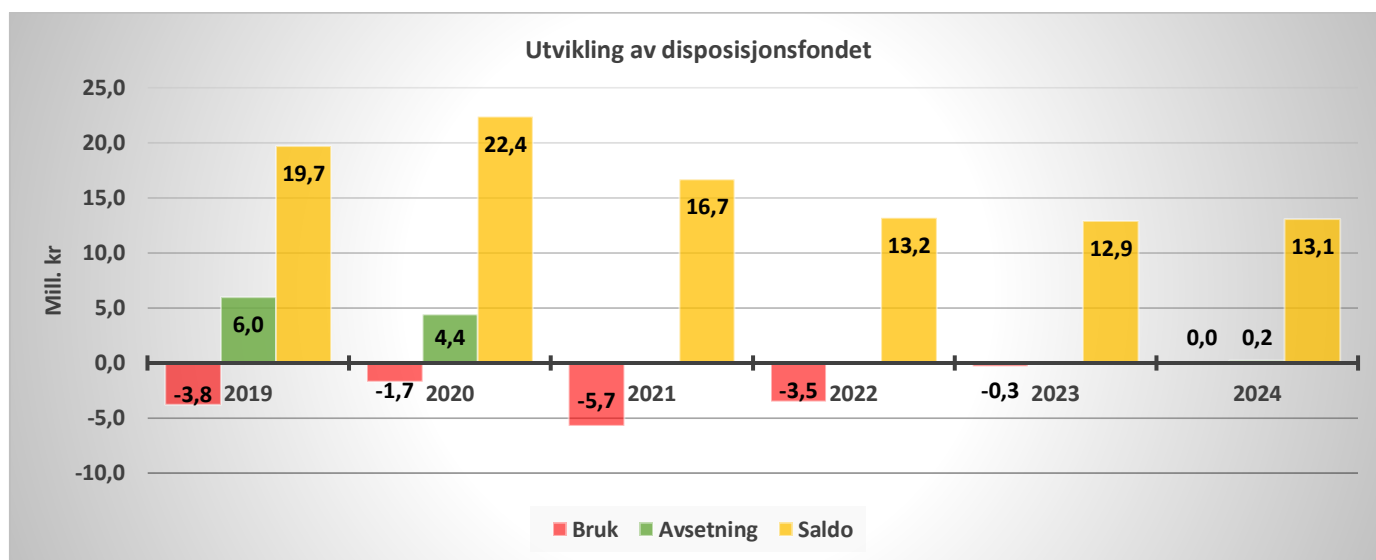
Over tid må kommunens netto driftsresultat være positivt for å sikre en bærekraftig økonomi og en effektiv ressursbruk. Ved å gjennomføre det vil man sikre at det ikke oppstår ubalanse i økonomien.

8.5 Målet om 9 % disposisjonsfond

Målet innebærer at kommunen skal ha minst 12 mill. kr i disposisjonsfond med brutto driftsinntekter på ca. 130 mill. kr (2021). Disposisjonsfond er viktig å ha som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd, svingninger i økonomien og som egenkapital i investeringer. Avsetninger til disposisjonsfond kan kun skje hvis det er positivt netto driftsresultat. Som vi ser ovenfor er netto driftsresultat negativt alle årene i planperioden med unntak av 2024 og det er dermed ikke mulig å sette av til disposisjonsfond disse årene. Disposisjonsfondet er brukt til å saldere negativt netto driftsresultat alle årene i planperioden unntatt 2024 hvor det er en liten avsetning. Det gir slik utvikling av disposisjonsfondet:

Disposisjonsfond mill. kr	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Saldo 01.01	17,5	19,7	22,4	16,7	13,2	12,9
Bruk	-3,8	-1,7	-5,7	-3,5	-0,3	0,0
Avsetning	6,0	4,4	0,0	0,0	0,0	0,2
Saldo 31.12.	19,7	22,4	16,7	13,2	12,9	13,1
Disp. fond % av dr. innt.	14,7 %	16,6 %	12,8 %	10,2 %	9,9 %	10,1 %

God måloppnåelse (over 2 %)	Akseptabel måloppnåelse (0 – 2 %)	Dårlig måloppnåelse (under 0 %)
-----------------------------	-----------------------------------	---------------------------------

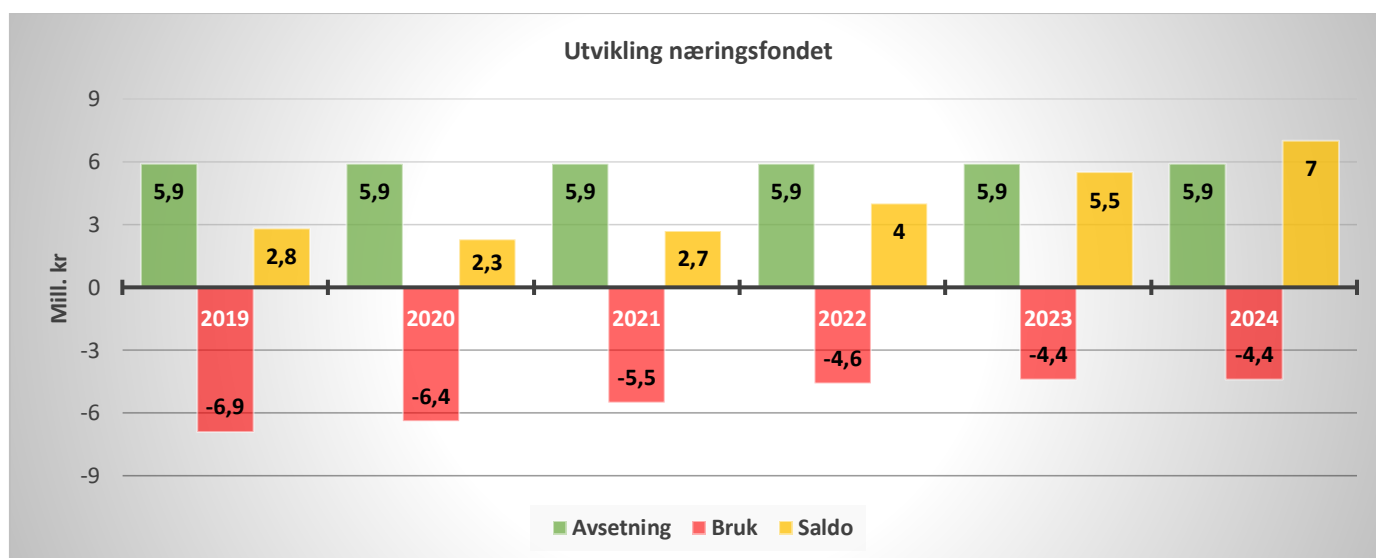

Ved utgangen av 2020 er disposisjonsfondene anslått til ca. 22,4 mill. kr som utgjør 16,7 % av driftsinntektene. Størrelsen på netto driftsresultat i planperioden gjør at fondsbeholdningen vil synke med ca. 9 mill. kr til ca. 13 mill. kr som utgjør ca. 10 % ved utgangen av planperioden i 2024. Selv med denne nedgangen ligger disposisjonsfondet over målet som kommunen har satt seg (9 % av driftsinntektene). Det er likevel viktig å opprettholde en høy beholdning på fondet som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd, svingninger i økonomien og som egenkapital i investeringer.

8.6 Næringsfondet

Konsesjonsavgiftene som utgjør knappe 5,9 mill. kr årlig avsettes til næringsfondet og tas inn i budsjettet til bruk i kommunens næringsarbeid og til finansiering av felleskommunale tiltak og infrastruktur.

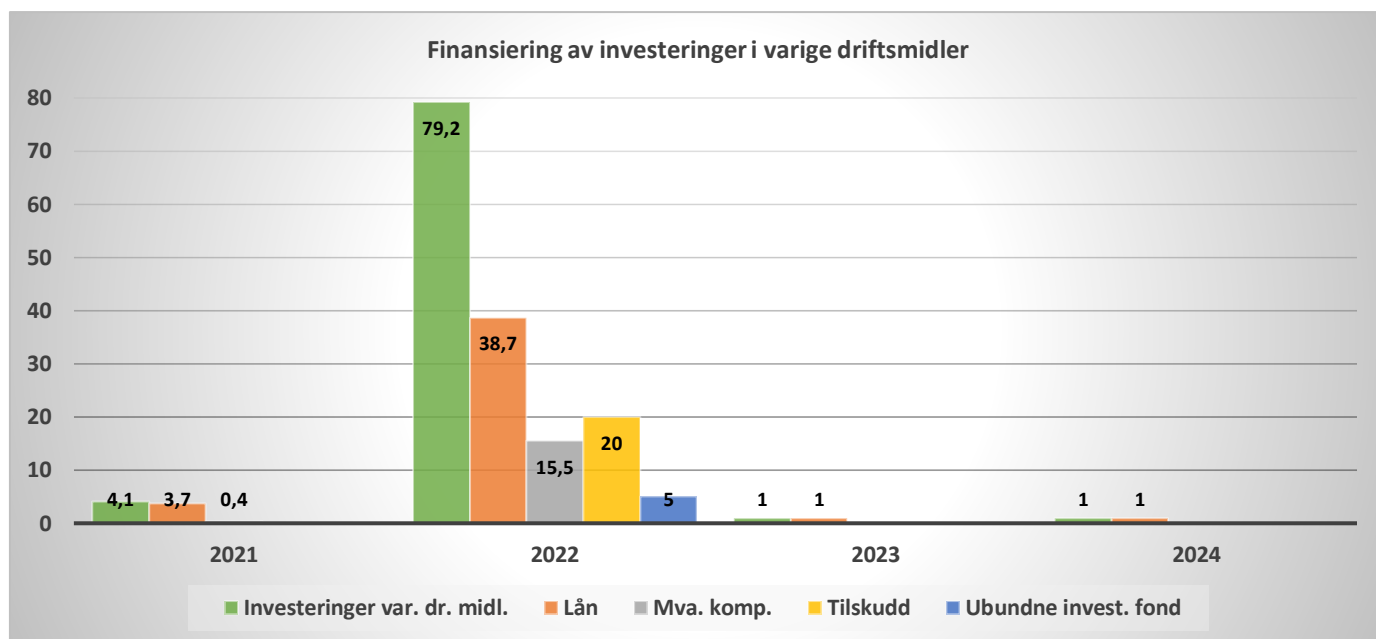
Fondsbeholdningen var pr 31.12.19 på 2,8 mill. kr mens vedtatt bruk for 2020 er på 6,4 mill. kr. Anslått saldo pr. 31.12.20 blir da ca. 2,3 mill. kr.

Ved den bruken som det er lagt opp til i planperioden vil saldoen på næringsfondet øke med ca. 0,6 mill. kr i 2020 til ca. 2,7 mill. kr. De øvrige årene i planperioden vil saldoen årlig øke med mellom 1,3 og 1,5 mill. kr da det planlegges lavere bruk enn den årlige avsetningen av konsesjonsavgiftene. Saldo ved utgangen av planperioden i 2024 vil utgjøre ca. 7 mill. kr.

8.7 Finansiering av investeringer i varige driftsmidler

Investeringene i varige driftsmidler finansieres samlet for hvert år, både investeringer innenfor selvkostområdet og de øvrige investeringene. For informasjon om de enkelte investeringene se under kapitlene for sektorene.

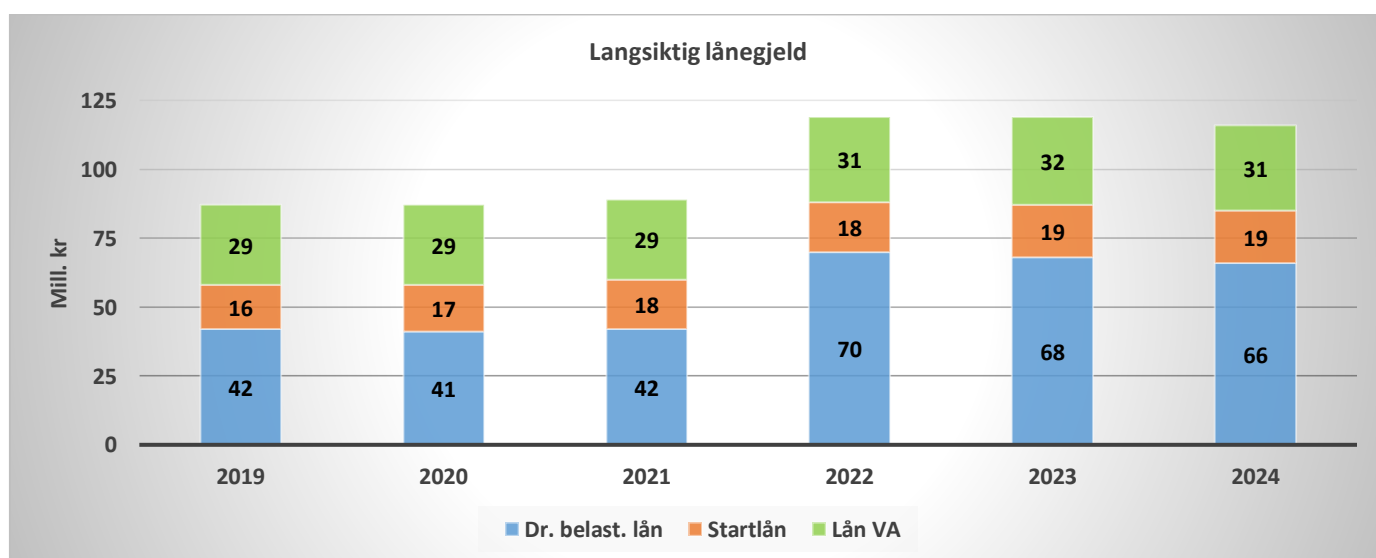

Det er bare beskjedne investeringer i planperioden bortsett fra i 2022 hvor Investeringene i bygging/rehabilitering av omsorgsboliger, helse- og administrasjonsbygg er satt opp.

I 2021 finansieres samtlige tiltak med langsiktige lån og merverdiavgiftskompensasjon. I 2022 utgjør tilskudd og bruk av bundne investeringsfond også en stor andel av finansieringen sammen med langsiktige lån.

8.8 Langsiktig lånegjeld

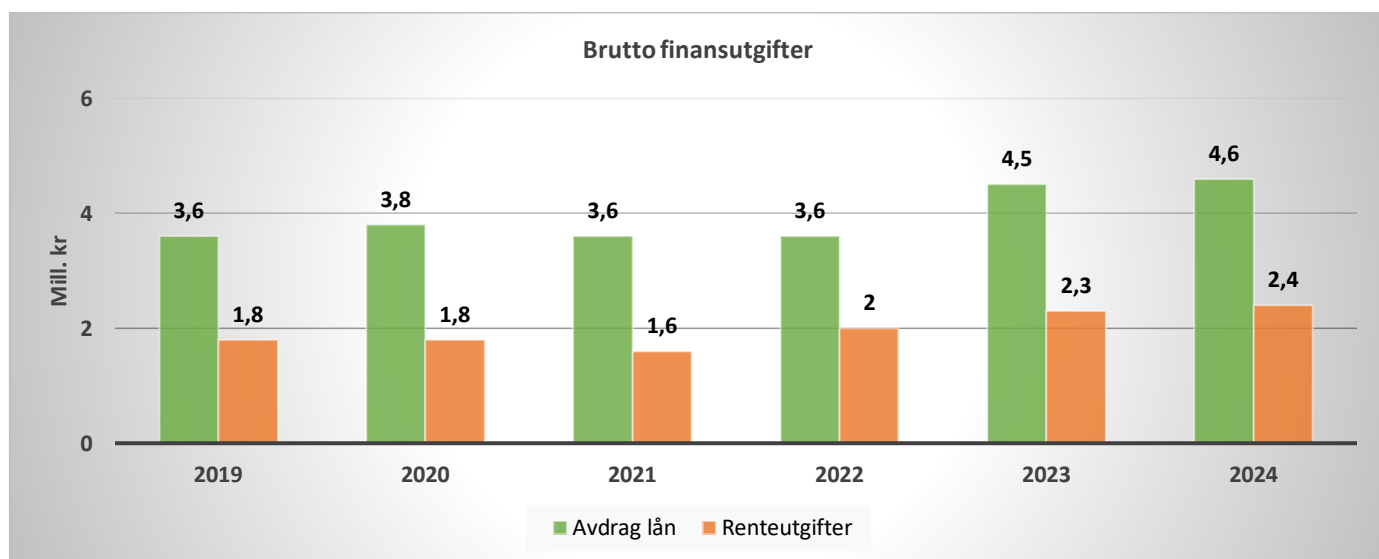
De foreslåtte investeringene vil gi følgende utvikling av den langsiktige lånegjelda:

Den totale lånegjelda vil være noenlunde uforandret i 2021. Deretter vil den øke kraftig til ca. 120 mill. kr i 2022. Endringene skyldes i hovedsak opptak av lån til investeringer i helse- administrasjonsbygg og omsorgsboliger. Denne økte lånegjelda vil i stor grad påvirke kommuneøkonomien.

De langsiktige lånene som påvirker kommuneøkonomien øker fra ca. 41 mill. kr ved utgangen av 2020 til ca. 66 mill. kr ved utgangen av planperioden.

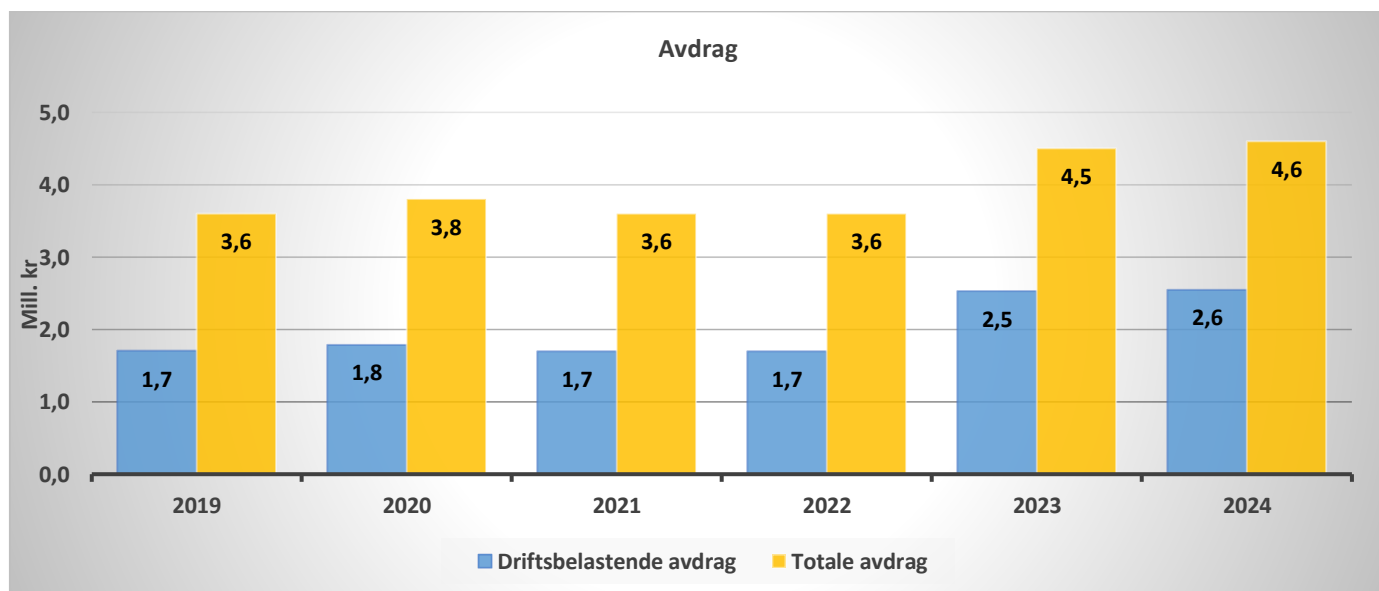
8.9 Brutto finansutgifter

Finansutgiftene er beregnet med utgangspunkt i gjeldende avtaler og estimert rentebane i årene 2021 – 2024.

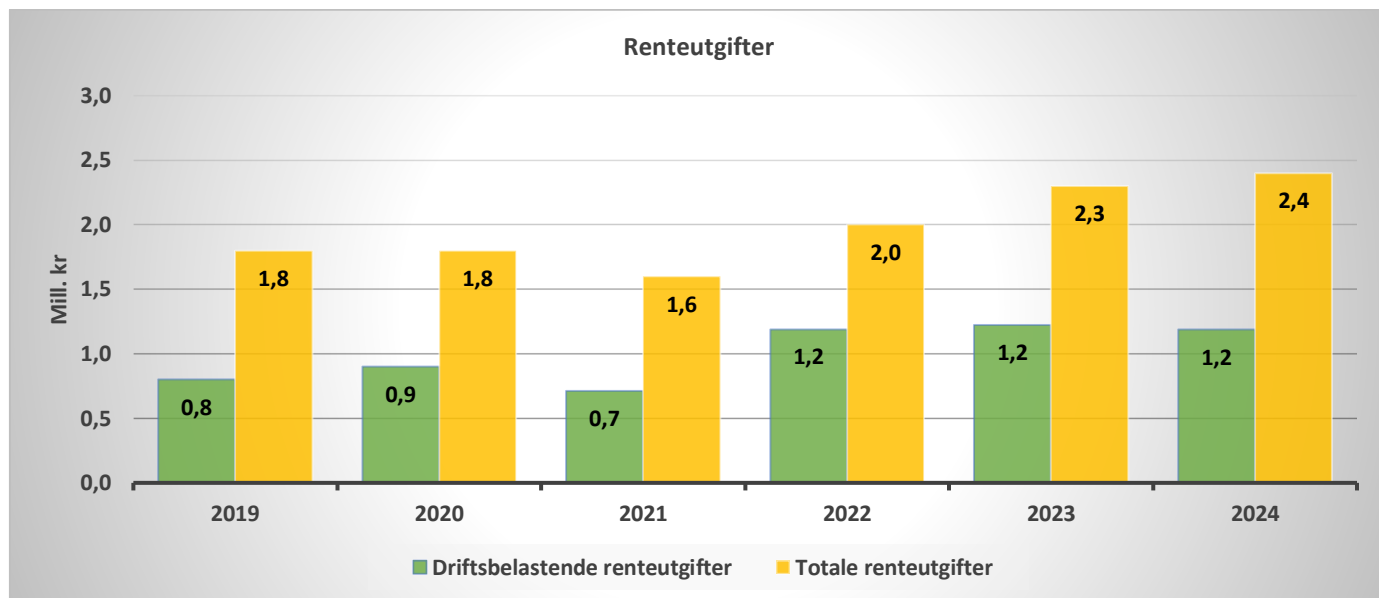
Finansutgiftene (renter og avdrag) vil være noenlunde uforandret i 2021. Deretter vil de øke kraftig til ca. 6,8 mill. kr i 2023 og 7 mill. kr i 2024. Endringene skyldes i hovedsak opptak av lån til investeringer i helse- administrasjonsbygg og omsorgsboliger. Den økte lånegjelda vil i stor grad påvirke kommuneøkonomien.

8.10 Avdrag

De driftsbelastende avdragene vil øke med ca. 0,8 mill. kr til 2,5 mill. kr fra og med 2023. Årsaken er i hovedsak opptak av lån til investeringer i helse- administrasjonsbygg og omsorgsboliger.

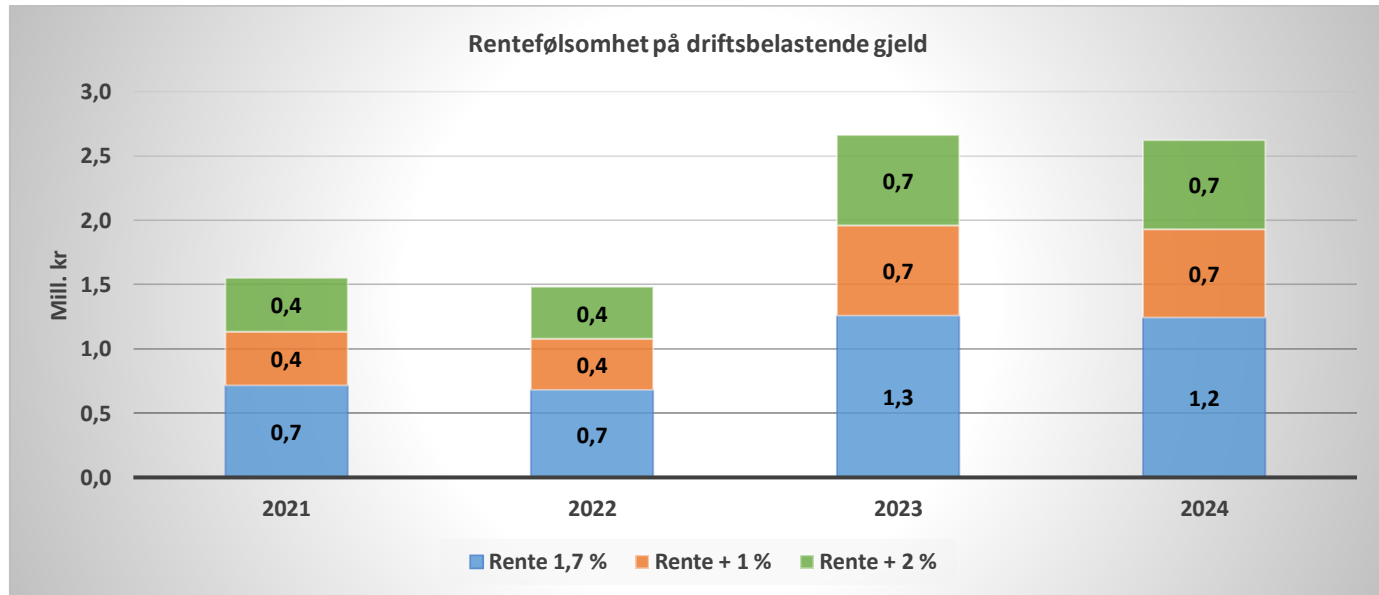
8.11 Renteutgifter

De driftsbelastende renteutgiftene vil øke med ca. 0,5 mill. kr til 1,2 mill. kr fra og med 2024. Årsaken er i hovedsak opptak av lån til investeringer i helse- administrasjonsbygg og omsorgsboliger.

8.12 Rentefølsomhet på driftsbelastende gjeld

Kommunen er følsom for renteoppgang på den driftsbelastende gjelda. Figuren under viser endringer om renten øker med henholdsvis 1 og 2 %-poeng i forhold til dagens rentenivå.

Øker renten i 2023 med 1 %-poeng så øker de driftsbelastende renteutgiftene med om lag 0,7 mill. kr. En økning på 2 %-poeng vil nedføre en økning i driftsbelastende renteutgifter på 1,4 mill. kr. Økte renteutgifter på den driftsbelastende lånegjelda må inndekkes. Store investeringer i 2022 gjør at de driftsbelastende renteutgiftene øker betydelig. Kommunen blir da mer sårbar for renteøkninger. Dette kan delvis ivaretas med en høy andel lån med fast rente.

9. Oppsummering

Driftsinntektene har de senere årene gått kraftig ned og kommunen må tilpasse seg et lavere driftsnivå. Arbeidet med å redusere drifta vil måtte fortsette i flere år framover. Bakgrunnen for den dårligere kommuneøkonomien skyldes først og fremst stor nedgang i eiendomsskattene, stor nedgang i antall grunnskolebarn og stor nedgang i antall barnehagebarn. For 2021 kommer i tillegg svært lave inntekter fra salg av konsesjonskraft.

Forslaget til budsjett for 2021 og økonomiplan for perioden 2021 – 2024 har reelt lavere rammer for alle sektorene med unntak av sektor næring og landbruk som følge av omstillingsbehov.

I investeringsbudsjettet er det for 2021 avsatt bare beskjedne budsjettmidler. I 2022 er det foreslått store investeringer i helse- omsorgs- og administrasjonsbygg. Investeringen vil føre til økte finansutgifter med full belastning i 2023.

Kommunens virksomheter vil merke den reduserte ressurstilgangen, men kommunedirektøren er av den oppfatning at kommunen fortsatt vil levere gode tjenester.

Kommuneøkonomien må bedres ytterligere. Det er fortsatt langt igjen til å nå målet om årlig å frigjøre 1,7 % av driftsinntektene. Bedring av kommuneøkonomien vil gjøre kommunen mer robust i forhold til valg man har tatt med å bestå som egen kommune. Det gir større muligheter til å møte fremtidens utfordringer gjennom vekst og utvikling. Samtidig gir det muligheter til større grad av vedlikehold av bygg og anlegg samt å realisere nødvendig infrastruktur i det kommunale tjenestetilbudet.

Driftsbudsjettet er meget stramt og har ingen reserver.

Ved å ha økonomisk handlefrihet kan man over tid gi det beste tjenestetilbudet til kommunens innbyggere.

10. Budsjettoversikter

10.1 Økonomisk oversikt drift

Økonomisk oversikt drift Tall i 1.000 kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Rammetilskudd	-30 842	-33 895	-32 930	-32 930	-32 930	-32 930
Inntekts- og formuesskatt	-21 239	-19 982	-21 593	-21 593	-21 593	-21 593
Eiendomsskatt	-17 840	-17 700	-17 700	-17 700	-17 700	-17 700
Andre skatteinntekter	-19 727	-20 096	-19 812	-19 812	-19 812	-19 812
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-1 427	-215	-215	-215	-215	-215
Overføringer og tilskudd fra andre	-19 020	-8 247	-7 814	-7 814	-7 814	-7 814
Brukerbetalinger	-4 645	-4 198	-4 518	-4 518	-4 518	-4 518
Salgs- og leieinntekter	-26 249	-30 017	-25 072	-26 822	-27 272	-27 722
SUM DRIFTSINTEKTER	-140 989	-134 351	-129 654	-131 404	-131 854	-132 304
Lønnsutgifter	66 435	63 908	63 430	63 572	61 120	60 785
Sosiale utgifter	13 585	15 285	13 508	13 560	13 521	13 521
Kjøp av varer og tjenester	40 400	40 066	38 512	36 604	35 290	35 288
Overføringer og tilskudd til andre	13 825	12 028	14 033	14 033	13 833	13 833
Avskrivninger	8 810	8 719	8 719	8 719	8 719	8 719
SUM DRIFTSUTGIFTER	143 055	140 005	138 202	136 487	132 483	132 146
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	2 067	5 655	8 548	5 083	628	-159
Renteinntekter	-1 202	-1 027	-617	-617	-617	-617
Utbytter	-236	-235	-235	-235	-235	-235
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	1 799	2 042	1 633	2 018	2 265	2 416
Avdrag på lån	3 610	3 800	3 600	3 600	4 458	4 644
NETTO FINANSUTGIFTER	3 971	4 580	4 381	4 766	5 871	6 208
Motpost avskrivninger	-8 810	-8 719	-8 719	-8 719	-8 719	-8 719
NETTO DRIFTSRESULTAT	-2 773	1 515	4 210	1 130	-2 220	-2 670
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0	0	0	0	0	0
Overføring til investering	0	500	500	500	500	500
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-712	-315	940	1 820	2 020	2 020
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	3 525	-1 700	-5 650	-3 450	-300	150
Bruk av tidligere års mindreforbruk	-3 966	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKN. AV NETTO DRIFTSRESULTAT	-1 153	-1 515	-4 210	-1 130	2 220	2 670
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	-3 925	0	0	0	0	0

10.2 Bevilgningsoversikt drift A

Bevilgningsoversikt drift A	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
Tall i 1.000 kr	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Rammetilskudd	-30 842	-33 895	-32 930	-32 930	-32 930	-32 930
Inntekts- og formuesskatt	-21 239	-19 982	-21 593	-21 593	-21 593	-21 593
Eiendomsskatt	-17 840	-17 700	-17 700	-17 700	-17 700	-17 700
Andre generelle driftsinntekter	-21 153	-20 311	-20 027	-20 027	-20 027	-20 027
SUM GENERELLE DRIFTSINNEKTER	-91 075	-91 888	-92 250	-92 250	-92 250	-92 250
Sum bevilgninger drift, netto	84 331	88 824	92 079	88 614	84 159	83 372
Avskrivinger	8 810	8 719	8 719	8 719	8 719	8 719
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	93 142	97 543	100 798	97 333	92 878	92 091
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	2 067	5 655	8 548	5 083	628	-159
Renteinntekter	-1 202	-1 027	-617	-617	-617	-617
Utbytter	-236	-235	-235	-235	-235	-235
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	1 799	2 042	1 633	2 018	2 265	2 416
Avdrag på lån	3 610	3 800	3 600	3 600	4 458	4 644
NETTO FINANSUTGIFTER	3 971	4 580	4 381	4 766	5 871	6 208
Motpost avskrivinger	-8 810	-8 719	-8 719	-8 719	-8 719	-8 719
NETTO DRIFTSRESULTAT	-2 773	1 515	4 210	1 130	-2 220	-2 670
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0	0	0	0	0	0
Overføring til investering	0	500	500	500	500	500
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-712	-315	940	1 820	2 020	2 020
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	3 525	-1 700	-5 650	-3 450	-300	150
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGERELLER DEKN. AV NETTO DRIFTSRESULTAT	2 813	-1 515	-4 210	-1 130	2 220	2 670
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	-3 925	0	0	0	0	0

10.3 Bevilgningsoversikt drift B

Bevilgningsoversikt drift B	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
Netttotal i 1.000 kr.	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Politisk styring og fellesfunksjoner	23 993	23 223	22 314	22 321	22 107	22 105
Oppvekst	20 118	21 187	19 453	19 842	19 842	19 842
Helse,sosial og omsorg	24 725	29 678	29 651	28 621	26 491	26 491
Næring, landbruk og kultur	5 860	6 837	5 588	5 388	5 388	5 388
Teknikk og miljø	18 593	19 657	17 615	16 735	15 074	14 739
Felles pensjon mm	-1 944	-2 928	-413	-413	-413	-413
Generelle driftsinntekter	-6 482	-8 850	-2 150	-3 900	-4 350	-4 800
Finans	-532	20	20	20	20	20
Sum bevilgninger drift netto	84 331	88 824	92 078	88 614	84 159	83 372

10.4 Bevilgningsoversikt investering A

Bevilgningsoversikt investering A Tall i 1.000 kr	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Investeringer i varige driftsmidler	7 374	4 325	4 080	79 230	1 000	1 000
Tilskudd til andres investeringer	0	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	465	500	500	500	500	500
Utlån av egne midler	1 639	3 000	0	0	0	0
Avdrag på lån	4 139	1 300	0	0	0	0
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	13 617	9 125	4 580	79 730	1 500	1 500
Kompensasjon for merverdiavgift	-728	-505	-430	-15 500	0	0
Tilskudd fra andre	-996	-100	0	-20 000	0	0
Salg av varige driftsmidler	-4 175	-1 000	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-1 027	-850	0	0	0	0
Bruk av lån	-3 606	-6 720	-3 650	-38 730	-1 000	-1 000
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-10 532	-9 175	-4 080	-74 230	-1 000	-1 000
Videreutlån	0	0	3 000	3 000	3 000	3 000
Bruk av lån til videreutlån	0	0	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Avdrag på lån til videreutlån	0	0	900	900	900	900
Mottatte avdrag på videreutlån	0	0	-900	-900	-900	-900
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	0	-500	-500	-500	-500	-500
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	-2 623	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	-1 358	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	1 358	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-2 623	-500	-500	-5 500	-500	-500
Fremført til inndekning i senere år udekket beløp	462	-550	0	0	0	0

10.5 Bevilgningsoversikt investering B

Bevilgningsoversikt investering B Tall i 1.000 kr	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Andel IKT Værnesregionen	600	600	600	600
Av-utstyr møterom	250	0	0	0
Forprosjekt helse, oms. og adm. bygg	750			
Helse, omsorg- administrasjonsbygg	0	75 000	0	0
Kommunal driftskontroll	150			
Moen bru	0	2 600	0	0
Sølliåsen boligfelt	1 200	0	0	0
Vann og avløp	1 130	1 030	400	400
Sum investeringer i varige driftsmidler	4 080	79 230	1 000	1 000